

Νεοελληνική Γλώσσα

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

2ος τόμος

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Μαρία Γαβριηλίδου,
Γλωσσολόγος, Ερευνήτρια του Ι.Ε.Λ.
Παναγιώτης Εμμανουηλίδης, *Φιλολόγος*
Έλλη Πετρίδου-Εμμανουηλίδου, *Φιλολόγος*

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Σταύρος Καμαρούδης,
Επ. Καθηγ. του Παν/μίου Δ. Μακεδονίας
Ζαφειρούλα Καγκαλίδου, *Σχολική Σύμβουλος*
Παναγιώτα Χατζηθεοχάρους,
Φιλολογ., Εκπ/κός Β/θμιας Εκπ/σης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αικατερίνη Βερούτσου, *Εικονογράφος-Σκιτσογράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Μαρία Αλιφεροπούλου,
Φιλολόγος Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Χριστίνα Αργυροπούλου, *Σύμβουλος Π.Ι.*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Μιχαήλ Κατσιμπάρδης,
Φιλολόγος Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Γιώργος Χαρβαλιάς, *Ζωγράφος*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρία Γαβριηλίδου
Παναγιώτης Εμμανουηλίδης
Έλλη Πετρίδου - Εμμανουηλίδου

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

2ος Τόμος

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία
Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ Πρόεδρος του
Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και
παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με
βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό
Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.**

5η ενότητα

ΣΥΖΗΤΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα μιλήσουμε και θα διαβάσουμε για τα επαγγέλματα και την εργασία παλιότερα και σήμερα.
- Θα μάθουμε τους βαθμούς των επιθέτων.
- Θα μάθουμε να αναγνωρίζουμε το β' συνθετικό των σύνθετων λέξεων.
- Θα ασκηθούμε στην οργάνωση και συνοχή της περιγραφής και της αφήγησης.
- Θα συνεργαστούμε για να συλλέξουμε υλικό και να συνθέσουμε απλές εργασίες.

Κείμενο 1 [Συνέντευξη με τον Πασκάλ Μπιε, εικονογράφο παιδικών βιβλίων]

Εσύ πώς δουλεύεις; Έχεις πρώτα το κείμενο στα χέρια σου και μετά το εικονογραφείς;

Στην αρχή έχω μια πολύ γενική ιδέα για την ιστορία. Περισσότερο σκέφτομαι με εικόνες παρά με κείμενα. Το κείμενο γράφεται σιγά σιγά, συζητώντας και γελώντας με την Μπέκη. (σημ.: Η Μπέκη Μπλουμ είναι συγγραφέας παιδικών βιβλίων.) Νομίζω ότι δεν μπορώ να διαχωρίσω τελείως το κείμενο από τις εικόνες. Είναι αλληλένδετα.

Πώς έγινες εικονογράφος;

Δεν αποφάσισα μια ημέρα ότι θα γίνω εικονογράφος. Από πολύ μικρός μ' άρεσε να ζωγραφίζω. Τα αγαπημένα μου παιχνίδια ήταν ένα μολύβι και ένα χαρτί... Έφτιαχνα μόνος μου εικονογραφημένες ιστορίες και κόμικς. Σπούδασα λοιπόν γραφιστικά και δε σταμάτησα ποτέ να σχεδιάζω. Πριν από λίγα χρόνια έστειλα σχέδιά μου στην Μπολόνια. Τους άρεσαν και τα διάλεξαν για την έκθεση εικονογράφησης. Σιγά σιγά αγάπησα πολύ την εικονογράφηση.

Πιστεύεις ότι τα χρώματα είναι σημαντικά στην εικονογράφηση;

Το χρώμα είναι σημαντικό για τα παιδιά, αλλά δε νομίζω ότι έχει πρωταρχική σημασία. Πολλές φορές το σχέδιο από μόνο του είναι αρκετό... Πάντα σχεδιάζω πρώτα κι αν χρειάζεται μετά το χρωματίζω. Βέβαια, σε μερικές περιπτώσεις το χρώμα είναι πολύ σημαντικό.

Πώς ν' αποδώσεις την ατμόσφαιρα μιας ωραίας φωτεινής μέρας, τον ήλιο ή μια νύχτα με ξαστεριά χωρίς χρώματα;

Τι χρώμα θα έβαζες στα συναισθήματα;

Νομίζω ότι μπορούν να εκφραστούν συναισθήματα με τις αντιθέσεις των χρωμάτων. Όταν συνυπάρχουν έντονα και ανοιχτά χρώματα, δημιουργείται μια ατμόσφαιρα έντονη, ζωηρή. Αντίθετα, όταν τα χρώματα είναι ανοιχτά στους ίδιους απαλούς τόνους, δημιουργούν μια αίσθηση γαλήνης και ηρεμίας. Πιστεύω ότι και με τις γραμμές στο σχέδιο μπορεί κανείς να εκφράσει συναισθήματα. Όταν η γραμμή είναι λεπτή σ' ένα φόντο πιο έντονο, μπορεί να εκφράσει την αγωνία, την ένταση, το θυμό. Ενώ όταν οι γραμμές είναι στρογγυλές, εκφράζουν κάτι πιο γαλήνιο, πιο τρυφερό.

Ποιες είναι οι πηγές της έμπνευσης σας;

Εμπνέομαι πολύ από την καθημερινή ζωή... Σας διαβεβαιώνω ότι συμβαίνουν πράγματα πολύ διασκεδαστικά, καθημερινές καταστάσεις που μπορεί όμως να είναι πολύ κωμικές. Αστείες φυσιογνωμίες, πρόσωπα έκπληκτα, θυμωμένα, χαρούμενα, κάποιος που παραπατάει και πέφτει. Διάφορες εικόνες αποτυπώνονται ασυνείδητα στο μυαλό μου και, κάποια στιγμή, ξεπηδούν μπροστά και με βοηθούν να εμπνευστώ.

Τι θα έλεγες σε ένα παιδί που θα ήθελε να γίνει εικονογράφος;

Πρώτα απ' όλα πρέπει να κρατήσει μέσα του για πάντα την αθωότητα του, να παραμείνει παιδί για όλη του τη ζωή. Οι φίλοι μου, όταν έρχονται σπίτι μου, γελάνε μαζί μου. Έχω παντού μόνο παιδικά βιβλία, κόμικς, εικονογραφημένες ιστορίες...

εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 12/12/1999

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Από πού καταλαβαίνουμε ότι ο Πασκάλ Μπιε είχε έφεση για το επάγγελμα που τελικά ακολούθησε;

- Θα σας ενδιέφερε να ασχοληθείτε με την εικονογράφηση κάποιου βιβλίου;

2 Από πού εμπνέεται ο Πασκάλ Μπιε;

Κείμενο 2 [Μικρές αγγελίες]

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ζητεί δυναμικούς συνεργάτες. Υψηλές αποδοχές, εξέλιξη, εκπαίδευση, δυνατότητα μερικής απασχόλησης. Πληροφορίες, τηλ. [...]

ΕΤΑΙΡΕΙΑ SECURITY προσλαμβάνει προσωπικό ασφαλείας για πλήρη απασχόληση. Αποδοχές ικανοποιητικές και άριστες συνθήκες εργασίας. Θα προτιμηθούν άτομα που προέρχονται από τις Ειδικές Δυνάμεις, με καλή σωματική διάπλαση. Προσόντα: εκπληρωμένες στρατιωτικές υποχρεώσεις, ηλικία 25-35 ετών. Γραμματικές γνώσεις: απόφοιτοι λυκείου, κάτοχοι διπλώματος αυτοκινήτου ή μοτό. Πληροφορίες, τηλ. [...]

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ζητεί δικηγόρο, τουλάχιστον πενταετούς εμπειρίας, σε θέματα Αστικού και Εμπορικού Δικαίου, για πλήρη και αποκλειστική απασχόληση. Απαραίτητη προϋπόθεση η άριστη γνώση Η/Υ καθώς και της αγγλικής γλώσσας. Βιογραφικό σημείωμα στο φαξ: [...]

ΜΕΓΑΛΟ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ζητεί γραμματέα με εξαιρετική γνώση Η/Υ, ταχεία, επιμελή δακτυλογράφηση και γνώση αγγλικών και γερμανικών.

Αποστείλατε βιογραφικό σημείωμα στον αριθμό φαξ:
[...]

Από την εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ

Ερώτηση κατανόησης

■ Αγγελίες σαν τις παραπάνω βρίσκει κανείς πολλές στις ειδικές σελίδες των εφημερίδων. Σε ποιους απευθύνεται η κάθε αγγελία και ποια προσόντα ζητούνται από αυτούς;

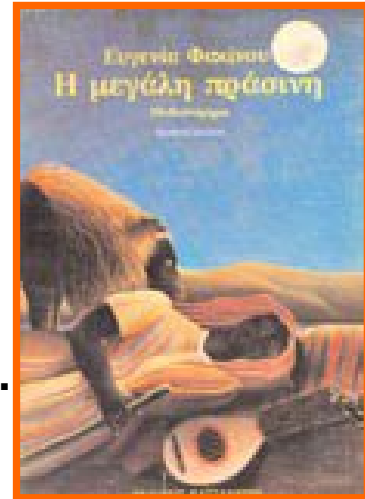

Κείμενο 3 [Ζωγράφιζε όνειρα]

Είχε χωρίσει τα σανίδια ανάλογα με τις διαστάσεις τους κι είχε αποφασίσει να ξεκινήσει απ' τα μικρότερα. Θα έπρεπε να περάσει ένα στάδιο εξάσκησης, αυτό ήταν φανερό, και να μπορέσει να συγκρατήσει την ανυπομονησία της.

Τα πρώτα σανίδια τα ζωγράφισε κι απ' τις δύο πλευρές για οικονομία. Έκανε απλά σχέδια, ίσα ίσα για να ελέγξει το νέο τρόπο ζωγραφικής. Διότι τώρα η Ιωάννα έκανε τα χρώματά της πολύ φωτεινά, χρησιμοποιούσε πολλά πράσινα και κίτρινα και κόκκινα ατόφια. Χρώματα, δηλαδή, που στην εικονογραφία θεωρούνται άσεμνα.

Όταν, έπειτα από πολλές αναμείξεις, κατέληξε ότι αυτά τα χρώματα την ικανοποιούσαν, άρχισε να προβληματίζεται με το σχέδιο. Ως τώρα είχε φτιάξει φανταστικά φυτά και λουλούδια μεμονωμένα και δεν

Ευγενία Φακίνου

Η μεγάλη πράσινη

Μυθιστόρημα

Πέμπτη έκδοση

είχε επιχειρήσει να φτιάξει μια σύνθεση.

Σκεφτόταν να κάνει μερικά δοκιμαστικά σχέδια και μετά να ξεκινήσει να ζωγραφίζει στο μεγάλο σανίδι, ράφι από ένα ντουλάπι του πρώτου ορόφου. Ύστερα από σκέψη, όμως, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ήταν καλύτερα να ξεκινήσει κατευθείαν, για ν' αποφύγει με κάθε τρόπο τη στατικότητα.

Βρήκε τη χρυσή τομή στο αριστερό μέρος και ξεκίνησε από εκεί. Σχεδίασε τον προπλασμό ενός γυναικείου γυμνού σώματος σε ημικλινή στάση. Έπειτα άρχισε να βάζει τα πράσινα σκούρα των διάφορων φυτών. Είχε στο νου της να φτιάξει μια γυναίκα ανάμεσα σ' εξωτικά φυτά και παραδείσια πουλιά.

Ο φόβος του κενού την έκανε να γεμίσει σιγά σιγά το χώρο με παράξενα φυτά και δέντρα οπωροφόρα, λουλούδια εξωπραγματικά και ζώα. Φυτά υδροχαρή και κάκτοι της ερήμου, μπανανιές και κακί, ανθισμένα νούφαρα και μικροσκοπικά λουλούδια του υποδάσους, λέοντες και πίθηκοι, παπαγάλοι και κολίβρια, όλ' αυτά σε μια περίεργη ονειρική αρμονία. Στ' αριστερά η γυμνή γυναίκα άπλωνε το χέρι της σε μια αντρική φιγούρα που ερχόταν απ' το βάθος, απόμακρη και σκοτεινή, παίζοντας μια φλογέρα. Σ' ένα μικρό άνοιγμα τ' ουρανού τοποθέτησε μια λευκή σφαίρα που δεν ήξερε αν ήταν ήλιος ή φεγγάρι.

Ακόμη ο πίνακας δεν ήταν τελειωμένος, είχαν μπει μόνο τα κάτω χρώματα, τα σκούρα, αλλά η Ιωάννα το είχε σχεδόν τελειώσει στο μυαλό της.

Ένα παιχνίδι καινούριο γι' αυτή είχε αρχίσει. Ανακατεύοντας χρώματα που πριν δεν είχε τολμήσει, καινοτομούσε συνδυάζοντας κίτρινο με ροζ και κόκκινο με βιολέ και πορτοκαλί. Το σχέδιο και τα χρώματα είχαν τη

μαγεία και την ομορφιά της παιδικής ζωγραφικής. Η Ιωάννα, χωρίς να το υποψιάζεται καν, είχε ανοίξει ένα παράθυρο στα όνειρά της. Γιατί τι άλλο από όνειρα ζωγράφιζε;

Ευγενία Φακίνου, Η μεγάλη πράσινη,
εκδ. Καστανιώτη, 1987

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Πώς χρησιμοποιούσε τα χρώματα η Ιωάννα;
- 2** Ποια σύνθεση τελικά ζωγράφισε; • Περιγράψτε την.

Κείμενο 4 [Η ιστορία του Στέλιου]

Ο Στέλιος έχει 20% ικανότητα όρασης. Το 1992 τελείωσε το τμήμα Βιολογίας του Α.Π.Θ. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του παρακολούθησε τα προσφερόμενα μαθήματα της Σχολής του σχετικά με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, κι έτσι ανέπτυξε ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αντικείμενο.

Έμαθε να χρησιμοποιεί τον υπολογιστή με τη βοήθεια του συστήματος Apollo, το οποίο είναι ένα είδος συνθεσάιζερ φωνής που διαβάσει οτιδήποτε εμφανίζεται στην οθόνη (menu, κείμενα), καθώς και μέσω μιας μπάρας προσαρμογής που μετατρέπει τους χαρακτήρες που εμφανίζονται στην οθόνη σε μορφή γραφής του αλφάβητου Braille.

Μετά την αποφοίτησή του, στην προσπάθειά του για ένταξη στην επαγγελματική ζωή, αντιμετώπισε κάποιες δυσκολίες. Έτσι, όταν πληροφορήθηκε για ένα σεμινάριο που συνδιοργάνωσε ο Δήμος Καλλιθέας, ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλών, ένα ιταλικό πανεπιστήμιο και μία μεγάλη εταιρεία στο χώρο της

Πληροφορικής, με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σκέφτηκε ότι θα ήταν μια πολύ καλή ευκαιρία γι' αυτόν να αποκτήσει περισσότερα εφόδια και προσόντα σχετικά με τους υπολογιστές. Μάλιστα, υπήρχε η δέσμευση ότι η συνεργαζόμενη εταιρεία θα προσλάμβανε δύο από τα άτομα που θα παρακολουθούσαν το σεμινάριο μετά τη λήξη του. Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου ειδικεύτηκε στις αρχές και τις γλώσσες προγραμματισμού.

Λόγω των ιδιαίτερων ικανοτήτων του, καθώς και του ζήλου, που επέδειξε όσο παρακολουθούσε το σεμινάριο, επιλέχθηκε και προσλήφθηκε από την εταιρεία μετά τη λήξη του σεμιναρίου. Σήμερα εξακολουθεί να εργάζεται εκεί, έχει πλήρως προσαρμοστεί στις συνθήκες εργασίας και αντιμετωπίζει με αισιοδοξία το μέλλον.

Ετοιμάζομαι για τη ζωή, ΣΕΠ Γ'
Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποιες σπουδές έκανε ο Στέλιος και με ποιο τρόπο ξεπεράστηκε το πρόβλημα όρασής του στη χρήση του υπολογιστή;
- 2** Με ποιο τρόπο αντιμετώπισε ο Στέλιος τις δυσκολίες ένταξης στην επαγγελματική ζωή και τι τελικά πέτυχε;

Β ΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ - Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ

B1

Οι βαθμοί των επιθέτων και των επιρρημάτων

Ακούω και μιλώ

1. Στο κείμενο 1 διαβάζουμε τις φράσεις: α) Το χρώμα είναι σημαντικό για τα παιδιά, β) Βέβαια, σε μερικές περιπτώσεις το χρώμα είναι πολύ σημαντικό. Ποια διαφορά παρουσιάζει το επίθετο «σημαντικό» στις δύο προτάσεις;
2. Παρατηρώντας τα χρώματα των ρούχων των συμμαθητών σας, χρησιμοποιήστε το επίθετο έντονο σε φράσεις: α) για να αποδώσετε αυτό το γνώρισμα σε ένα χρώμα, β) για να συγκρίνετε ως προς αυτό το γνώρισμα δύο χρώματα και γ) για να πείτε ότι ένα χρώμα έχει αυτό το γνώρισμα σε πολύ μεγάλο βαθμό.
 - Με ποιους τύπους δηλώνεται η διαφορά που έχουν ως προς το γνώρισμα «έντονο» τα χρώματα που επιλέξατε;
3. Παρατηρήστε τα επίθετα και τις μετοχές που ακολουθούν. • Ποια σχηματίζουν συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό και ποια όχι;
αλληλένδετα, ωραίας, καθημερινή, θυμωμένα (κείμ. 1), ικανοποιητικές, γραμματικές, πενταετούς (κείμ. 2), παιδικής, ανθισμένα (κείμ. 3)
4. Ύστερα από σκέψη, όμως, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ήταν καλύτερα να ξεκινήσει κατευθείαν (κείμ. 3).

- Πείτε πώς θα γίνει το επίρρημα καλύτερα: α) αν απλώς δείχνει την ιδιότητα του καλού και β) αν δείχνει την ιδιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Μαθαίνω για τους **βαθμούς των επιθέτων** και των **επίρρημάτων**

► Οι βαθμοί των επιθέτων είναι τρεις: θετικός, συγκριτικός, υπερθετικός. Από αυτούς, ο συγκριτικός και ο υπερθετικός λέγονται παραθετικά των επιθέτων και σχηματίζονται μονολεκτικά ή περιφραστικά.

α. **Επίθετο θετικού βαθμού:** Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα:

Το χρώμα είναι σημαντικό για τα παιδιά.

β. **Επίθετο συγκριτικού βαθμού:** Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο:

Το χρώμα είναι πιο σημαντικό (ή σημαντικότερο) για τα παιδιά παρά για τους μεγάλους.

γ. **Επίθετο υπερθετικού βαθμού:**

1. **σχετικό υπερθετικό:** Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από όλα τα όμοιά του:

Το χρώμα είναι το πιο σημαντικό στοιχείο σε μια ζωγραφιά.

2. **απόλυτο υπερθετικό:** Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα σε πολύ μεγάλο βαθμό, χωρίς να

γίνεται σύγκριση με άλλα ουσιαστικά:

Το χρώμα είναι πολύ σημαντικό (ή σημαντικότερο).

■ **Παραθετικά μετοχών:** Όσες μετοχές σχηματίζουν παραθετικά, τα σχηματίζουν περιφραστικά: θυμωμένος, πιο θυμωμένος, πολύ θυμωμένος.

■ **Επίθετα χωρίς παραθετικά:** Δε σχηματίζουν παραθετικά τα επίθετα που σημαίνουν: ύλη (ξύλινος), καταγωγή ή συγγένεια (πατρικός), τόπος (ορεινός), χρόνο (καθημερινός), κατάσταση που δεν αλλάζει (αντρικός), κάποια σύνθετα με πρώτο συνθετικό α- (άγνωστος).

▶ Όπως τα επίθετα, έτσι και τα επιρρήματα έχουν τρεις βαθμούς.

▶ Όσα επιρρήματα προέρχονται από επίθετα σχηματίζουν περιφραστικά και μονολεκτικά παραθετικά από τον πληθυντικό του ουδετέρου:

π.χ. ωραίος → ωραία – ωραιότερα / πιο ωραία – ωραιότατα/πολύ ωραία

ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΩΝ

Θετικός: έντονος

Συγκριτικός: εντονότερος / πιο έντονος

Υπερθετικός: εντονότατος / πολύ έντονος
ο εντονότερος / ο πιο έντονος

Θετικός: ταχύς

Συγκριτικός: ταχύτερος/πιο ταχύς

Υπερθετικός: ταχύτατος / πολύ ταχύς
ο ταχύτερος / ο πιο ταχύς

Θετικός: επιμελής

Συγκριτικός: επιμελέστερος/πιο επιμελής

**Υπερθετικός: επιμελέστατος/πολύ επιμελής
ο επιμελέστερος/ο πιο επιμελής**

Κείμενο 5 [Η ανεργία των νέων σήμερα]

...Αξιοσημείωτο είναι ότι οι νέοι στην ηλικία εμφανίζουν χαρακτηριστικά υψηλότερη μακροχρόνια ανεργία από τους ευρισκόμενους σε ώριμες ηλικίες. Επίσης ο ένας στους δύο ανέργους είναι «νέος» στην αγορά εργασίας με την έννοια ότι δεν είχε εργαστεί στο παρελθόν. Ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης επίσης το ποσοστό της ανεργίας (όχι μόνο της μακροχρόνιας) εμφανίζει σημαντικές διαφοροποιήσεις. Συστηματικά, αν οι πτυχιούχοι ΑΕΙ εμφανίζουν υπολογίσιμο ποσοστό ανεργίας (6,4%), αυτό είναι μικρότερο από το μέσο συνολικό, που είναι κοντά στο 10%, ενώ οι πτυχιούχοι ΤΕΙ εμφανίζουν ποσοστό ανεργίας 12,5%, που είναι υψηλότερο από το γενικό ποσοστό. Συστηματικά επίσης οι απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης εμφανίζουν ποσοστό ανεργίας 15%, υψηλότερο από το γενικό ποσοστό. Έχει ενδιαφέρον να σημειωθεί επίσης ότι οι απόφοιτοι Τεχνικών και Επαγγελματικών Λυκείων εμφανίζουν κατά κανόνα περισσότερη ανεργία από τους αποφοίτους των Ενιαίων Λυκείων.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η ανεργία αυτών που έχουν μόνο απολυτήριο Δημοτικού είναι συστηματικά σαφώς μικρότερη (7,6%) από αυτήν του εργατικού δυναμικού. Το γεγονός αυτό συνδέεται με το ότι τέτοια άτομα κατά κανόνα συγκεντρώνονται σε

μεγάλες σχετικά ηλικίες, όπου η ανεργία έχει παύσει να αποτελεί σύννηθες φαινόμενο.

εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 1/2/2004

εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 16/10/2005

Διαβάζω και γράφω

1. Στις παρακάτω προτάσεις υπογραμμίστε τα επίθετα και κατατάξτε τα στον πίνακα της σελίδας 150.

• Έπειτα συμπληρώστε τους άλλους βαθμούς όσων έχουν παραθετικά με τους περιφραστικούς και τους μονολεκτικούς τύπους, όπου υπάρχουν:

- Ενώ όταν οι γραμμές είναι στρογγυλές, εκφράζουν κάτι πιο τρυφερό. (κείμεν. 1)

- Μεγάλο δικηγορικό γραφείο ζητεί γραμματέα με εξαιρετική γνώση Η/Υ, ταχεία, επιμελή δακτυλογράφηση και γνώση αγγλικών και γερμανικών. (κείμεν. 2)

- Σας διαβεβαιώνω ότι συμβαίνουν πράγματα πολύ διασκεδαστικά, καθημερινές καταστάσεις που μπορεί όμως να είναι πολύ κωμικές. (κείμεν. 1)

Θετικός	Συγκριτικός	Σχετικός υπερθετικός	Απόλυτος υπερθετικός

2. Βάλτε σε κύκλο τα επίθετα που δε σχηματίζουν παραθετικά.

πρωταρχική σημασία, πρόσωπα έκπληκτα, βιογραφικό σημείωμα, στρατιωτικές υποχρεώσεις, ικανοποιητικές αποδοχές, πενταετούς εμπειρίας, περίεργη ονειρική αρμονία

3. Στο παρακάτω απόσπασμα του κειμένου 5 εντοπίστε τα επιρρήματα και σχηματίστε τα παραθετικά όσων μπορείτε:

- Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η ανεργία αυτών που έχουν μόνο απολυτήριο Δημοτικού είναι συστηματικά σαφώς μικρότερη (7,6%) από αυτήν του εργατικού δυναμικού.

.....
.....
.....
.....

B2 Η σύγκριση

Ακούω και μιλώ

1. Στις παρακάτω προτάσεις βρείτε τι συγκρίνεται με τι και με ποιο επίθετο ή επίρρημα γίνεται η σύγκριση.

- Τι μορφή έχουν αυτά που συγκρίνονται;

- Περισσότερο σκέφτομαι με εικόνες παρά με κείμενα. (κείμεν. 1)
- Οι πτυχιούχοι ΤΕΙ εμφανίζουν ποσοστό ανεργίας 12,5 %, που είναι υψηλότερο από το γενικό ποσοστό. (κείμεν. 5)

Διαβάζω και γράφω

1. Στο κείμενο 5 εντοπίστε το τμήμα «Συστηματικά επίσης... του εργατικού δυναμικού».

- Υπογραμμίστε τις συγκρίσεις και σημειώστε τι συγκρίνεται με τι καθώς και το συγκριτικό.

2. Εντοπίστε στο κείμενο 5 τις συγκρίσεις και συμπληρώστε αυτό που συγκρίνεται (β' όρος σύγκρισης) είτε υπάρχει είτε παραλείπεται:

- Αξιοσημείωτο είναι ότι οι νέοι στην ηλικία εμφανίζουν χαρακτηριστικά υψηλότερη μακροχρόνια ανεργία

.....
(κείμεν. 5)

- ...αυτό είναι μικρότερο

Μαθαίνω για τη σύγκριση

α' όρος σύγκρισης + συγκριτικό + β' όρος σύγκρισης

- ▶ Ο α' όρος σύγκρισης μπορεί να είναι ουσιαστικό, αντωνυμία, επίθετο, ρήμα, πρόταση κ.ά.

- ▶ Ο β' όρος εκφέρεται με:

α. από + αιτιατική, π.χ. από τους ευρισκόμενους σε ώριμες ηλικίες.

- β. τα συγκριτικά επίθετα μεγαλύτερος, μικρότερος, ανώτερος, κατώτερος, καλύτερος, **με τον αδύνατο τύπο της γενικής της προσωπικής αντωνυμίας**, π.χ. είναι μικρότερος σου.
- γ. **παρά + ομοιότροπα με τον α' όρο**, π.χ. Περισσότερο σκέφτομαι με κείμενα παρά με εικόνες.
- δ. **βραχυλογικά**, δηλαδή παραμένει μόνο ο προσδιορισμός του, όταν είναι ίδιος με τον πρώτο, π.χ. Αυτό είναι μικρότερο από το μέσο συνολικό (ενν. ποσοστό ανεργίας).
- Παραλείπεται** όταν εννοείται εύκολα, π.χ. Τα νεαρότερα άτομα είναι περισσότερο εξοικειωμένα με τις νέες τεχνολογίες (ενν. από τους μεγαλύτερους σε ηλικία).
- Το **συγκριτικό** είναι επίθετο ή επίρρημα συγκριτικού βαθμού.

Γ ΤΟ Β' ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ

Κείμενο 6 [Χτίζοντας την Ακρόπολη στην αρχαία Αθήνα]

... Έτσι δημιουργήθηκε ένας μεγάλος κύκλος εργασιών: ως πρώτα υλικά έπρεπε να χρησιμοποιήσουν λιθάρι, χαλκό, ελεφαντόδοντο, χρυσάφι, έβενο, ξύλο κυπαρισσιού και άλλα. Οι τεχνίτες, που θα τα χρησιμοποιούσαν και θα τα κατεργάζονταν, θα ήταν ξυλουργοί, γλύπτες, χαλκουργοί, μαρμαράδες,

επιχρυσωτές, ελεφαντουργοί, ζωγράφοι, κοσμηματογράφοι, τορνευτές, αυτοί που θα αναλάβαιναν την αποστολή και μεταφορά τους ήταν για τη θάλασσα έμποροι και ναύτες και κυβερνήτες πλοίων, και για την ξηρά αμαξουργοί, καραγωγείς, αμαξηλάτες, σκoiνοποιοί, λιναράδες, εργάτες δερμάτων, οδοποιοί, μεταλλωρύχοι...

Πλούταρχος, «Περικλής», 12, 6, στο *Πλουτάρχου Βίοι*, μτφρ. Μ.Χ. Οικονόμου – Β.Η. Τσακατίκας, ΟΕΔΒ, 1986

Κείμενο 7 Η γυναίκα μετανάστρια στην πόλη

Αυτό που για τους περισσότερους από εμάς φαίνεται να είναι μια από τις συνηθισμένες δοκιμασίες και βάσανα της καθημερινότητας, για το μετανάστη γίνεται μια επώδυνη προσπάθεια για επιβίωση που φαίνεται ότι ποτέ δε θα σταματήσει.

Μία από τις κύριες έννοιες μιας γυναίκας που έχει μεταναστεύσει είναι η απόκτηση μιας νόμιμης και μόνιμης κατοικίας και άδειας εργασίας. Παρά το γεγονός ότι μεγάλες προσπάθειες έχουν γίνει από την ελληνική κυβέρνηση για να χορηγήσει άδειες εργασίας σε ξένους, τα προβλήματα υπερισχύουν. Η γραφειοκρατία και η έλλειψη συντονισμού ανάμεσα στους υπουργούς αναδείχτηκαν σε συμπληγάδες πέτρες για την πολυαναμενόμενη απόκτηση των απαραίτητων εγγράφων. Η καταχώριση της προσωρινής κάρτας παραμονής (λευκή κάρτα) και έπειτα της κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας (πράσινης κάρτας), σε πολλές περιπτώσεις ακόμη δεν εξασφαλίζουν την εξαφάνιση των προβλημάτων τους. Πάρα πολύ συχνά οι γραφειοκρατικοί μηχανισμοί οδηγούν σε αδιέξοδο σε

κάποια φάση της διαδικασίας προκαλώντας ακόμα και τη λήξη προθεσμιών.

Yvette Jarvis, από την ημερίδα με θέμα:
Η γυναίκα στη σύγχρονη πόλη, Δίκτυο
Γυναικών της Ευρώπης, 14/11/2001,
<http://members.tripod.com>

http://tovima.dolnet.gr/print_article.php

Κείμενο 8 [Η κυρα-Γιωργία]

Η Μαρίνα νοίκιαζε το σπίτι της κι η κυρα-Γιωργία την είχε περί πολλού και την καμάρωνε γιατί ήταν καθηγήτρια βλέπεις... Όταν κάποια φορά εμφανίστηκα κι εγώ, αφού συστηθήκαμε κι είπαμε τα τυπικά, με ρωτά η κυρα-Γιωργία: «Και τι δουλειά κάνεις, Δημήτρη μου;», «Σκιτσογράφος, κυρα-Γιωργία» της απαντώ. Κοιτάει τη Μαρίνα και μετά γυρνάει σε μένα και μου λέει «Δεν πειράζει, αγόρι μου, δουλειά να 'ναι κι ότι να 'ναι, πάνω απ' όλα η υγεία».

Δημήτρης Χαντζόπουλος, Αχ, και να 'ξέρες τι μου
θύμισες, εκδ. Άγρα, 1991

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε τις σύνθετες λέξεις: πενταετούς (κείμεν. 2), ελεφαντόδοντο, κοσμηματογράφοι (κείμεν. 6), γραφειοκρατία, πολυαναμενόμενη (κείμεν. 7), σκιτσογράφος (κείμεν. 8).

• Σε ποιο μέρος του λόγου ανήκει κάθε λέξη; • Ποιο είναι το β' συνθετικό της καθεμιάς και σε ποιο μέρος του λόγου ανήκει;

2. α. Στο κείμενο 6 συναντούμε τις λέξεις: ξυλουργοί, χαλκουργοί, ελεφαντουργοί. Λέξεις σύνθετες με β' συνθετικό το -ουργός φανερώνουν αυτόν που ασκεί έργο σχετικό με αυτό που δηλώνεται με το πρώτο συνθετικό. Με τι ασχολούνταν οι παραπάνω τεχνίτες;

- Τι δουλειά κάνουν οι παρακάτω: μουσουργός, χειρουργός, στιχουργός, μηχανουργός, δραματουργός;

β. μεταλλωρύχοι: ποιο είναι το β' συνθετικό της λέξης;

- Τι παρατηρούμε ως προς το αρχικό του φωνήεν;

Διαβάζω και γράφω

1. Θυμηθείτε ότι αυτό που συμβαίνει με τη λέξη ορυχείο, συμβαίνει και με τις λέξεις: όλεθρος, όροφος, ομαλός, όνομα, οδύνη. Με τις λέξεις αυτές και με τα πολύς, παν-, α-, επί δημιουργήστε νέες λέξεις.

.....

.....

2. Τι μέρος του λόγου είναι το β' συνθετικό στις λέξεις που ακολουθούν;

- Τι μέρος του λόγου είναι η σύνθετη λέξη;

σύνθετη λέξη	σύνθετη λέξη: μέρος του λόγου	β' συνθετικό: μέρος του λόγου
εικονογραφώ		
παραπατάω		
αποτυπώνω		
εξωπραγματικός		
απόμακρος		
αποφοίτηση		
μετατρέπω		

σύνθετη λέξη	σύνθετη λέξη: μέρος του λόγου	β' συνθετικό: μέρος του λόγου
σκιτσογράφος		
χαλκουργός		
σκοινοποιός		
μεταλλωρύχος		

3. Χρησιμοποιήστε ως β' συνθετικό τα ρήματα παίζω, γράφω, άρχω, πωλώ, πλάθω και ως α' συνθετικό τις λέξεις που ακολουθούν και δημιουργήστε σύνθετα που να σημαίνουν διάφορα επαγγέλματα: σενάριο, τόπος, σταθμός, εργοστάσιο, λαχείο, κόσμημα, άνθος, άρθρο, σκίτσο, όργανο, αγγείο, κρέας, ζάχαρη, λιμένας.

Μαθαίνω για το β' συνθετικό

- ▶ Το β' συνθετικό μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα, μετοχή, επίρρημα.
- ▶ Όταν το β' συνθετικό είναι ουσιαστικό, το σύνθετο μπορεί να είναι ουσιαστικό (χιλιόμετρα), επίθετο (τετράτροχο), επίρρημα (απευθείας).
- ▶ Όταν το β' συνθετικό είναι επίθετο, τότε και το σύνθετο είναι επίθετο.
- ▶ Όταν το β' συνθετικό είναι ρήμα, το σύνθετο μπορεί να είναι ρήμα, ουσιαστικό (κοσμηματογράφος), επίρρημα (μονορούφι).
- ▶ Όταν το β' συνθετικό είναι μετοχή, το σύνθετο είναι και αυτό μετοχή (πολυσυζητημένο).
- ▶ Όταν το β' συνθετικό είναι επίρρημα, το σύνθετο είναι κι αυτό επίρρημα (προχτές).

- Σε λέξεις από -ο, όπως οδύνη, όλεθρος, ομαλός, όνομα (ο αρχαίος τύπος όνομα), όροφος, ορυχείο, το αρχικό -ο γίνεται -ω όταν οι λέξεις γίνονται β' συνθετικά ή παράγουν λέξεις με αχώριστα μόρια (επώδυνος, πανωλεθρία, ανώμαλος, επώνυμο, διώροφο, μεταλλωρυχείο).

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΧΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

Κείμενο 9 [Βόλτα στην αρχαία Αγορά]

Όλοι αυτοί που έχουν κάτι να πουλήσουν, δούλοι με υφάσματα, που μόλις έχουν φτάσει, τεχνίτες τους Κεραμεικού, της Μελίτης και από τη συνοικία των Σκαμβωνιδών, χωρικοί που έχουν ξεκινήσει από το χωριό τους, πριν από την αυγή, Μεγαρίτες, που σπρώχνουν μπροστά τους τα γουρούνια τους, ψαράδες της λίμνης της Κωπαΐδας, διασταυρώνονται παντού. Από αλέες φυτεμένες με δένδρα φθάνεις στα τετράγωνα, που έχουν παραχωρηθεί για τα διάφορα εμπορεύματα και που χωρίζονται το ένα από το άλλο με κινητούς φράχτες. Συνέχεια η μια μετά την άλλη, στις ώρες που ορίζει ο κανονισμός, ανοίγουν η αγορά των λαχανικών, των φρούτων, των τυριών, των ψαριών, τα κρεοπωλεία, τα αλλαντοπωλεία, η αγορά των αγγείων, τα παλιατζίδικα, τα μαγαζιά που πουλάνε σιδερικά.

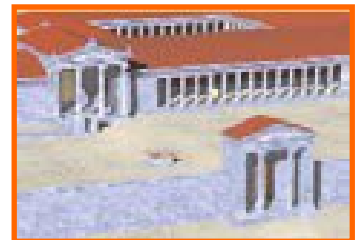
Υπήρχε επίσης μια γωνιά για βιβλία. Κάθε έμπορος έχει τη θέση του, την έχει εξασφαλισμένη, γιατί πληρώνει δικαιώματα. Στη σκιά ενός μεγάλου παραπετάσματος ή μιας ομπρέλας εκθέτει τα εμπορεύματά του επάνω σε πάγκο, κοντά στο αμάξι και τα ζώα του που αναπαύονται. Οι πελάτες κυκλοφορούν, τους ζητούν πληροφορίες. Παραγγελιοδόχοι και αχθοφόροι προσφέρουν την εργασία τους.

Φωνές, όρκοι, βρισιές, φιλονικίες· οι αγορανόμοι δεν ξέρουν ποιον να πρωτακούσουν. Όταν οι αγορές, που έχουν όλα τα εμπορεύματα, κλείνουν, η πελατεία πηγαίνει στη στεγασμένη αγορά.

Gustave Glotz, «Η εργασία στην αρχαία Ελλάδα», όπως παρατίθεται στο Robert Flacelière, Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων, μτφρ. Γεράσιμος Βανδώρος, εκδ. Παπαδήμα, 1998

Γενική άποψη της βόρειας αγοράς της Μιλήτου

Γενική άποψη της δυτικής πτέρυγας της βόρειας αγοράς της Μιλήτου

<http://www.ime.gr>

Ακούω και μιλώ

1. Ποια πορεία ακολουθεί η ζωγράφος στο κείμενο 3 για να ζωγραφίσει το συγκεκριμένο χώρο; • Προσέξτε τι ακριβώς ζωγραφίζει και με ποια χρώματα.

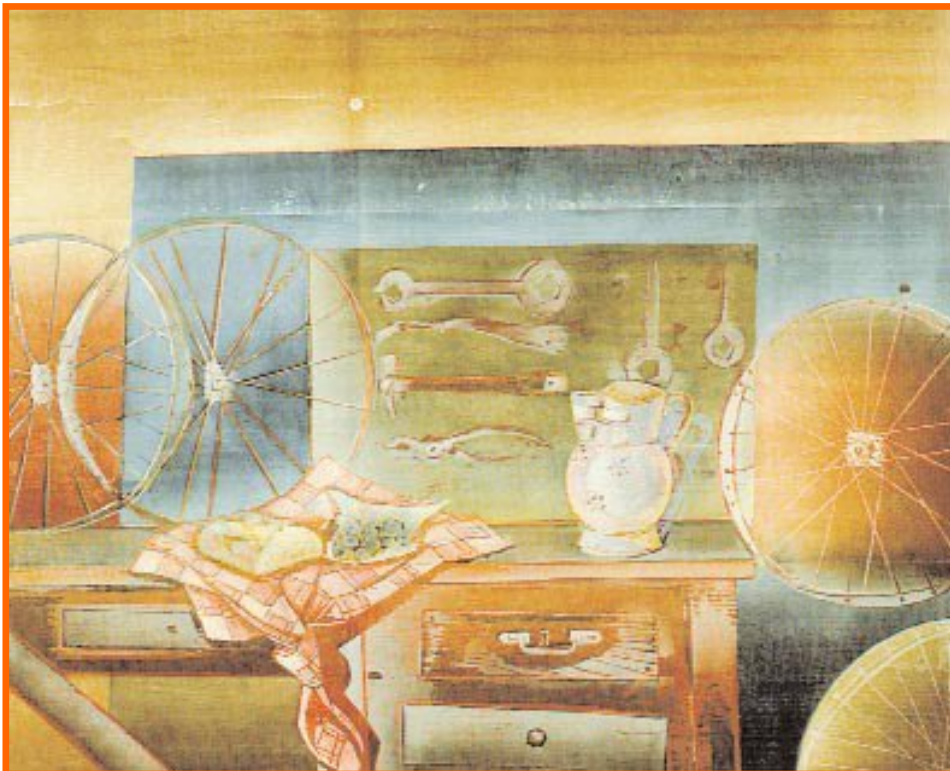
2. Διαβάζοντας το κείμενο 9, φανταστείτε μια βόλτα στην αρχαία Αγορά της Αθήνας. Περιγράψτε αυτή τη βόλτα σ' ένα φίλο σας που θέλει να μάθει για την καθημερινή ζωή στην αρχαία Ελλάδα.

3. Αφηγηθείτε στους γονείς σας ή σε κάποιο φιλικό σας πρόσωπο την ιστορία του Στέλιου (κείμεν. 4), οργανώνοντας την αφήγησή σας με άξονα την πορεία στο χρόνο που ακολούθησε ο Στέλιος μέχρι να αποκατασταθεί επαγγελματικά.

Διαβάζω και γράφω

1. Στο μάθημα των Καλλιτεχνικών μιλήσατε για τον πίνακα που βλέπετε παρακάτω. Περιγράψτε τα βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία αυτού του πίνακα σ' ένα κείμενο-παρουσίαση για μια πολιτιστική εκδήλωση του σχολείου σας.

Βασίλειος Καζάκος, Κολατσιό, Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, εκδ. Μέλισσα, 1998

2. Γράψτε ένα σύντομο κείμενο (δύο παραγράφων) στο οποίο θα περιγράψετε σ' ένα φίλο σας την αγορά της πόλης ή της περιοχής σας, τονίζοντας ιδιαίτερα τα μέρη ή τα καταστήματα εκείνα τα οποία προτιμάτε εσείς ή η οικογένειά σας.

3. Αφηγηθείτε σε φίλους σας ή στην τάξη την πορεία ζωής ενός συγγενικού, οικογενειακού ή άλλου φιλικού προσώπου, η οποία σας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση ή σας συγκίνησε • Φροντίστε να οργανώσετε το κείμενό σας με βάση τη χρονολογική σειρά εξέλιξης της ζωής αυτού του προσώπου.

Ε ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Κείμενο 10 Ποια επαγγέλματα έχουν μέλλον

Στα πρώτα 50 χρόνια του 21ου αιώνα [...] πάνω από το 60% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού θα εργάζεται στις υπηρεσίες με άμεση ή έμμεση σχέση με την πληροφορική. [...] Παραδοσιακοί κλάδοι, όπως π.χ. η κλωστοϋφαντουργία, θα συρρικνωθούν μέχρι πλήρους εξαφάνισης. Ειδικότητες γραφείου και του τομέα των υπηρεσιών, όπως ενδεικτικά οι τραπεζικοί υπάλληλοι, οι εμποροϋπάλληλοι, οι ασφαλιστές, θα συρρικνωθούν ή θα μετεξελιχθούν ως προς το περιεχόμενο εργασίας.

Ορισμένα επαγγέλματα που εμπεριέχουν το στοιχείο της γνώσης, της ανανέωσής της και της ευρηματικότητας, όπως οι σχεδιαστές ενδυμάτων μόδας, κοσμημάτων, αυτοκινήτων, σκαφών, οι διακοσμητές χώρων, οι αισθητικοί, οι φυσιοθεραπευτές, οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι βοηθοί ηλικιωμένων και

ατόμων με ειδικές ανάγκες κτλ., θα εμφανίζουν βιώσιμες προοπτικές στην αγορά εργασίας του μέλλοντος.

Ο τουρισμός αποτελεί ένα σημαντικό πυρήνα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα σε χώρες όπως η Ελλάδα.

Τα τεχνολογικά, τα οικονομικά, τα κατασκευαστικά, τα ψυχαγωγικά, τα αθλητικά, τα επισιτιστικά, τα παραϊατρικά επαγγέλματα, όπως και οι υπηρεσίες πρόνοιας, του ποιοτικού και περιβαλλοντικού ελέγχου, αλλά και τα επαγγέλματα μεταφορών, εμφανίζουν επίσης σχετικά θετικές προοπτικές.

Ευοίωνο προβλέπεται το μέλλον για το προσωπικό ασφαλείας, τους οικιακούς βοηθούς, αλλά και τους λίγους αναγκαίους χειρώνακτες εργάτες, που κατά κανόνα, ως επάγγελμα, θα ασκείται από οικονομικούς μετανάστες ή άτομα με περιορισμένη μόρφωση.

Οι εξειδικευμένοι τεχνίτες της κατηγορίας του ηλεκτρολόγου, του ηλεκτρονικού, του υδραυλικού, του ψυκτικού, του ξυλουργού αλλά και ορισμένων παραδοσιακών ειδικοτήτων, όπως του αγγειοπλάστη, του παραδοσιακού κτίστη κτλ., εμφανίζουν επίσης παρόμοιες θετικές προοπτικές.

Παρόμοια δεδομένα ισχύουν και για το μεγαλύτερο μέρος των βοηθητικών ειδικοτήτων στις κατασκευές.

Θόδωρος Κατσανέβας, εφημ.
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 18/9/2001

1. Συγκεντρώστε από τα κείμενα 2 και 4 τις λέξεις και τις φράσεις που σχετίζονται με την εργασία και χωρίστε τις σε δύο ομάδες: αυτές που αναφέρονται στην εργασία και αυτές που αναφέρονται στα προσόντα των εργαζομένων σε διάφορα επαγγέλματα.

εργασία

προσόντα-εφόδια:

2. Εξηγήστε στην τάξη (και με τη βοήθεια του λεξικού σας) όσες από τις προηγούμενες λέξεις δεν ξέρετε.

3. Διαβάστε το κείμενο 10 και καταγράψτε τα επαγγέλματα που θα έχουν βιώσιμες προοπτικές στην αγορά εργασίας του μέλλοντος.

- Αναζητήστε πληροφορίες για όσα επαγγέλματα δε γνωρίζετε στο διαδίκτυο, στην ιστοσελίδα του Ο.Α.Ε.Δ. (www.oaed.gr) ή στο «Αναζήτηση σπουδών και συσχέτισή τους με τα επαγγέλματα» στην ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (www.pi-schools.gr).

4. Παρουσιάστε σε ένα σύντομο κείμενο μερικά από τα προηγούμενα επαγγέλματα για τα οποία θα θέλατε να μάθετε περισσότερα.

ΣΤ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

Δραματοποίηση: Μια ομάδα μαθητών θα υποδυθεί τους εκπροσώπους ενός παραδοσιακού επαγγέλματος της πόλης ή της περιοχής σας. Μία άλλη ομάδα θα υποδυθεί τους εκπροσώπους ενός σύγχρονου επαγγέλματος το οποίο βασίζεται στην τεχνολογία.

- Παρουσιάστε το διάλογο μεταξύ των δύο πλευρών, στον οποίο η καθεμία θα «υπερασπίζεται» το επάγγελμά της τονίζοντας τη σημασία του για τους ίδιους και την κοινωνία.

Διαβάζω και γράφω

1. Υποθέστε ότι είστε ένας νέος που έχει σπουδάσει και θέλει να εργαστεί στο χώρο των ηλεκτρονικών υπολογιστών.

- Γράψτε μία αγγελία για την τοπική εφημερίδα.
- Φροντίστε η αγγελία σας να είναι σύντομη, αλλά ταυτόχρονα διατυπωμένη με σαφήνεια και ακρίβεια ώστε να φαίνονται τα προσόντα που έχετε.

2. Γράψτε ένα μικρό κείμενο-απάντηση σε έρευνα επαγγελματικού προσανατολισμού που γίνεται στο σχολείο σας, για το επάγγελμα που αυτή τη στιγμή σας ενδιαφέρει.

- Στο κείμενο αυτό απαντήστε και στις εξής ερωτήσεις:

α. Το επιλέξατε με κριτήριο το κύρος του, τις οικονομικές προοπτικές ή την κλίση σας;

β. Επηρεαστήκατε από τους γονείς σας, το κοινωνικό περιβάλλον ή το σχολείο;

γ. Είναι επάγγελμα που έχει σχέση με το φύλο σας;

Διαθεματική εργασία

«Επαγγέλματα του παρελθόντος και του μέλλοντος»

► Αφού χωριστείτε σε ομάδες, η κάθε ομάδα να αναλάβει τα εξής: **1η ομάδα:** Έρευνα πάνω στα επαγγέλματα που έχουν χαθεί ή που χάνονται στην περιοχή σας. Να καταγραφούν και να συγκεντρωθούν

στοιχεία (πληροφορίες, φωτογραφίες, αντικείμενα κ.ά).

2η ομάδα: Συνεντεύξεις με ηλικιωμένους της τοπικής κοινωνίας που ασκούσαν κάποιο επάγγελμα που έχει χαθεί ή που χάνεται σιγά σιγά.

3η ομάδα: Διερεύνηση των απαιτούμενων προσόντων για επαγγέλματα που ενδιαφέρουν τους μαθητές (μελέτη οδηγών επαγγελματικού προσανατολισμού, σύνταξη ερωτηματολογίου).

► Παρουσιάστε τα συμπεράσματα της διαθεματικής αυτής εργασίας σε εκδήλωση του σχολείου σας.

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

► Οι τρεις βαθμοί των επιθέτων είναι: ο

....., ο και
ο

► Υπογραμμίστε το β' όρο σύγκρισης και πείτε πώς εκφέρεται:

α. Ο Αντώνης είναι ψηλότερός μου.

β. Μερικά επαγγέλματα είναι πιο επικερδή από άλλα.

γ. Καλύτερα να γίνω γιατρός παρά δικηγόρος.

δ. Κάνε διάλειμμα αργότερα.

► Το β' συνθετικό μπορεί να είναι

.....,,,
.....,

6η ενότητα

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΩ, ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΜΑΙ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΟΥΜΑΙ ΑΠΟ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΠΗΓΕΣ (ΜΜΕ, ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΤΛ.)

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα μιλήσουμε και θα γράψουμε για την ενημέρωση από διάφορες πηγές (ΜΜΕ, διαδίκτυο κτλ.).
- Θα μάθουμε για τις αντωνυμίες, κυρίως για τις προσωπικές.
- Θα γνωρίσουμε τις ετυμολογικές οικογένειες λέξεων.

Κείμενο 1 Αυτή η μαγική Εικόνα

Στην Ελλάδα η τηλεόραση κάνει τα πρώτα της βήματα το 1966, με ένα κανάλι, και λίγα νοικοκυριά θα νιώσουν τη μαγεία του «σπιτικού κινηματογράφου».

Από την εποχή της παρεϊστικής τηλεθέασης στα καφενεία και στα σπίτια φίλων έως σήμερα, την πολυκαναλική κοινωνία, πολλά έχουν αλλάξει· κυρίως έχει αλλάξει η σχέση μας με αυτό το μέσο που οι ειδικοί το αποκαλούν το κατεξοχήν Μέσο Μαζικής Επικοινωνίας ή Ενημέρωσης.

Σήμερα, όλα σχεδόν τα νοικοκυριά στις δυτικές χώρες έχουν τουλάχιστον μία τηλεόραση, ενώ πολλά πλέον διαθέτουν και δύο και τρεις τηλεοπτικές συσκευές, διασκορπισμένες σε διάφορα δωμάτια του σπιτιού... (Μήπως σας θυμίζει κάτι αυτό;)

Αυτό και μόνο το γεγονός δείχνει πόσο πολύ έχει εισβάλει στη ζωή μας μια οικιακή συσκευή, η οποία όχι μόνο μας ψυχαγωγεί, αλλά μας πληροφορεί, μας μαθαίνει, μας δείχνει πώς θα είμαστε στον αφρό των ημερών.

Εμείς, πιστοί απέναντί της, της αφιερώνουμε τουλάχιστον δύο ώρες τη μέρα, αφού τη θεωρούμε το σημαντικότερο μέσο ψυχαγωγίας, αφού οι εκπομπές της γίνονται σημείο αναφοράς, αφού τα πρόσωπά της γίνονται δικά μας.

Και όμως, αυτός ο κόσμος, ο βουτηγμένος στην απέραντη απελπισία ή στην ανεξήγητη αισιοδοξία και τρέλα, εξακολουθεί να μην είναι ο αληθινός, ο δικός μας κόσμος. Εξακολουθεί να είναι ένας κόσμος όπου εμείς δεν έχουμε παρά μόνο ένα μέσο αντίδρασης και

άρνησης, το ζάπινγκ και το μαύρισμα της οθόνης.

Για να μην έχουμε λοιπόν «Έγχρωμη TV, ασπρόμαυρη ζωή», ας μετατρέψουμε αυτό το μαγικό κουτί σε εργαλείο γνώσης και γνωριμίας με τον Άλλο, τον Κόσμο έξω και γύρω από εμάς.

Χρύσα Παϊδούση, περ. «Ερευνητές», εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 23/11/2002

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποια θέση έχει καταλάβει η τηλεόραση στη ζωή μας;
- 2** Ποιο κόσμο μάς παρουσιάζει η τηλεόραση και πώς πρέπει εμείς να τη χρησιμοποιούμε; Εσύ πόσο κριτικά βλέπεις τηλεόραση;

Κείμενο 2 [Όταν η τηλεόραση «το παίζει» σοβαρή]

[Ο Νιλ Πόστμαν, ένας από τους σκληρότερους επικριτές των ΜΜΕ, μιλάει στο Θ. Λάλα (απόσπασμα από τη συνέντευξη).]

- Εσείς βλέπετε τηλεόραση;
- Ναι, βέβαια.
- Εκείνη τη στιγμή νιώθετε να αποδέχεστε αυτό που σας δίνουν; Με άλλα λόγια, παγιδεύεστε κι εσείς από τη δύναμη του Μέσου;
- Παρακολουθώ πολύ τηλεόραση, κυρίως τα αθλητικά, παλιές ταινίες και ιδιαίτερα γεγονότα τα οποία

συμβαίνουν και αξίζει τον κόπο να τα παρακολουθήσει κανείς. Όποτε όμως η τηλεόραση προσπαθεί να το παίξει σοβαρή, εγώ κάθε άλλο παρά στα σοβαρά την παίρνω. Διότι ξέρω ότι αυτό που κυρίως την αφορά, τουλάχιστον την αμερικανική, είναι να πουλήσει κοινό στους διαφημιστές. Αυτή είναι η βασική δουλειά της. Μια στις τόσες βέβαια δείχνουν και κάτι το οποίο είναι πραγματικά σημαντικό, μια δολοφονία, ένα σεισμό... Είναι καλή σ' αυτές τις περιπτώσεις, αλλά, όπως είπαμε, όλα αυτά δεν είναι πρωταρχικό της μέλημα. Από τη στιγμή που το γνωρίζει αυτό ένας τηλεθεατής όπως εγώ, μπορεί να παρακολουθεί άφοβα τηλεόραση, όμως σπάνια βλέπω ειδήσεις, διότι ακόμα και μέσα από αυτές οι τηλεάνθρωποι προσπαθούν να «πουλήσουν» τηλεθεατές στους διαφημιστές. Στο ίδιο κόλπο είναι και οι εφημερίδες· μόνο που αυτές «πουλάνε» αναγνώστες. Αν και οι εφημερίδες έχουν άλλη παράδοση. Γι' αυτό και ένα καλό ρεπορτάζ εφημερίδας το εμπιστεύομαι πολύ περισσότερο από τις ειδήσεις στην τηλεόραση.

εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 27/5/2001

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποιος είναι ο βασικός στόχος της τηλεόρασης σύμφωνα με το Νιλ Πόστμαν;
- 2** Σε ποια περίπτωση ο τηλεθεατής δεν κινδυνεύει να παγιδευτεί από τη δύναμη της τηλεόρασης;

Κείμενο 3 [Ο μικρότερος εκδότης εφημερίδας]

[Ο Ηλίας, που δεν έχει φύγει ποτέ από το χωριό του, είναι εκδότης της μικρής χειρόγραφης εφημερίδας Ο

Ψύλλος, που τη στέλνει με το ταχυδρομείο σε σχολεία της περιοχής. Γι' αυτή του τη δραστηριότητα δέχεται τις κοροϊδίες των συγχωριανών του, μέχρι που τον ανακαλύπτει μια δημοσιογράφος αθηναϊκής εφημερίδας.]

«Να τος! Ο Ψύλλος! Ο Ηλίας!» φώναξαν όλοι μαζί βλέποντας τον Ηλία να μπαίνει στο καφενείο παρέα με το Γαλαξία.

«Ηλία, η δεσποινίς Ηλιοπούλου είναι δημοσιογράφος απ' την Αθήνα!» είπε ο πρόεδρος με επισημότητα.

«Το ξέρω» ήταν η ξερή απάντηση του Ηλία.

«Κύριε συνάδελφε... λείψατε τρεις μέρες απ' το χωριό. Θα 'χατε πάει για κάποιο ρεπορτάζ, φαντάζομαι... » αστειεύτηκε η Απριλιάνα τείνοντας το χέρι της προς το μέρος του.

Ο Ηλίας χαμογέλασε και της έδωσε διστακτικά το χέρι του.

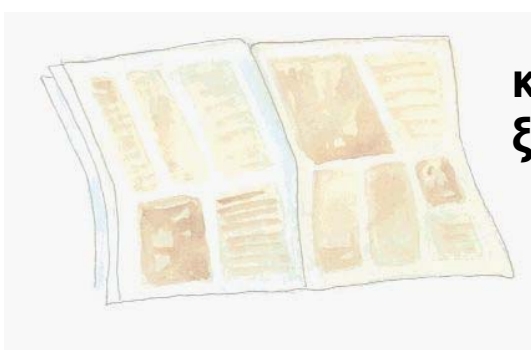
«Σου μεταφέρω τους θερμούς χαιρετισμούς και τα συγχαρητήρια όλων των συντακτών της εφημερίδας στην οποία εργάζομαι. Ο Ψύλλος ήταν για όλους μας μια ευχάριστη έκπληξη. Επίσης, σου ανακοινώνω πως, σύμφωνα με έρευνα που κάναμε, είσαι ο μικρότερος εκδότης εφημερίδας στην Ελλάδα.

»Απ' τα στοιχεία που έχουμε, δεν έχει υπάρξει στην ιστορία του Τύπου, σε όλο τον κόσμο, μικρότερος εκδότης από σένα. Ο μεγάλος εφευρέτης Τόμας Έντισον έβγαλε τον Εβδομαδιαίο Κήρυκα μέσα στη σκευοφόρο ενός τρένου. Ξεκίνησε όμως σε λίγο μεγαλύτερη ηλικία απ' ό,τι εσύ...»

Όλοι οι χωρικοί άκουγαν εντυπωσιασμένοι. Ο Ηλίας είχε συγκινηθεί – ένας κόμπος τού έσφιγγε το λαιμό. Προσπάθησε να κρύψει τη συγκίνησή του και είπε:

«Όμως ο Έντισον σε ηλικία δώδεκα χρονών έβγαζε μια επαγγελματική εφημερίδα. Εγώ ούτε τυπογραφείο δεν έχω δει! Ο Ψύλλος δεν είναι εφημερίδα, είναι ένα όνειρο, είναι τα ταξίδια που θέλω να κάνω...»

«Ο Ψύλλος είναι η πιο αγνή εφημερίδα. Είναι η μαγεία!...» του 'πε η Απριλιάνα. Και, βγάζοντας δύο πακέτα από την τσάντα της, του τα πρόσφερε. «Είναι δώρα που σου προσφέρουν όλοι οι συντάκτες της εφημερίδας που εργάζομαι. Είναι συμβολικά: στιλό και δημοσιογραφικό χαρτί...»

Ο Ηλίας δεν μπόρεσε άλλο να κρύψει τη συγκίνησή του – ξέσπασε σ' ένα λυτρωτικό κλάμα.

Δημήτρης Σπύρου, Ο Ψύλλος,
εκδ. Πατάκη, 1995

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Πώς αντιμετωπίζει η δημοσιογράφος το μικρό εκδότη; • Για την απάντησή σας, στηριχτείτε σε φράσεις του κειμένου.

2 Τι εννοεί ο Ηλίας όταν λέει: «Ο Ψύλλος δεν είναι εφημερίδα, είναι ένα όνειρο, είναι τα ταξίδια που θέλω να κάνω...»; • Εσείς έχετε αισθανθεί κάτι ανάλογο συμμετέχοντας στην έκδοση μιας εφημερίδας;

Κείμενο 4 [Τι είμαστε;]

“ΠΑΡΕ”–“ΑΓΟΡΑΣΕ”–
“ΦΑΕ”, “ΔΟΚΙΜΑΣΕ” ...ΕΕΕΕΕΕ! ΤΙ
ΝΟΜΙΖΟΥΝ ΟΤΙ ΕΙΜΑΣΤΕ;

Quino, Μαφάλντα, αρ. 12, μτφρ. Κατερίνα Χριστοδούλου,
εκδ. Ars Longa, 1989

Ερώτηση κατανόησης

- Γιατί η Μαφάλντα θυμώνει και κλείνει την τηλεόραση και γιατί σε λίγο την ξανανοίγει;

B ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

B1 Οι αντωνυμίες

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε τις παρακάτω φράσεις στα κείμενα και βρείτε ποιες λέξεις αντικαθιστούν αυτές που υπογραμμίζονται:

- Τα πρόσωπά της γίνονται δικά μας. (κείμενο 1)

- Εκείνη τη στιγμή νιώθετε να αποδέχεστε αυτό που σας δίνουν; Με άλλα λόγια, παγιδεύετε κι εσείς από τη δύναμη του Μέσου; (κείμεν. 2)

2. Ποια συντακτική θέση έχουν οι αντωνυμίες στις παραπάνω προτάσεις;

Διαβάζω και γράφω

1. Θυμηθείτε τα είδη των αντωνυμιών διαβάζοντας το βιβλίο της γραμματικής.

2. Στο παρακάτω απόσπασμα υπογραμμίστε τις αντωνυμίες.

- Έπειτα ξαναγράψτε τις φράσεις βάζοντας στη θέση των αντωνυμιών τις λέξεις που αυτές αντικαθιστούν.
- Τι συμπεραίνετε για την αξία της χρήσης των αντωνυμιών στο λόγο μας;

- Εμείς, πιστοί απέναντί της, της αφιερώνουμε τουλάχιστον δύο ώρες τη μέρα, αφού τη θεωρούμε το σημαντικότερο μέσο ψυχαγωγίας. (κείμεν. 1)

.....
.....
.....

3. Σημειώστε τη συντακτική θέση των αντωνυμιών στις παρακάτω προτάσεις:

- Μήπως σας θυμίζει κάτι αυτό; (κείμεν. 1)
- Τα πρόσωπά της γίνονται δικά μας. (κείμεν. 1)

Μαθαίνω για τη **σημασία** και το **συντακτικό ρόλο** των αντωνυμιών

- ▶ **Αντωνυμίες**, όπως δείχνει και η ετυμολογία της λέξης, είναι οι λέξεις που χρησιμοποιούμε αντί για ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα).
- ▶ Οι περισσότερες ανήκουν στα κλιτά μέρη του λόγου και λειτουργούν στην πρόταση όπως και τα ονόματα: είναι υποκείμενα, αντικείμενα, κατηγορούμενα, επιθετικοί προσδιορισμοί, γενικές προσδιοριστικές ή συνοδεύουν προθέσεις.
- ▶ Έχουμε οχτώ είδη αντωνυμιών: **προσωπικές** (εμείς, το), **κτητικές** (δικά μας, μας), **αυτοπαθείς** (τον εαυτό μου), **οριστικές** (οι ίδιοι), **δεικτικές** (αυτό), **αναφορικές** (τα οποία, που), **ερωτηματικές** (ποιος), **αόριστες** (κάποιος).

B2

Οι προσωπικές αντωνυμίες

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε τις προσωπικές αντωνυμίες στις παρακάτω προτάσεις.

• Ποιοι είναι δυνατοί και ποιοι αδύνατοι τύποι; • Ποια συντακτική θέση έχουν μέσα στην πρόταση; (Να θυμάστε ότι η προσωπική αντωνυμία αντικαθιστά μόνο ουσιαστικά, δεν μπαίνει σε θέση επιθέτων.)

- Αυτό και μόνο το γεγονός δείχνει πόσο πολύ έχει εισβάλει στη ζωή μας μια οικιακή συσκευή, η οποία όχι μόνο μας ψυχαγωγεί, αλλά μας πληροφορεί, μας μαθαίνει, μας δείχνει πώς θα είμαστε στον αφρό των ημερών. (κείμεν. 1)

- Και, βγάζοντας δύο πακέτα από την τσάντα της, του τα πρόσφερε. (κείμεν. 3)
- Εσείς βλέπετε τηλεόραση; (κείμεν. 2)
- Εγώ ούτε τυπογραφείο δεν έχω δει! (κείμεν. 3)

2. Διαβάστε τις δύο τελευταίες προτάσεις της πρώτης άσκησης χωρίς τις προσωπικές αντωνυμίες.

- Ποια διαφορά έχουν οι νέες προτάσεις από τις προηγούμενες;

3. Με βάση όσα διαπιστώσατε στην προηγούμενη άσκηση, μπορείτε να πείτε πότε χρησιμοποιείται ο αδύνατος και πότε ο δυνατός τύπος της προσωπικής αντωνυμίας;

4. Διαβάστε τις προτάσεις και πείτε σε ποιες περιπτώσεις τα: το, την, του, της είναι άρθρα και σε ποιες αντωνυμίες.

- Τι συνοδεύουν όταν είναι άρθρα;
- Τι συνοδεύουν όταν είναι αντωνυμίες;

- Κυρίως έχει αλλάξει η σχέση μας με αυτό το μέσο που οι ειδικοί το αποκαλούν το κατεξοχήν Μέσο Μαζικής Επικοινωνίας ή Ενημέρωσης. (κείμεν. 1)
- Ένας κόμπος τού έσφιγγε το λαιμό. Προσπάθησε να κρύψει τη συγκίνησή του. (κείμεν. 3)
- Εγώ κάθε άλλο παρά σοβαρά την παίρνω. (κείμεν. 2)
- Ο Ηλίας χαμογέλασε και της έδωσε διστακτικά το χέρι του. (κείμεν. 3)

Διαβάζω και γράφω

1. Διαβάστε τις προτάσεις και σημειώστε δίπλα σε κάθε πρόταση γιατί χρησιμοποιήθηκε ο δυνατός τύπος της προσωπικής αντωνυμίας.

- Με άλλα λόγια, παγιδεύεστε κι εσείς από τη δύναμη του Μέσου; (κείμεν. 2)

- Αυτοί οι καταραμένοι ξέρουν καλά ότι **εμείς** δεν το ξέρουμε. (κείμεν. 4)
- Ας μετατρέψουμε αυτό το μαγικό κουτί σε εργαλείο γνώσης και γνωριμίας με τον Άλλο, τον Κόσμο έξω και γύρω από **εμάς**.(κείμεν. 1)

2. Υπογραμμίστε τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας. • Σημειώστε σε ποια από τις προτάσεις επαναλαμβάνει αυτό που έχει γραφεί προηγουμένως και σε ποια προαναγγέλλει αυτό που θα γραφεί παρακάτω.

- Από τη στιγμή που το γνωρίζει αυτό ένας τηλεθεατής όπως εγώ, μπορεί να παρακολουθεί άφοβα τηλεόραση. (κείμεν. 2)
- Γι' αυτό και ένα καλό ρεπορτάζ εφημερίδας το εμπιστεύομαι πολύ περισσότερο από τις ειδήσεις στην τηλεόραση. (κείμεν. 2)
- Όποτε όμως η τηλεόραση προσπαθεί να το παίξει σοβαρή... (κείμεν. 2)

Μαθαίνω για τους δυνατούς και τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών

► Οι δυνατοί τύποι των προσωπικών αντωνυμιών συνηθίζονται:

α. Όταν βρίσκονται μόνοι τους στο λόγο: - Ποιον ρώτησες; – **Εσένα**.

β. Όταν θέλουμε να τονίσουμε κάτι: **Εσείς** βλέπετε τηλεόραση;

γ. Όταν θέλουμε να ξεχωρίσουμε κάτι από τα άλλα, να εκφράσουμε αντίθεση: Αυτοί οι καταραμένοι ξέρουν

καλά ότι εμείς δεν το ξέρουμε.

δ. Συχνά όταν συνοδεύονται με προθέσεις: ...τον Κόσμο έξω και γύρω από εμάς.

Διαφορετικά χρησιμοποιούμε τους αδύνατους τύπους που είναι και συχνότεροι.

► **Πολλές φορές ένα όνομα που ειπώθηκε ξαναλέγεται με τον αντίστοιχο αδύνατο τύπο της τριτοπρόσωπης προσωπικής αντωνυμίας. Σ' αυτή την περίπτωση η αντωνυμία λέγεται επαναληπτική: ...αυτό το μέσο που οι ειδικοί το αποκαλούν...**

Όταν η αντωνυμία προαναγγέλλει κάτι που θα ειπωθεί αμέσως μετά, λέγεται προληπτική: Από τη στιγμή που το γνωρίζει αυτό ένας τηλεθεατής...

B3

Οι άλλες αντωνυμίες

Κείμενο 5 [Η τεχνική του αντιπερισπασμού στον τομέα της πληροφόρησης]

Οι ειδήσεις ποικίλης ύλης είναι ειδήσεις αντιπερισπασμού. Οι ταχυδακτυλουργοί έχουν μια βασική αρχή, η οποία συνίσταται στο να αποσπούν την προσοχή σε κάτι άλλο από αυτό που κάνουν. Ένα μέρος της συμβολικής δράσης της τηλεόρασης, για παράδειγμα στο επίπεδο της πληροφόρησης, συνίσταται στην απορρόφηση της προσοχής σε ειδήσεις οι οποίες από τη φύση τους ενδιαφέρουν όλο τον κόσμο, οι οποίες [...] δεν πρέπει, όπως λέγεται, να σοκάρουν κανέναν, με τις οποίες δε διακυβεύεται κάτι, οι οποίες δε

διχάζουν, οι οποίες επιτυγχάνουν τη συναίνεση, οι οποίες ενδιαφέρουν όλο τον κόσμο αλλά με τρόπο τέτοιο ώστε να μη θίγουν τίποτε το σημαντικό. [...] Κι αν χρησιμοποιούνται τόσο πολύτιμα λεπτά για να ειπωθούν πράγματα τόσο ευτελή, είναι επειδή αυτά τα τόσο ευτελή είναι στην πραγματικότητα πολύ σημαντικά, εφόσον κατορθώνουν να αποκρύψουν πολύτιμα πράγματα.

Pierre Bourdieu, Για την τηλεόραση, μτφρ. Αλεξάνδρα Σωτηρίου, Καίτη Διαμαντάκου, εκδ. Πατάκη, 1998

Ακούω και μιλώ

1. Στο κείμενο 3 εντοπίστε τις αντωνυμίες, πείτε σε ποιο είδος ανήκουν και βρείτε το συντακτικό ρόλο τριών από αυτές.
2. Ξαναδιαβάστε το απόσπασμα του κειμένου 5: Ένα μέρος... τίποτε το σημαντικό αντικαθιστώντας την αντωνυμία ο οποίος, η οποία, το οποίο με το που. • Σε ποια περίπτωση δεν μπορείτε να κάνετε την αντικατάσταση;

Διαβάζω και γράφω

1. Στο κείμενο 5 υπογραμμίστε τις αντωνυμίες που ανήκουν στα παρακάτω είδη και κατατάξτε τες στον πίνακα:

Κτητικές	Δεικτικές	Αναφορικές	Αόριστες

2. Οι αναφορικές αντωνυμίες εισάγουν αναφορικές προτάσεις. Στο κείμενο 5 βρείτε και υπογραμμίστε προτάσεις που εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες.

• Βάλτε σε κύκλο τη λέξη στην οποία αναφέρεται καθεμία από αυτές τις αντωνυμίες.

3. Γράψτε μερικές προτάσεις για τις εφημερίδες ή τα περιοδικά που διαβάζετε χρησιμοποιώντας την αντωνυμία ο οποίος, η οποία, το οποίο. Ο διπλανός σας να αντικαταστήσει όσες από αυτές τις αντωνυμίες μπορεί με το αναφορικό που.

Μαθαίνω για τις άλλες αντωνυμίες

► Η αόριστη αντωνυμία ένας, μία, ένα αντικαθιστά ουσιαστικά και εμφανίζεται μόνη της στην πρόταση.

→ π.χ. Ο ένας έπαιρνε τη συνέντευξη και ο άλλος τραβούσε φωτογραφίες.

Δεν πρέπει να συγχέεται με το αόριστο άρθρο που συνοδεύει ουσιαστικά και με το αριθμητικό που αντιδιαστέλλει τη μονάδα με τα πολλά.

► Η αναφορική αντωνυμία ο οποίος, η οποία, το οποίο συχνά αντικαθίσταται από το αναφορικό που.

Όταν όμως συνοδεύει πρόθεση, δεν μπορεί να αντικατασταθεί.

4. Βάλτε ένα ✓ στο σωστό χαρακτηρισμό για κάθε φράση:

- αξίζει τον κόπο:

άρθρο

αντωνυμία

- να το παίξει σοβαρή:

άρθρο

αντωνυμία

- **μια** στις τόσες: αντωνυμία αριθμητικό
- η βασική δουλειά **της**: προσωπική κτητική
- **Να τος!**: αντωνυμία άρθρο
- **ένας** τηλεθεατής όπως εγώ: αντωνυμία άρθρο
- **σας** δίνουν: προσωπική κτητική

Γ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΛΕΞΕΩΝ

Κείμενο 6 [Πολίτικη κουζίνα]

2003 (Έγχρ.) 108´

Ελληνική ταινία σε σκηνοθεσία Τάσου Μπουλμέτη, με τους: Γιώργο Χωραφά, Ιεροκλή Μιχαηλίδη, Στέλιο Μάινα, Ρένια Λουιζίδου, Ταμέρ Καραντάλ, Τάσο Μπαντή. Ο Φάνης, Πολίτης στην καταγωγή και αστροφυσικός στο επάγγελμα, ξαναγυρίζει στην Πόλη ύστερα από τριάντα χρόνια, για να δει τον άρρωστο παππού του. Το ταξίδι δίνει την αφορμή για αναδρομή στο παρελθόν, όταν ως παιδί στην Πόλη μάθαινε τα μυστικά της μαγειρικής από τον παππού του και ζούσε τον πρώτο έρωτα με τη μικρή Σαϊμέ. Μνήμες από την Πόλη, χιούμορ, συγκίνηση, γαστρονομία και φιλοσοφία της ζωής. Εντυπωσιακή παραγωγή, με πολύ καλές ερμηνείες, ιδιαίτερα από τον Ιεροκλή Μιχαηλίδη.

περ. Αθηνόραμα, Οκτώβριος 2003

Κείμενο 7 [Ψάχνοντας το Νέμο]

2003 (Έγχρ.) 104΄

Αμερικανική ταινία σε σκηνοθεσία Άντριου Στάντον. Ο Νέμο, ένα τροπικό ψαράκι, ξεφεύγει από τον υπερπροστατευτικό πατέρα του για να καταλήξει στο ενυδρείο ενός οδοντίατρου. Ο πατέρας του, παρέα με την Ντόρι, ένα ψάρι με κενά μνήμης, διασχίζει όλο τον ωκεανό προς αναζήτησή του. Η ωραιότερη ψηφιακή ταινία της συνεργασίας Pixar και Ντίσνεϊ.

περ. Αθηνόραμα, Οκτώβριος 2003

Ακούω και μιλώ

1. Βρείτε τις λέξεις σκηνοθεσία, αστροφυσικός (κείμεν. 6) και υπερπροστατευτικός (κείμεν. 7).

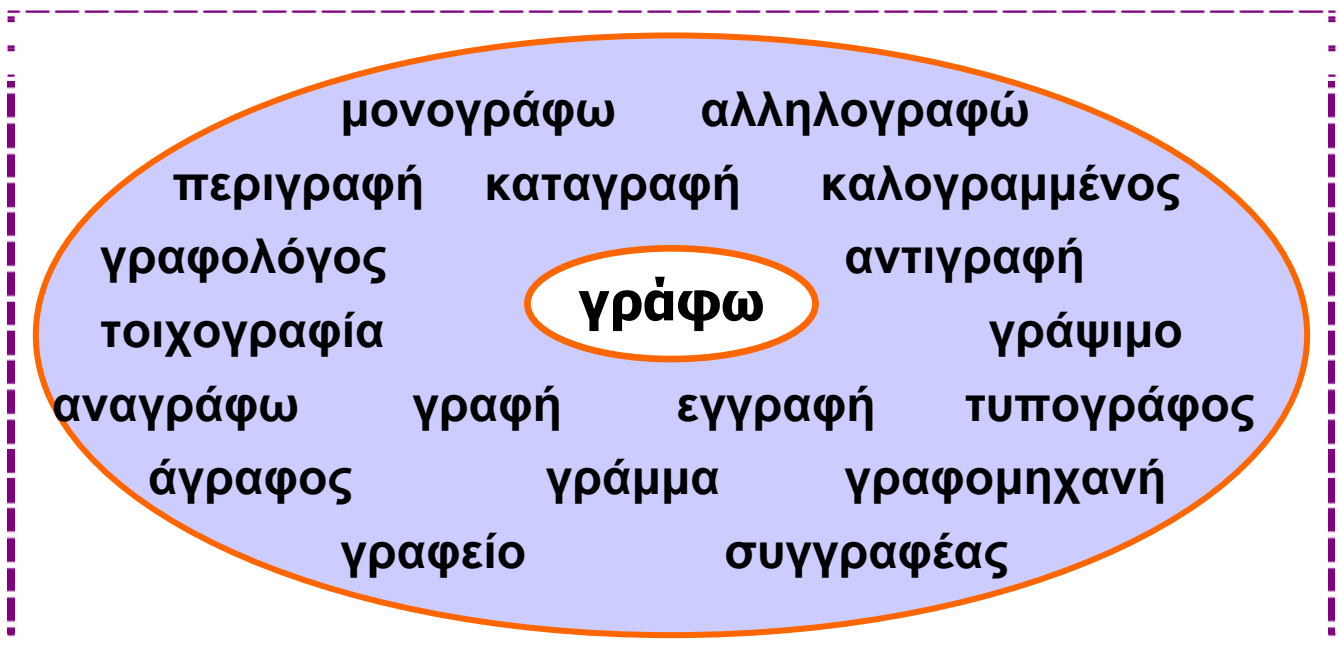
• Ποια είναι τα συνθετικά της καθεμιάς; • Μπορείτε να σκεφτείτε και άλλες λέξεις που να περιέχουν ένα από αυτά τα συνθετικά;

2. Εντοπίστε τη λέξη ψαράκι στο κείμενο 7. • Βρείτε στο ίδιο κείμενο τη λέξη από την οποία παράγεται η λέξη αυτή. • Με ποιον τρόπο παράγεται; • Ξέρετε άλλες λέξεις που σχηματίζονται από τη λέξη αυτή;

Μαθαίνω για τις **ετυμολογικές** **οικογένειες λέξεων**

► Οι λέξεις που σχηματίστηκαν από την ίδια απλή λέξη είτε με παραγωγή είτε με σύνθεση ανήκουν στην ίδια **οικογένεια λέξεων** και λέγονται **συγγενικές**.

Διαβάζω και γράφω

Στα παραπάνω κείμενα υπάρχουν οι λέξεις χρόνια, ζωής (κείμ. 6), και ωκεανός (κείμ. 7). Ψάξτε στο λεξικό σας και στα βιβλία σας να βρείτε παράγωγες και σύνθετες λέξεις που σχηματίζονται από αυτές τις απλές λέξεις.

Οργανώστε τις σε τρεις ομάδες: η μία ομάδα να περιλαμβάνει τις παράγωγες, η δεύτερη τις σύνθετες που χρησιμοποιούν την καθεμία από αυτές τις λέξεις ως πρώτο συνθετικό και η τρίτη ομάδα τις σύνθετες που τις χρησιμοποιούν ως δεύτερο συνθετικό (δείτε το παράδειγμα).

	παράγωγες	ως α' συνθετικό	ως β' συνθετικό
χρόνος	χρονικός	χρονολογία	δίχρονος

	παράγωγες	ως α' συνθετικό	ως β' συνθετικό
ζωή			
ωκεανός			

Δ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Συγκεντρώστε από τα τρία πρώτα κείμενα λέξεις που αναφέρονται στην τηλεόραση και στις εφημερίδες και χωρίστε τες σε δύο ομάδες, μία για την τηλεόραση και μία για τον Τύπο.

Τηλεόραση	Τύπος

2. Στον προηγούμενο πίνακα εντάξτε και τις επόμενες λέξεις. (Πολλές από αυτές ταιριάζουν και στις δύο στήλες.)

αγγελία, συνέντευξη, άρθρο, τηλεπαρουσιαστής, περιοδικό, ρεπόρτερ, εκπομπή, ανταποκριτής, συνδρομητής, χρονογράφημα, στήλη, εικονολήπτης, κυκλοφορία, ελευθεροτυπία, πρωτοσέλιδο

3. Από το κείμενο 2 του Τετραδίου Εργασιών συγκεντρώστε όσες λέξεις αναφέρονται στο διαδίκτυο. Έπειτα προσθέστε και όσες άλλες εσείς γνωρίζετε.

.....
.....
.....
.....
.....

4. Σχηματίστε στην τάξη έναν κατάλογο με ξένες λέξεις που δεν έχουν ενταχθεί στο κλιτικό σύστημα της Ελληνικής και αναφέρονται στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (π.χ. ρεπόρτερ).

Ε ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Κείμενο 8 [Στατιστικός πίνακας αναγνωστών εφημερίδων στην Ελλάδα]

Ποσοστό του πληθυσμού που διαβάζει τουλάχιστον μία εφημερίδα

ΣΥΝΟΛΟ 54,6%

ΗΛΙΚΙΑ

13-17 45,4%

18-24 52%

25-34 59,6%

35-44 62,3%

45-54 58,4%

55-70 47,2%

ΜΟΡΦΩΣΗ

ΑΝΩΤΕΡΗ 54,6%

ΜΕΣΗ 58%

ΚΑΤΩΤΕΡΗ 37,6%

Ένας στους δύο Έλληνες διαβάζει τακτικά τουλάχιστον μία εφημερίδα, με χαμηλότερη επίδοση αναγνωσιμότητας εκείνη των νεότερων (45,4%) και υψηλότερη εκείνη των πολιτών ανάμεσα στα πρώτα και στα δεύτερα -άντα (62,3%).

Αυτά είναι μερικά από τα συμπεράσματα της πανελλαδικής έρευνας αναγνωσιμότητας «Bari Resort» από τις 13 Οκτωβρίου ως τις 21 Δεκεμβρίου του 2003 και από τις 5 Ιανουαρίου ως την 1η Φεβρουαρίου του 2004.

Το 54,6% του πληθυσμού διαβάζει σε τακτική βάση τουλάχιστον μία εφημερίδα.

Το χαμηλότερο ποσοστό αναγνωστών συναντούμε στις ηλικίες 13 έως 17 ετών (45,4%) και ακολουθούν οι γηραιότεροι, 55 έως 70 ετών (47,2%). Το καλύτερο ποσοστό έχουν οι μεταξύ των 35 και των 44 ετών (62,3%), ενώ καλοί φίλοι της έντυπης ενημέρωσης είναι και όσοι βρίσκονται στα 25 έως τα 34 έτη (59,6%).

Όσοι έχουν ανώτερη μόρφωση διαβάζουν τουλάχιστον μία εφημερίδα (72,3%) και ακολουθούν οι πολίτες με μέση μόρφωση (58%) και με κατώτερη (37,6%).

Τακτικότεροι και πιστότεροι αναγνώστες αναδεικνύονται οι άντρες (63,5%) αφήνοντας πολύ πίσω τις γυναίκες με ποσοστό 46%.

Τουλάχιστον μία εφημερίδα διαβάζουν αρκετοί Αθηναίοι (62,9%), όπως και Θεσσαλονικείς (57%). Στα αστικά κέντρα άνω των 50.000 χιλιάδων κατοίκων μειώνεται κάπως το ποσοστό (54,6%), όπως και στα λοιπά αστικά (51,7%). Το χαμηλότερο ποσοστό καταγράφεται στις ημιαστικές περιοχές (40,7%).

Χρήστος Ξανθάκης, «Ποσοστό του πληθυσμού που διαβάζει τουλάχιστον μία εφημερίδα»,
εφημ. ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 28/3/04

Ακούω και μιλώ

1. Πληροφορήστε τους συμμαθητές σας αφού προσέξετε ιδιαίτερα τα ιστογράμματα: Ποιες ηλικίες Ελλήνων διαβάζουν περισσότερο εφημερίδες; • Υπάρχουν διαφορές στην ανάγνωση εφημερίδων ανάλογα με το επίπεδο μόρφωσης;

2. Πληροφορήστε έναν άνθρωπο μεγαλύτερης ηλικίας (τους γονείς σας ή συγγενικό σας πρόσωπο) πώς

μπορεί να ενημερωθεί από το διαδίκτυο (μέσω μιας δικτυακής πύλης) ή να ακούσει ραδιόφωνο μέσω του διαδικτύου.

Διαβάζω και γράφω

1. Το χαμηλότερο ποσοστό αναγνωστών συναντούμε στις ηλικίες 13 έως 17 ετών. Υποθέστε ότι σας ζητούν με βάση τις γνώσεις και την εμπειρία σας να γράψετε ένα σύντομο άρθρο για τη σχολική εφημερίδα (2-3 παραγράφων) στο οποίο θα δικαιολογείτε το γεγονός ότι οι νέοι αυτής της ηλικίας δε διαβάζουν εφημερίδες.

- Αναζητήστε υλικό σε διάφορους τομείς.

π.χ. → Σχολείο
→ Μ.Μ.Ε.– τηλεόραση

- Οργανώστε το υλικό σας σε παραγράφους με θεματική πρόταση, λεπτομέρειες (αιτιολόγηση, παραδείγματα) και κατακλείδα.

2. Συμμετέχετε σε μια συζήτηση στην οποία εσείς και οι συμμαθητές σας κατηγορείτε συνεχώς την ελληνική τηλεόραση για τα προγράμματά της. Αποφασίζετε να γράψετε ως συμβούλιο της τάξης μια επιστολή διαμαρτυρίας προς τους διευθυντές των σημαντικότερων τηλεοπτικών σταθμών.

Η επιστολή μπορεί να έχει την εξής μορφή:

Πρόλογος	→ Προσφώνηση → Λόγος αποστολής της επιστολής
Κύριο θέμα	→ Περιγραφή της κατάστασης στα δελτία ειδήσεων, παραδείγματα → Περιγραφή της κατάστασης σε άλλα είδη εκπομπών (π.χ. ριάλιτι)

Επίλογος → Ενδεικτικές προτάσεις για βελτίωση – αλλαγή των προγραμμάτων
→ Επιφώνηση

Προσοχή: Το ύφος του κειμένου πρέπει να διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο (επιλογή κατάλληλων λέξεων, χρήση της στίξης κτλ.) ώστε να φαίνεται η διαμαρτυρία σας.

Διαθεματική εργασία

«Το γεγονός της εβδομάδας για τη χώρα μας»

► Συζητήστε ποιο θεωρείτε το σημαντικότερο γεγονός και αιτιολογήστε την επιλογή σας. Στη συνέχεια να συνεργαστείτε για τη συγκέντρωση ενημερωτικού υλικού από διάφορες πηγές:

1. Κείμενα (ρεπορτάζ, άρθρα) από τις ημερήσιες και εβδομαδιαίες εφημερίδες
2. Σκίτσα και σατιρικά σχόλια από εφημερίδες ή περιοδικά (ένθετα σε εφημερίδες)
3. Φωτογραφικό και άλλο οπτικοακουστικό υλικό από το διαδίκτυο
4. Αποσπάσματα από τις τηλεοπτικές ειδήσεις ή εκπομπές
5. Αποσπάσματα από ραδιοφωνικές εκπομπές.

► Συγκρίνετε τον τρόπο παρουσίασης του γεγονότος και να επιλέξετε το μέσο που, κατά τη γνώμη σας, έχει τη μεγαλύτερη αξιοπιστία σήμερα.

Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

1. Ηλεκτρονικές διευθύνσεις των ελληνικών εφημερίδων

π.χ. www.enet.gr – ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
www.kathimerini.gr – Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

2. Ηλεκτρονικές διευθύνσεις ξένων εφημερίδων

π.χ. www.nytimes.com – New York Times
www.liberation.com – Liberation

ή από μηχανή αναζήτησης:

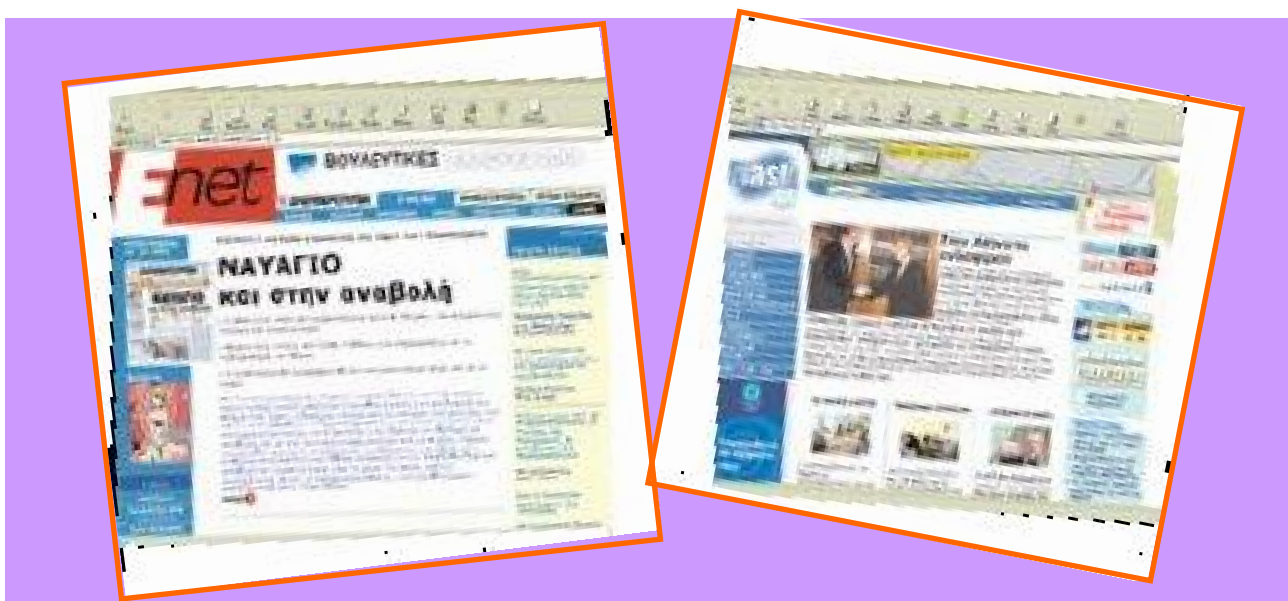
www.onlinenewspapers.com

3. Διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία

π.χ. www.amna.gr (Αθηναϊκό Μακεδονικό Πρακτορείο ειδήσεων).
www.reuters.com – Πρακτορείο Ρόιτερς

4. Ελληνικά και διεθνή τηλεοπτικά δίκτυα

π.χ. www.ert.gr – ΕΡΤ
π.χ. www.bbc.co.uk – BBC

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

► Οι αντωνυμίες λειτουργούν μέσα σε μια πρόταση ως:

.....,,,
.....,,

► Δικαιολογήστε τη χρήση των δυνατών τύπων της προσωπικής αντωνυμίας στις παρακάτω προτάσεις:

α. - Ποιον συνάντησε ο πατέρας μου; - Εμένα.

β. Εσείς αγαπάτε τον κινηματογράφο;

γ. Εσείς το γνωρίζετε, αλλά εμάς δε μας πληροφόρησε κανείς.

δ. Συνήθισε από εμάς να ακούει ραδιόφωνο.

► Οικογένεια λέξεων αποτελούν οι λέξεις που

.....
.....

7η ενότητα

ΒΙΩΝΟΝΤΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα μιλήσουμε και θα γράψουμε για προβλήματα της καθημερινής ζωής τα οποία μας απασχολούν όλους.
- Θα γνωρίσουμε σε κατάλληλα κείμενα τα είδη των επιρρηματικών προσδιορισμών.
- Θα κατανοήσουμε τους τρόπους παραγωγής επιρρημάτων.
- Θα μάθουμε να συνδέουμε τις προτάσεις και τις παραγράφους των κειμένων που γράφουμε με τις κατάλληλες συνδετικές λέξεις και φράσεις
- Θα ασκηθούμε στη σύνταξη ποικίλων κειμένων επιλέγοντας κάθε φορά το κατάλληλο επίπεδο ύφους.

Κείμενο 1 Ρινοκερίτις!...

Εάν ο Ιονέσκο στο θέατρο του «παραλόγου» έγραψε τον Ρινόκερο, εμείς στην Ελλάδα –στη σύγχρονη Ελλάδα– παίζουμε το έργο στ' αλήθεια.

Γιατί, πράγματι, έχουμε καταντήσει μια χώρα γεμάτη από ρινόκερους. Από παχύδερμα που δεν ενοχλούνται από τίποτα, που δεν ενδιαφέρονται για τίποτα και που ζουν μόνον για την τροφή τους. Το τραγικό δε είναι ότι κάθε μέρα βλέπουμε γύρω μας τους ρινόκερους να πληθαίνουν και κάθε μέρα βλέπουμε τους ανθρώπους μας να γίνονται και αυτοί ρινόκεροι. Με μια μόνον διαφορά: στην ταχύτητα μεταμορφώσεώς τους. Γιατί άλλοι γίνονται ρινόκεροι σε λίγες μέρες και άλλοι χρειάζονται μερικά χρόνια για να μεταμορφωθούν στα παχύδερμα αυτά.

Η ρινοκερίτις αυτή –γιατί για ασθένεια πρόκειται– είναι επιδημική και μεταδίδεται από... τα «μίντια». Τα οποία έχουν κατορθώσει να δημιουργήσουν το κατάλληλο «περιβάλλον», ώστε όχι μόνον να αναπτύσσονται τα μικρόβια της ρινοκερίτιδος, αλλά και –που είναι και το τραγικότερο– να μεταδίδονται και να διαχέονται σε όλη τη χώρα. Και ενώ στα παλιά χρόνια είχαν τα λοιμοκαθαρητήρια και την «καραντίνα», σήμερα δεν υπάρχει μέρος για να «κρυφτεί» κανείς και να γλυτώσει. Γιατί τα «μίντια» –και προ παντός τα ηλεκτρονικά– περνάνε κάθε προστατευτικό φράγμα, κάθε τείχος και μεταφέρουν τον «ιό της ρινοκερίτιδος» παντού.

[...] Και φυσικά τα «μίντια» σκορπάνε αφειδώς μεγάλες δόσεις του «ιού». «Σίριαλ» –οι γνωστές

«σαπουνόπερες»–, «talk shows», αγχωτικές ειδήσεις, καταστροφολογίες, σεξ σε όλες τις μορφές (ήπιο ή σκληρό), τηλεπαιχνίδια, «αθλητικές συναντήσεις», δημιουργούν το κατάλληλο περιβάλλον μέσα στο οποίο ο «ιός» αναπτύσσεται και μεταδίδεται, ενώ και ο οργανισμός των ανθρώπων εξασθενεί και γίνεται ευκολότερα ευάλωτος. Έτσι ο απλός πολίτης ζει συνεχώς σε ένα κλίμα αγωνίας, άγχους, αβεβαιότητας, βλέποντας γύρω του έναν κόσμο που του δημιουργούν τα «μίντια». Έναν κόσμο φανταστικό, που είτε τον καλεί όπως η Κίρκη για να τον μεταβάλει σε χοίρο, είτε τον απωθεί και τον φοβίζει. Και στις δύο όμως περιπτώσεις τον αναγκάζει να στραφεί προς τον εαυτό του. Όχι, βέβαια, για να ενδοσκοπηθεί, αλλά για να «κουρνιαάσει». [...]

Πώς αντιμετωπίζεται, όμως, η ρινοκερίτις αυτή; Το πρόβλημα είναι όχι μόνον δύσκολο αλλά και άλυτο. Πώς θα μπορέσουμε δηλαδή να ξαναμεταμορφώσουμε τους ρινόκερους σε «ανθρώπους»; [...]

Στη ζοφερή αυτή προοπτική ένα μόνο μένει σε όσους δεν έχουν ακόμα προσβληθεί από τη «ρινοκερίτιδα». Να φωνάξουν και αυτοί όπως ο Μπερανζέ*: «Όχι, δεν θα συνθηκολογήσω! ΔΕΝ ΘΑ ΓΙΝΩ ΣΑΝ ΚΙ ΕΣΑΣ!»

* Μπερανζέ: ήρωας στο έργο του Ιονέσκο Ρινόκερος

(Διατηρείται η ορθογραφία του συγγραφέα)

Κώστας Βούλγαρης, στο Ένας αιώνας χρονογράφημα
1899-1999, επιμ. Βασιλική Αλμπάνη,
εκδ. Καστανιώτη, 1999

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποιο πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας ονομάζει ο χρονογράφος ρινοκερίτιδα; • Ποιοι και με ποιο τρόπο «μεταδίδουν την ασθένεια» της ρινοκερίτιδας;
- 2** Πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί, κατά την άποψη του χρονογράφου, το δύσκολο αυτό πρόβλημα;
 - Ποια είναι η δική σας γνώμη;
- 3** Το κείμενο αυτό είναι χρονογράφημα. Εντοπίστε τα χαρακτηριστικά του χρονογραφήματος, αφού πρώτα διαβάσετε γι' αυτό το είδος κειμένου στο σχολικό λεξικό λογοτεχνικών όρων.

Κείμενο 2 [Πρωταθλητές στα τροχαία ατυχήματα!]

Μια από τις σημαντικότερες αιτίες θανάτου στη χώρα μας είναι τα τροχαία ατυχήματα, τα οποία συνεχώς αυξάνονται. Η Ελλάδα μαζί με την Πορτογαλία καταλαμβάνουν τις δύο πρώτες θέσεις ανάμεσα στις χώρες της

Ευρωπαϊκής Ένωσης στον κατάλογο των θανάτων από τα ατυχήματα αυτά. Για το λόγο αυτό τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αναφέρονται συχνά στους θανάτους που προκαλούνται από τροχαία ατυχήματα και ιδιαίτερα τα Σαββατοκύριακα όλου του χρόνου και σε περιόδους εορτών στις οποίες οι αργίες διαρκούν τρεις ή περισσότερες μέρες (Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Πάσχα, Δεκαπενταύγουστο κτλ.)

Τα τροχαία ατυχήματα, όμως, δεν συμβαίνουν μόνο την Παρασκευή, το Σάββατο και την Κυριακή.

Συμβαίνουν, δυστυχώς, όλες τις μέρες της εβδομάδας και οι συνέπειές τους δεν είναι μόνο οι νεκροί επί τόπου αλλά και οι σοβαρά και οι ελαφρά τραυματισμένοι. Ένας, μάλιστα, αριθμός των βαριά τραυματισμένων πεθαίνει στα νοσοκομεία (λέγεται ότι ο αριθμός αυτός είναι ίσος με εκείνον των νεκρών επί τόπου). Δεδομένου του οξύτατου δημογραφικού προβλήματος της χώρας και του γεγονότος ότι οι θάνατοι τα 3 από τα 4 τελευταία χρόνια ξεπέρασαν τις γεννήσεις, είναι ανάγκη να εξεταστούν αναλυτικότερα τα τροχαία ατυχήματα στη χώρα μας.

Πριν ασχοληθούμε με τα αίτια, θα εξετάσουμε τους βασικούς παράγοντες που εμπλέκονται στα τροχαία ατυχήματα. Οι παράγοντες αυτοί διακρίνονται σε πέντε ομάδες: τους οδηγούς, τους επιβάτες, τους πεζούς, το όχημα και την κατάσταση των δρόμων ή του καιρού.

Ο κυριότερος παράγοντας των τροχαίων ατυχημάτων είναι οι οδηγοί. Σχεδόν το 80% των τροχαίων ατυχημάτων οφείλονται σ' αυτούς και ακολουθούν σε μεγάλη απόσταση οι πεζοί. Πολύ μικρότερο ρόλο παίζουν οι δρόμοι ή ο καιρός και ακόμα μικρότερο το όχημα και οι επιβάτες. Τα αίτια των τροχαίων ατυχημάτων που οφείλονται στους οδηγούς μπορούν να καταταγούν σε τρεις βασικές κατηγορίες:

- **Επιθετική ή επιδεικτική συμπεριφορά** (παραβίαση προτεραιότητας, υπερβολική ταχύτητα, παραβίαση σηματοδότη, επιδεικτικοί ελιγμοί στη μέση του δρόμου κτλ.).
- **Προκλητική παράβαση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας – ΚΟΚ** (κίνηση στο αντίθετο ρεύμα (!), αντικανονικό προσπέρασμα, μη οδήγηση στα δεξιά του δρόμου κτλ.).
- **Απροσεξία ή αμέλεια** (απόσπαση προσοχής οδηγού,

οδήγηση σε κατάσταση μέθης κτλ.).

Τόσο οι οδηγοί όσο και οι επιβάτες παραβαίνουν συστηματικά τον ΚΟΚ σε ό,τι αφορά τη ζώνη ασφαλείας και το κράνος. Η μεγάλη πλειονότητα των οδηγών και των επιβατών (σχεδόν το 80%) δε φορούσαν, δυστυχώς, ζώνη ασφαλείας ή κράνος όταν έγινε το τροχαίο ατύχημα.

Στην περίπτωση των πεζών παρατηρείται βιαστική ή απρόσεκτη συμπεριφορά ή παράβαση του ΚΟΚ. Για τους πεζούς, όμως, μπορεί να υπάρχουν ελαφρυντικά (π.χ. προβλήματα υγείας, γήρατος, έλλειψη συνοδού κτλ.). Φυσικά υπάρχει και σοβαρότατο έλλειμμα κυκλοφοριακής αγωγής, παρά τις κάποιες προσπάθειες που γίνονται τελευταία προς την κατεύθυνση αυτή στα σχολεία.

Μανόλης Γ. Δρεττάκης, «Οδηγοί: Φταίνε για το 80% των ατυχημάτων», αφιέρωμα «Τροχαία Ατυχήματα», εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 16/12/2000 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποιες είναι οι συνέπειες των τροχαίων ατυχημάτων στη χώρα μας;
- 2** Ποια είναι η ευθύνη των οδηγών στην πρόκληση τροχαίων ατυχημάτων;

Κείμενο 3 Η ντροπή των πλαστικών

Το καλοκαίρι φεύγει και εκτός από αναμνήσεις αφήνει πίσω του πολλά σκουπίδια σε θάλασσες και ακτές...

Τα χειρότερα, εφόσον χρειάζονται χρόνια για να «εξαφανιστούν», και δυστυχώς αυτά που συναντάμε

συχνότερα, είναι οι πλαστικές σακούλες και τα μπουκάλια. Χιλιάδες από αυτά εγκαταλείπονται στις ακτές, «μνημεία» της παραμονής των λουομένων μετατρέποντας σε σκουπιδοτόπους τις πανέμορφες ελληνικές παραλίες. Έπειτα ταξιδεύουν για χρόνια στις θάλασσες κάνοντας «παρέα» στα ψάρια ή μολύνοντας το βυθό. Άραγε είναι τόσο δύσκολο να μαζέψουμε, φεύγοντας από την παραλία, το μπουκάλι που ήπιαμε νερό;

Φυσικά δεν το σκεφτόμαστε επειδή, σε μας τουλάχιστον, δεν κοστίζει τίποτα. Ωστόσο, η κατασκευή μιας πλαστικής σακούλας κοστίζει 10 δραχμές. Στη Φύση μάλιστα κοστίζει πολύ περισσότερο, εφόσον οι πλαστικές σακούλες και τα μπουκάλια χρειάζονται πάνω από τρία χρόνια για να διαλυθούν μέσα στη θάλασσα. Σε περίπτωση που το πλαστικό μείνει θαμμένο σε στεγνό έδαφος «ζει» έως και διακόσια χρόνια.

Αν λοιπόν χρειαζόταν να πληρώνουμε τις πλαστικές σακούλες όσο πραγματικά κοστίζουν και χρησιμοποιούσαμε τα πλαστικά μπουκάλια είκοσι φορές –όσο δηλαδή αντέχουν– όχι μόνο θα είχαμε λιγότερα πλαστικά σκουπίδια σε θάλασσες και ακτές αλλά και γενικότερα λιγότερα σκουπίδια. Έχει υπολογιστεί ότι ο συνολικός όγκος των σκουπιδιών με αυτό το τρόπο θα μειωνόταν κατά 3%.

περ. «ΟΙΚΟ», εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 15/9/2002

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια σκουπίδια επιβαρύνουν περισσότερο τις ακτές και γιατί;

2 Ποιους τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος προτείνει ο αρθρογράφος; • Εσείς τι θα μπορούσατε να προσθέσετε;

Κείμενο 4 [Ας αποβάλουμε το άγχος από τη ζωή μας]

The screenshot shows a web browser window with the address bar displaying 'http://www.kepka.org/Gtk/Info/Health/hea012.htm'. The page header includes the logo 'kepkaonline the consumerland' and navigation links: 'ΕΡΕΥΝΑ', 'Ενημέρωσι', 'Παγκόσμιος', 'Προσφ', 'Ανακοινωσ', 'Ειδική', and 'Ευρωπαϊ'. Below the header, there are links for 'Home', 'Webmaster', and 'English'. The main content area features the title 'Αγχος' and the subtitle 'Μήπως δεν ξέρουμε... τι μας "φταίει";'. The text below reads 'Καταναλωτικά Βήματα - Τεύχος Απριλίου - Μαΐου 2004'. A list of symptoms is provided:

- Νιώθουμε ενοχές, όταν χαλαρώνουμε;
- Νευρικοί, όταν δε βρισκόμαστε, διαρκώς, "εν δράσει";
- Μένουμε άγρυπνοι, ανησυχώντας, για την αυριανή ημέρα;
- Αισθανόμαστε σφιγμένοι, ειδικά, στο σβέρκο μας;
- Είμαστε ανυπόμονοι, ευέξαπτοι και διακόπτουμε τους άλλους, όταν μιλούν;
- Δυσκολευόμαστε να συγκεντρωθούμε και μας απασχολούν πολλά πράγματα;
- Καπνίζουμε ή τρώμε περισσότερο, τελευταία;

On the right side of the page, there is a vertical list of links: 'Ναρκωτικά', 'Φάρμακα', 'Αλλεργίες', 'Aids', 'Καρκίνος', 'Αισθητικές Παρεμβάσεις με τη χρήση laser', 'Γρίπη και ιώσεις', 'Στοματική Υγιεινή', 'Κάπνισμα', and 'Καλλυντικά'. The left sidebar contains various category links: 'Εχρη 2008 Επικαιρότητα', 'Υγεία Διατροφή', 'Περιβάλλον Ενέργεια & Καύσιμα Αυτοκίνητα', 'Καταναλωτής Οδηγός του Πολίτη', 'Διαφήμιση', 'Ηλεκτρονικό Εμπόριο Internet Τηλεπικοινωνίες', and 'Οικονομία'.

Adress

<http://www.kepka.org/Grk/Info/Health/hea012.htm>

kepkaonline

the consumerland

[ΚΕΠΚΑ](#)

[Ενημέρωση](#)

[Θεσμικό Πλαίσιο](#)

[Υποστήριξη](#)

[Δημοσιεύσεις](#)

[Ημερολόγιο](#)

[Ευρώ](#)

[Home](#)

[Webmaster](#)

[English](#)

[Εχρο 2008](#)

[Επικαιρότητα](#)

[Υγεία](#)

[Διατροφή](#)

[Περιβάλλον](#)

[Ενέργεια &](#)

[Καύσιμα](#)

[Αυτοκίνητο](#)

[Καταναλωτής](#)

[Οδηγός του](#)

[Πολίτη](#)

[Διαφήμιση](#)

[Ηλεκτρονικό Εμπόριο](#)

[Internet](#)

[Τηλεπικοινωνίες](#)

[Οικονομία](#)

[Ναρκωτικά](#)

[Φάρμακα](#)

[Αλλεργίες](#)

[Aids](#)

[Καρκίνος](#)

[Αισθητικές](#)

[Παρεμβάσεις με
τη χρήση laser](#)

[Γρίπη και ιώσεις](#)

[Στοματική](#)

[Υγιεινή](#)

[Κάπνισμα](#)

[Καλλυντικά](#)

Ενημέρωση: Υγεία: Άγχος

Άγχος

Μήπως δεν ξέρουμε...τι μας "φταίει";

- Νιώθουμε ενοχές, όταν χαλαρώνουμε;
- Νιώθουμε νευρικοί, όταν δε βρισκόμαστε, διαρκώς, «εν δράσει»;
- Μένουμε άγρυπνοι, ανησυχώντας, για την αυριανή ημέρα;
- Αισθανόμαστε σφιγμένοι, ειδικά, στο σβέρκο μας;
- Είμαστε ανυπόμονοι, ευέξαπτοι και διακόπτουμε τους άλλους, όταν μιλούν;
- Δυσκολευόμαστε να συγκεντρωθούμε και μας απασχολούν πολλά πράγματα;
- Καπνίζουμε ή τρώμε περισσότερο, τελευταία;
- Τρώμε βιαστικά;
- Η ζωή μας φαίνεται γεμάτη κρίσεις και τσακωνόμαστε, συχνά;
- Δυσκολευόμαστε να πάρουμε αποφάσεις;
- Ενοχλούμαστε και απογοητευόμαστε, όταν οι άλλοι δεν κάνουν αυτό που θέλουμε;
- Νιώθουμε συχνά σφίξιμο στο στομάχι, το στόμα μας στεγνό, τις παλάμες μας ιδρωμένες; Την καρδιά μας να χτυπάει δυνατά;

Αν απαντήσαμε ΝΑΙ σε μερικές από τις παραπάνω ερωτήσεις, το άγχος μας βρίσκεται, μάλλον, σε αυξημένα επίπεδα. Κατά πάσα πιθανότητα, εργαζόμαστε πολύ, μας αρέσουν οι προκλήσεις και είμαστε φιλόδοξοι.

Τι είναι τελικά το άγχος;

Είναι υπερέκκριση ορμονών, που πλημμυρίζουν το αίμα μας, κάνουν την καρδιά μας να χτυπάει πιο έντονα και την αναπνοή μας να γίνεται βαριά. Ταυτόχρονα, σφίγγονται οι μύες μας. Όλος ο οργανισμός μας είναι έτοιμος για δράση. Το άγχος, σε φυσιολογικά επίπεδα, είναι απαραίτητο, γιατί μας κρατάει σε εγρήγορση. Όταν, όμως, είναι αυξημένο και το νιώθουμε έντονα σε μικρές καθημερινές καταστάσεις, όπως για παράδειγμα στο πρωινό μποτιλιάρισμα, τότε αυτή η υπερέκκριση των ορμονών του άγχους μπορεί να ανεβάσει την πίεση του αίματος και να προκαλέσει βλάβες σε όλο μας το σώμα και βέβαια στην καρδιά μας.

Αντιμετωπίζουμε το άγχος συνολικά

Ας ανακαλύψουμε ποιες καταστάσεις στη ζωή μας προκαλούν το μεγαλύτερο άγχος και ας προσπαθήσουμε να τις αντιμετωπίσουμε, θετικά. Όταν υπολογίζουμε το χρόνο που χρειαζόμαστε για να κάνουμε κάτι, ας φανούμε γενναιόδωροι! Ας δώσουμε λίγο περισσότερο χρόνο στον εαυτό μας, ώστε να μη χρειάζεται να πιεστούμε. Ας μάθουμε να λέμε ΟΧΙ σε ό,τι δε θέλουμε ή δεν προλαβαίνουμε να κάνουμε.

Καταναλωτικά Βήματα, τεύχ.
Απριλίου-Μαΐου 2004 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Με ποιους τρόπους εκδηλώνεται το άγχος στη ζωή μας; Σε ποιες καταστάσεις έχετε νιώσει εσείς έντονο άγχος;

2 Πώς μπορεί να αντιμετωπίσει κανείς το άγχος;

Φωτ/φία:
Αναστασία
Μπάρδα

B

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΩΝ

Ακούω και μιλώ

1. Χρησιμοποιήστε τα επιρρήματα που θα εντοπίσετε στις παρακάτω προτάσεις για να συντάξετε δικές σας προτάσεις που θα αναφέρονται σε σύγχρονα προβλήματα. • Ποια σημασία δίνει κάθε επίρρημα στην πρότασή σας;

- Και φυσικά τα «μίντια» σκορπάνε αφειδώς μεγάλες δόσεις του ιού. (κείμεν. 1)
- Είναι ανάγκη να εξεταστούν αναλυτικότερα τα τροχαία ατυχήματα στη χώρα μας. (κείμεν. 2)
- Καπνίζουμε ή τρώμε περισσότερο τελευταία; (κείμεν. 4)
- Το καλοκαίρι φεύγει και εκτός από αναμνήσεις αφήνει πίσω του πολλά σκουπίδια σε θάλασσες και ακτές. (κείμεν. 3)

2. Στις παρακάτω προτάσεις βρείτε άλλες λέξεις ή λεκτικά σύνολα που δείχνουν τόπο, χρόνο κτλ. και πείτε ποια μορφή έχει το καθένα (προθετικά σύνολα, προτάσεις κτλ.):

- Προκλητική παράβαση του Κώδικα Οδικής κυκλοφορίας - ΚΟΚ (κίνηση στο αντίθετο ρεύμα (!), αντικανονικό προσπέρασμα, μη οδήγηση στα δεξιά του δρόμου κτλ.). (κείμεν. 2)
- Η μεγάλη πλειονότητα των οδηγών και των επιβατών δε φορούσαν δυστυχώς ζώνη ασφαλείας ή κράνος, όταν έγινε το τροχαίο ατύχημα. (κείμεν. 2)
- Έπειτα ταξιδεύουν για χρόνια στις θάλασσες κάνοντας «παρέα» στα ψάρια ή μολύνοντας το βυθό. (κείμεν. 3)

- Το τραγικό δε είναι ότι κάθε μέρα βλέπουμε γύρω μας τους ρινόκερους να πληθαίνουν. (κείμεν. 1)

3. α. Στις παρακάτω προτάσεις βρείτε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς και πείτε τη σημασία του καθενός.

- Όχι, βέβαια, για να ενδοσκοπηθεί, αλλά για να «κουρνιαστεί». (κείμεν. 1)
- Εμείς στην Ελλάδα παίζουμε το έργο στ' αλήθεια. (κείμεν. 1)
- Στη φύση μάλιστα κοστίζει πολύ περισσότερο, εφόσον οι πλαστικές σακούλες και τα μπουκάλια χρειάζονται πάνω από τρία χρόνια για να διαλυθούν μέσα στη θάλασσα. (κείμεν. 3)
- Η Ελλάδα μαζί με την Πορτογαλία καταλαμβάνουν τις δύο πρώτες θέσεις ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον κατάλογο των θανάτων από τα ατυχήματα αυτά. (κείμεν. 2)
- Ας δώσουμε λίγο περισσότερο χρόνο στον εαυτό μας, ώστε να μη χρειάζεται να πιεστούμε. (κείμεν. 4)
- Πριν ασχοληθούμε με τα αίτια, θα εξετάσουμε τους βασικούς παράγοντες που εμπλέκονται στα τροχαία ατυχήματα. (κείμεν. 2)

β. Υπήρξε περίπτωση που χαρακτηρίσατε λανθασμένα αντικείμενο έναν επιρρηματικό προσδιορισμό;

- Προτείνετε τρόπους για να διακρίνονται.

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Τα επιρρήματα λειτουργούν μέσα στην πρόταση ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί και δείχνουν τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό, βεβαίωση, δισταγμό ή πιθανότητα, άρνηση.
- ▶ Ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί χρησιμοποιούνται και:
 1. προθετικά σύνολα, π.χ. στη χώρα μας
 2. απλή αιτιατική ή γενική (σπανιότερα) ουσιαστικού, π.χ. κάθε μέρα (μερικές φορές διπλασιασμένη, π.χ. πρωί πρωί)
 3. δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις, π.χ. πριν ασχοληθούμε με τα αίτια
 4. επιρρηματικές μετοχές, π.χ. μολύνοντας
 5. συνδυασμός επιρρήματος με προθετικό σύνολο ή δύο επιρρημάτων μαζί, π.χ. μέσα στην ημέρα
- ▶ Εκτός από τις παραπάνω επιρρηματικές σημασίες ένας επιρρηματικός προσδιορισμός μπορεί να δείχνει και πολλές άλλες όπως: αιτία, σκοπό, αποτέλεσμα, αναφορά, προϋπόθεση, εναντίωση ή παραχώρηση, αλλά και παρομοίωση, συνοδεία, ποσό κατά προσέγγιση, αφαίρεση κτλ.

Διαβάζω και γράφω

1. Υπογραμμίστε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς των προτάσεων και σημειώστε τη μορφή και τη σημασία τους (προσέξτε τη διαφορά των προθετικών συνόλων που είναι επιρρηματικοί προσδιορισμοί από αυτά που είναι αντικείμενα ή άλλοι συντακτικοί όροι):

- Για το λόγο αυτό τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αναφέρονται συχνά στους θανάτους που προκαλούνται από τροχαία ατυχήματα και ιδιαίτερα τα Σαββατοκύριακα όλου του χρόνου και σε περιόδους εορτών. (κείμεν. 2)
- Το άγχος, σε φυσιολογικά επίπεδα, είναι απαραίτητο, γιατί μας κρατάει σε εγρήγορση. (κείμεν. 4)

2. Στους υπογραμμισμένους επιρρηματικούς προσδιορισμούς του τόπου που ακολουθούν, σημειώστε την ειδικότερη σημασία που δηλώνει ο καθένας. (Οι σημασίες του τόπου είναι: στάση, κίνηση, προέλευση, διέλευση, κατεύθυνση, προορισμός)

- Έπειτα ταξιδεύουν για χρόνια στις θάλασσες. (κείμεν. 3)

.....

- Άραγε είναι τόσο δύσκολο να μαζέψουμε, φεύγοντας από την παραλία, το μπουκάλι που ήπιαμε νερό; (κείμεν. 3)

.....

- Τον αναγκάζει να στραφεί προς τον εαυτό του. (κείμεν. 1)

.....

- Σε περίπτωση που το πλαστικό μείνει θαμμένο σε στεγνό έδαφος «ζει» έως και διακόσια χρόνια. (κείμεν. 3)

.....

3. Να βάλετε δίπλα σε κάθε επιρρηματικό προσδιορισμό τον αριθμό που αντιστοιχεί στην επιρρηματική σημασία του:

Προτάσεις	Επιρρηματικές σημασίες
<ul style="list-style-type: none"> • Σχεδόν το 80% (...) των τροχαίων ατυχημάτων οφείλονται σ' αυτούς. (κείμεν. 2) • Τόσο οι οδηγοί όσο και οι επιβάτες παραβαίνουν συστηματικά τον ΚΟΚ σε ό,τι αφορά τη ζώνη ασφαλείας και το κράνος (...) (κείμεν. 2) • Σήμερα (...) δεν υπάρχει μέρος, για να «κρυφτεί» κανείς (...).(κείμεν. 1) • Αν λοιπόν χρειαζόταν (...) να πληρώσουμε τις πλαστικές σακούλες όσο πραγματικά κοστίζουν (...) και χρησιμοποιούσαμε τα πλαστικά μπουκάλια είκοσι φορές, θα είχαμε λιγότερα πλαστικά σκουπίδια. (κείμεν. 3) • Το άγχος μας βρίσκεται, μάλλον, σε αυξημένα επίπεδα (...). (κείμεν. 4) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. σκοπός 2. αναφορά 3. ποσό κατά προσέγγιση 4. χρόνος 5. τόπος μεταφορικά 6. προϋπόθεση 7. ποσό

4. Στο κείμενο 5 βρείτε τις σημασίες των επιρρηματικών προσδιορισμών. • Δώστε έναν άλλο τίτλο στο κόμικς που θα περιέχει επιρρηματικό προσδιορισμό.

Κείμενο 5 [Φάρμακο για τους κανονικούς!]

+ Φαρμακείο

ΣΟΥ ΕΙΠΑ ΟΤΙ Ο ΜΠΑΜΠΑΣ ΜΟΥ ΠΗΓΕ ΣΤΟ ΓΙΑΤΡΟ;

ΣΤΟ ΓΙΑΤΡΟ;

**ΝΑΙ ΓΙΑ ΝΑ ΤΟΥ ΔΩΣΕΙ ΧΑΠΙΑ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΚΟΥΡΑΣΗ, ΤΗΝ ΑΝΗΣΥΧΙΑ,
ΤΑ ΝΕΥΡΑ, ΤΟ ΑΓΧΟΣ, ΤΗ
ΝΕΥΡΙΚΟΤΗΤΑ**

**ΑΛΛΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΓΙΑΤΡΟ
ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΚΟΜΑ ΧΑΠΙ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ
ΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΑΣ**

Quino, Μαφάλντα, αρ. 12, μτφρ. Κατερίνα Χριστοδούλου,
εκδ. Ars Longa, 1989

Γ

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Ακούω και μιλώ

1. Δύο μαθητές να υποδυθούν δύο ανθρώπους-οδηγούς (δραματοποίηση) που συζητούν για τα τροχαία ατυχήματα και ο ένας συμπληρώνει τον άλλο με βάση τις φράσεις που υπάρχουν στις επόμενες στήλες. Συμπληρώστε τις προτάσεις της δεύτερης πρότασης σύμφωνα με το παράδειγμα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: Τα τροχαία ατυχήματα συνεχώς αυξάνονται.	Η αύξηση των τροχαίων ατυχημάτων είναι <u>συνεχής</u> .
Τόσο οι οδηγοί όσο και οι επιβάτες παραβαίνουν συστηματικά τον ΚΟΚ [...].	Τόσο οι οδηγοί όσο και οι επιβάτες κάνουν παραβάσεις του ΚΟΚ.
[...] τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αναφέρονται συχνά στους θανάτους που προκαλούνται από τροχαία ατυχήματα [...]	Η αναφορά των μέσων ενημέρωσης στους θανάτους που προκαλούνται από τροχαία ατυχήματα είναι
Είμαστε ανυπόμονοι, ευέξαπτοι [...];	Αντιδρούμε πάντα και ;

Στην παραπάνω άσκηση τι μέρος του λόγου είναι οι λέξεις που συμπληρώσατε στη δεξιά στήλη;

• Τι μέρος του λόγου είναι οι λέξεις τις οποίες αντικατέστησαν;

2. Περιμένετε τα αποτελέσματα των εξετάσεων κι έχετε αγωνία. Μοιραστείτε την αγωνία σας με το φίλο/τη φίλη σας, χρησιμοποιώντας τις παρακάτω λέξεις από τα κείμενά σας (είτε ως επίθετα ή μετοχές είτε ως επιρρήματα): νευρικός, βιαστικά, δυνατά, ευέξαπτος, συστηματικά, ευκολότερα, συνεχώς, πολιτισμένες.

3. επί τόπου (κείμ. 2), για χρόνια (κείμ. 3) διά βίου: τι είδους επιρρηματική σχέση φανερώνουν οι εκφράσεις αυτές; • Από ποια μέρη του λόγου σχηματίζονται;

Μαθαίνω για τα **παράγωγα επιρρήματα**:

- ▶ Επιρρήματα παράγονται από επίθετα, μετοχές, αντωνυμίες και από άλλα επιρρήματα.
- ▶ Σχηματίζονται με τις παραγωγικές καταλήξεις:

-α / -ά / -ιά

σχηματίζονται από τον πληθ. του ουδετ. των επιθέτων και των μετοχών

καλός – καλά

βαρύς – βαριά

ζωηρός – ζωηρά

κρυφός – κρυφά

λυπημένος – λυπημένα

χτυπητός – χτυπητά

-ώς/ -ως

απόλυτος – απολύτως

συνεχής – συνεχώς

ευτυχής – ευτυχώς

-θε

εδώ –εδώθε

εκεί –εκείθε

-ού

άλλος – αλλού

αυτός – αυτού

Εξαίρεση: τα επιρρήματα **πολύ** (από το πολύς), **λίγο** (από το λίγος), **μόνο** (από το μόνος).

Προσοχή: Υπάρχουν επιρρήματα που παράγονται και με την προσθήκη της κατάληξης -α αλλά και της κατάληξης -ως. Ο διαφορετικός αυτός σχηματισμός συνήθως συνδέεται και με διαφορετική σημασία.

Παράδειγμα:

απλός → **απλά:** Να απαντήσετε όσο πιο απλά μπορείτε. (=με απλότητα)
→ **απλώς:** Ήθελα απλώς να ρωτήσω τι κάνετε. (=μόνο)

Ορισμένα τέτοια ζεύγη επιρρημάτων παράγονται από διαφορετικά επίθετα:

ακριβά (από το ακριβός): Το πλήρωσες πολύ ακριβά.

ακριβώς (από το ακριβής): Ακριβώς αυτό εννοώ κι εγώ.

Μαθαίνω για τα **προθετικά σύνολα:**

► Τα προθετικά σύνολα φανερώνουν κυρίως επιρρηματικές σχέσεις. Με την έννοια αυτή μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο λόγο όπως και τα επιρρήματα για να δηλώσουν:

τόπο → προς την πόρτα, ως εκεί, από την Αθήνα

τρόπο → με ζωηρότητα, με συντομία

χρόνο → κατά τα Χριστούγεννα, για λίγο, ως αύριο

κτλ.

Διαβάζω και γράφω

1. Αντικαταστήστε τα ακόλουθα επιρρήματα με προθετικά σύνολα:

κείμεν. 2	αναλυτικότερα	
κείμεν. 4	βιαστικά	
κείμεν. 4	δυνατά	

2. Συμπληρώστε τις στήλες του πίνακα σύμφωνα

κείμεν. 2 επιδεικτική συμπεριφορά	συμπεριφέρομαι επιδεικτικά
αντικανονικό προσπέρασμα	
προκλητική παράβαση του ΚΟΚ	
κείμεν. 4	αντιμετωπίζω θετικά

3. Περιγράψτε ένα παραλίγο ατύχημα του οποίου υπήρξατε αυτόπτης μάρτυρας, χρησιμοποιώντας στην περιγραφή σας μερικές από τις φράσεις που σχηματίσατε στις ασκήσεις 1 και 2, καθώς και τα ακόλουθα επιρρήματα: βιαστικά, απρόσεκτα, επιθετικά.

ΟΙ ΣΥΝΔΕΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

Ακούω και μιλώ

1. Ένας συμμαθητής σας αποδίδει περιληπτικά το περιεχόμενο του πρώτου εισαγωγικού κειμένου (κείμεν.1).

Προσέξτε ποιες λέξεις ή φράσεις χρησιμοποιεί για τη σύνδεση των προτάσεων.

- Προτείνετε και εσείς άλλες που μπορούν να τις αντικαταστήσουν.

2. Μιλάτε σε μια εκδήλωση του σχολείου σας για την κυκλοφοριακή αγωγή. Έχετε διαβάσει τα αίτια των τροχαίων ατυχημάτων που αναφέρονται στους οδηγούς (κείμεν. 2). Παρουσιάστε τα σε οργανωμένο λόγο στη συγκεκριμένη εκδήλωση, προσέχοντας τις συνδετικές λέξεις ή φράσεις που θα χρησιμοποιήσετε.

Διαβάζω και γράφω

1. Ποιες λέξεις ή φράσεις χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου 2 στη δεύτερη, στην τέταρτη και στην τελευταία παράγραφο για να συνδέσει τις προτάσεις τους;

- Υπογραμμίστε τις και μεταφέρετέ τις στον πίνακα που ακολουθεί.

- Επισημάνετε τι θέλει να δηλώσει ο συγγραφέας χρησιμοποιώντας τη μια ή την άλλη συνδετική λέξη ή φράση.

Συνδετικές λέξεις	Σημασία	Συνδετικές φράσεις	Σημασία

Συνεχίστε την αναζήτηση λέξεων ή φράσεων που συνδέουν τις προτάσεις της τρίτης παραγράφου του

εισαγωγικού κειμένου 3 (για τα πλαστικά και τα σκουπίδια).

2. Με ποιες λέξεις ή φράσεις συνδέονται οι παράγραφοι του κειμένου 1; • Ο χρονογράφος χρησιμοποιεί μόνο συνδετικές λέξεις ή η σύνδεση γίνεται και με άλλο, πιο έμμεσο, τρόπο;

3. Στα βιβλία της Ιστορίας και της Φυσικής, υπογραμμίστε λέξεις, φράσεις ή οποιονδήποτε άλλο τρόπο χρησιμοποιούν οι συγγραφείς για να συνδέσουν τις παραγράφους και τις προτάσεις των κειμένων τους.
• Προσέξτε ιδιαίτερα το ρόλο των επιρρημάτων στη σύνδεση προτάσεων ή παραγράφων.

Μαθαίνω ότι:

► Οι παράγραφοι και οι προτάσεις ενός κειμένου συνδέονται:

α. με τη χρήση συνδετικών λέξεων που δηλώνουν αντίθεση (π.χ. όμως), αιτιολόγηση (π.χ. γιατί) κτλ.

β. με τη χρήση συνδετικών φράσεων όπως: ο κυριότερος παράγοντας, μία από τις σημαντικότερες αιτίες κτλ.

γ. με έμμεση αναφορά στην προηγούμενη παράγραφο ή περίοδο η οποία γίνεται με:

- επανάληψη της τελευταίας ιδέας της παραγράφου ή της περιόδου

- επανάληψη του κεντρικού νοήματος της προηγούμενης παραγράφου ή της προηγούμενης περιόδου

- επανάληψη μιας λέξης ή φράσης της προηγούμενης παραγράφου ή περιόδου.

δ. με ερώτηση.

Κείμενο 6 [Σέβομαι τους κανόνες οδικής κυκλοφορίας]

Ο Δήμος Αθηναίων,
ο Σύλλογος Ελλήνων Συγκοινωνιολόγων
και η εταιρεία ποτών Diageo Hellas

στηρίζουν την
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Τηρώ το όριο
ταχύτητας και
τα οδικά σήματα

Φοράω πάντα
κράνος

Όταν πίνω οδηγεί
κάποιος άλλος

Φοράω πάντα
ζώνη ασφαλείας

Δεν προσπερνώ
από δεξιά

Δεν οδηγώ
κουρασμένος

Σέβομαι τους
πεζούς
ειδικά καθίσματα

Ασφαλίζω
τα παιδιά στα

Προσέχω ιδιαίτερα
στη βροχή και στο
σκοτάδι

Δεν οδηγώ στη
λωρίδα έκτακτης
ανάγκης

[http://
www.in.gr](http://www.in.gr), 7/4/04

1. Από το κείμενο 2 συγκεντρώστε τις λέξεις και τις φράσεις που αναφέρονται στις αιτίες και τα αποτελέ-

σματα των τροχαίων ατυχημάτων και εντάξτε τες στον αντίστοιχο πίνακα. • Έπειτα συμπληρώστε τον πίνακα για την πρόληψη των τροχαίων ατυχημάτων με λέξεις και φράσεις από το κείμενο 6.

Αιτίες – Αποτελέσματα τροχαίων ατυχημάτων
Τρόποι πρόληψης τροχαίων ατυχημάτων

2. Φτιάξτε οικογένειες λέξεων επιλέγοντας κάποιες λέξεις από το λεξιλόγιο της ενότητας.

.....

.....

.....

.....

3. Χωρίστε τις παρακάτω λέξεις και φράσεις των κειμένων 1 και 4 σε αυτές που αναφέρονται σε προβλήματα που δημιουργεί ο σύγχρονος τρόπος ζωής, όπως άγχος, αποξένωση, εσωστρέφεια, και σε αυτές που προτείνουν λύσεις αυτών των προβλημάτων:

δεν ενδιαφέρομαι, ακαμψία, χαλαρώνω, παρωπίδες, μονόδρομος, αγχωτικές ειδήσεις, καταστροφολογίες, ευάλωτος, κλίμα αγωνίας, άγχους, αβεβαιότητας, αντιμετωπίζω συνολικά/θετικά, στροφή προς τον εαυτό μας, δύσκολο και άλυτο πρόβλημα, ζοφερή προοπτική, δε

συνθηκολογώ, άγχος, ενοχές, άγρυπνος, ανησυχώ, ανυ-
πόμονος, ευέξαπτος, δυσκολεύομαι να συγκεντρωθώ,
κρίση, τσακώνομαι, απογοητεύομαι, φαίνομαι γενναιό-
δωρος, δίνω περισσότερο χρόνο, δεν πιέζομαι,
δεν προλαβαίνω

Προβλήματα:

.....
.....
.....
.....
.....

Λύσεις:

.....
.....
.....
.....
.....

**4. Διαμορφώστε έναν πίνακα με τις βασικότερες
συνδετικές λέξεις και φράσεις που θα βρείτε είτε στα
εισαγωγικά κείμενα είτε σε κείμενα άλλων σχολικών
μαθημάτων. • Χωρίστε τις συνδετικές λέξεις σε κατηγο-
ρίες ανάλογα με τη σημασία τους.**

Σημασία	Συνδετικές φράσεις
1. Αντίθεση	
2. Επεξήγηση	
3. Συμπέρασμα	
4. Τρόπος	
5. Έμφαση	
6. Αιτιολόγηση	
(συνεχίστε...)	

5. Σε κάθε θεματική ενότητα εκτός από το γενικό λεξιλόγιο συναντούμε και ειδικό λεξιλόγιο. Προσπαθήστε να συγκεντρώσετε ειδικό λεξιλόγιο τόσο για τα τροχαία ατυχήματα όσο και για το άγχος, και φτιάξτε όπου είναι δυνατόν οικογένειες λέξεων.

ΕΙΔΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	
Για τα τροχαία ατυχήματα	Για το άγχος, το στρες

ΣΤ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Ο Ρ. Κενό παρουσίασε με εκατό περίπου διαφορετικούς τρόπους ένα επεισόδιο. Δείτε πρώτα τα δύο παραδείγματα από το βιβλίο του Ασκήσεις ύφους.

Παράδειγμα 1

Τι στριμωγμένοι που ήμασταν σε κείνη την πλατφόρμα του λεωφορείου! Και τι γελοίος κι ανόητος που έδειχνε

εκείνος ο νεαρός! Και τι θαρρείτε πως έκανε; Ούτε λίγο ούτε πολύ τα 'βαλε με τον ταλαίπωρο το διπλανό του! Κι ο λόγος; Ισχυρίστηκε –αυτός ο λιμοκοντόρος!– πως το ανθρωπάκι δίπλα του τον έσπρωχνε! Σα να μην έφτανε αυτό, μόλις είδε μια θέση ελεύθερη, όρμηξε να την πιάσει! Αντί να την παραχωρήσει σε μια κυρία!

Δύο ώρες αργότερα, μαντέψτε ποιον συνάντησα μπροστά στο σταθμό του Σαιν Λαζάρ; Τον ίδιο το λιμοκοντόρο! Να παίρνει συμβουλές για το ντύσιμό του! Από κάποιο φίλο του!

Απίστευτο!

Παράδειγμα 2

Μια μέρα γύρω στο μεσημέρι, στην περιοχή του πάρκου Μονσό, πάνω στην πλατφόρμα ενός σχεδόν πλήρους λεωφορείου της γραμμής 8 (σήμερα 84), πρόσεξα έναν άνθρωπο με πολύ μακρύ λαιμό, που φορούσε ένα μαλακό καπέλο, που είχε γύρω του ένα πλεχτό κορδόνι αντί για κορδέλα. Ο άνθρωπος αυτός τα 'βαλε ξαφνικά με το διπλανό του, κατηγορώντας τον πως επίτηδες του πατούσε τα πόδια κάθε φορά που επιβάτες ανέβαιναν ή κατέβαιναν. Εγκατέλειψε πάντως νωρίς τη συζήτηση, για να ριχτεί σε μια θέση που άδειασε.

Δύο ώρες αργότερα, τον ξαναείδα μπροστά στο σταθμό Σαιν Λαζάρ, να συζητάει μεγαλοφώνως μ' ένα φίλο του, που τον συμβούλευε να μικρύνει το άνοιγμα του πέτου του παλτού του, βάζοντας έναν έμπειρο ράφτη να του ράψει λίγο ψηλότερα το πάνω πάνω κουμπί.

Ραιημόν Κενώ, Ασκήσεις ύφους, μτφρ. Αχιλλέας Κυριακίδης, εκδ. Ύψιλον, Αθήνα 1984

Στη συνέχεια αφηγηθείτε ένα τροχαίο ατύχημα που συνέβη κοντά στο σχολείο σας. • Η πρώτη αφήγηση θα γίνει σ' ένα φίλο σας, ενώ η δεύτερη στο διοικητή-αξιωματικό της Τροχαίας, που σας κάλεσε να τον ενημερώσετε πώς έγινε το συγκεκριμένο τροχαίο ατύχημα. • Επιλέξτε το κατάλληλο ύφος (λεξιλόγιο, σύνταξη, γλωσσική ποικιλία) για την καθεμία από τις δύο αφηγήσεις.

2. Υποθέστε ότι είστε εκπαιδευτικός και απευθύνεστε σ' ένα μαθητή ο οποίος αισθάνεται ιδιαίτερο άγχος στο σχολείο, κυρίως κατά την περίοδο των εξετάσεων. Χρησιμοποιήστε το κατάλληλο ύφος, ώστε ο μαθητής να αποφορτιστεί από το άγχος που νιώθει.

Διαβάζω και γράφω

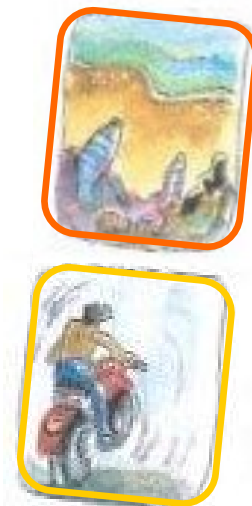
1. Είδες σήμερα ένα φίλο σου, μεγαλύτερο σε ηλικία, να οδηγεί ένα μηχανάκι με τέτοιο τρόπο ώστε παραλίγο να προκαλέσει ατύχημα. Στείλε του ένα μήνυμα με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στο οποίο θα τον επιπλήτεις για τη συμπεριφορά του αυτή και ταυτόχρονα θα τη σατιρίζεις με χιουμοριστικό ύφος.

2. Στην πρόσφατη εκδρομή του σχολείου σας επισκεφτήκατε μία από τις ομορφότερες παραλίες (ή φυσικό τοπίο) του νομού ή της περιοχής σας και μείνατε έκπληκτοι από τον τεράστιο όγκο σκουπιδιών και πλαστικών που «εγκατέλειψαν» εκεί οι διάφοροι επισκέπτες. Επιστρέφοντας στο σχολείο αποφασίσατε να στείλετε μια επιστολή στο Δήμαρχο της περιοχής διαμαρτυρόμενοι για την κατάσταση που είδατε και απαιτώντας ταυτόχρονα να λάβει άμεσα μέτρα για την απομάκρυνση των σκουπιδιών. Στο τέλος της επιστολής εκφράστε την επιθυμία να βοηθήσετε εθελοντικά στο έργο αυτό.

3. Πρόσφατα διατυπώθηκε η πρόταση, εκτός από το Συνήγορο του Πολίτη, να θεσμοθετηθεί και ένας νέος θεσμός: Ο Συνήγορος του Παιδιού. Υποθέστε ότι σας ζητούν να υποβάλετε στο Συνήγορο του Παιδιού μια αναφορά (τριών παραγράφων) στην οποία θα περιγράφετε τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζετε τόσο στην καθημερινή σας ζωή όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ζείτε.

Κριτήρια αξιολόγησης

- Η σύντομη αλλά ουσιαστική παρουσίαση των σημαντικότερων προβλημάτων
- Η χρήση του κατάλληλου ύφους (πιο σύνθετο λεξιλόγιο, επίσημο ύφος κτλ.)
- Η χρήση ποικίλων τρόπων σύνδεσης των προτάσεων και των παραγράφων

Διαθεματική εργασία

«Εμείς οι μαθητές είμαστε ενεργοί πολίτες»

► Επιλέξτε ένα από τα παρακάτω προβλήματα της καθημερινής ζωής που σας αφορά: αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου, άγχος εξετάσεων, ρύπανση του περιβάλλοντος.

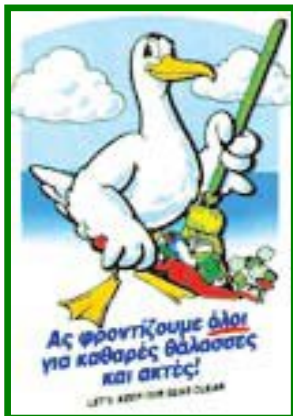
► Χωρισμένοι σε ομάδες συλλέξτε υλικό:

1. Πώς δημιουργήθηκε το πρόβλημα – ποιες είναι οι συνέπειές του:

(Συλλογή υλικού από ειδήσεις του Τύπου και των άλλων Μ.Μ.Ε., από ανακοινώσεις επίσημων φορέων κτλ. και κατάταξή τους σε κατηγορίες.)

2. Πώς αντιδρούν οι μαθητές – τι προτείνουν: (Συλλογή φωτογραφικού υλικού, σύνταξη κειμένων διαμαρτυρίας κτλ.)

► Παρουσιάστε αυτό το υλικό σε ειδική εκδήλωση του σχολείου σας, όπου θα καλέσετε εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλων φορέων καθώς και ειδικούς επιστήμονες να πάρουν θέση στο πρόβλημα που καταγράψατε καθώς και στις προτάσεις που θα παρουσιάσετε για την επίλυσή του. Φιλοτεχνήστε μία αφίσα για την εκδήλωση αυτή με τη συνεργασία του καθηγητή των Καλλιτεχνικών προβάλλοντας ένα μήνυμα, όπως στις αφίσες που ακολουθούν, ή αλλάζοντας το μήνυμα αυτών των αφισών.

Ας φροντίζουμε όλοι για
καθαρές θάλασσες και
ακτές

Θυμηθείτε: οι ακτές
δεν είναι χωματερές!

Ας φροντίζουμε όλοι για
καθαρές θάλασσες και
ακτές

Καθαρές θάλασσες
και ακτές για μένα
και για σένα

ΠΡΟΣΟΧΗ!

- ΟΧΙ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ
- ΟΧΙ ΠΛΑΣΤΙΚΑ

ΣΤΙΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΑΚΤΕΣ ΜΑΣ!

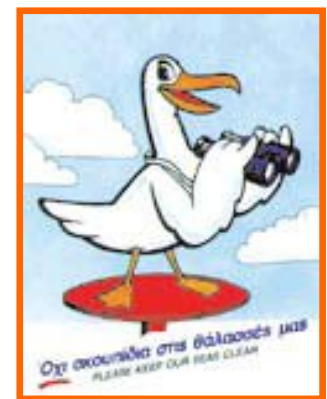

Όχι σκουπίδια στις θάλασσές μας

ωραίες παραλίες είναι οι καθαρές παραλίες

Όχι σκουπίδια σε θάλασσες και ακτές

Όχι σκουπίδια στις θάλασσές μας

<http://www.helmera.gr>

Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

<http://www.ydt.gr> (ο δικτυακός τόπος του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης με στατιστικά στοιχεία για τα τροχαία ατυχήματα)

<http://www.yperpth.gr> (το Γραφείο Αγωγής Υγείας του Υπουργείου Παιδείας – Ενημέρωση και για θέματα κυκλοφοριακής αγωγής)

<http://www.helmera.gr> (ιστοσελίδα της Ελληνικής Ένωσης Προστασίας θαλάσσιου Περιβάλλοντος)

<http://www.synigoros.gr> (ιστοσελίδα ενός σημαντικού θεσμού: του Συνήγορου του Πολίτη)

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

► Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί παίρνουν τις ακόλουθες μορφές:

α., β.,
γ., δ.,
ε.

► Να σχηματίσετε παράγωγα επιρρήματα από τα επίθετα:

έντονος →
δυστυχής →
άλλος →

8η ενότητα

ΣΥΖΗΤΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα μιλήσουμε και θα γράψουμε τις απόψεις μας για σημαντικά προβλήματα της κοινωνίας μας.
- Θα γνωρίσουμε τα διάφορα είδη μετοχών.
- Θα αναγνωρίσουμε τα είδη της σύνθεσης και θα καταλάβουμε ότι πολλά σύνθετα αποτελούνται από δύο ή περισσότερες ανεξάρτητες λέξεις.
- Θα μάθουμε να κατανοούμε και να κρίνουμε τα επιχειρήματα ενός ομιλητή ή ενός συγγραφέα.

Ελένη Θεοφυλάκτου, Φιγούρα, Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, εκδ. Μέλισσα, 1998

Κείμενο 1 Τα πτερόεντα δώρα

Ξένος του κόσμου και της σαρκός, κατήλθε την παραμονήν από τα ύψη, συστείλας τας πτέρυγας όπως τας κρύπτη, θείος άγγελος. Έφερε δώρα από τα άνω βασίλεια διά να φιλεύση τους κατοίκους της πρωτευούσης. Ήτον ο καλός άγγελος της πόλεως.

Εκράτει εις την χείρα εν άστρον και επί του στέρνου του έπαλλε ζωή και δύναμις, και από το στόμα του εξήρχετο πνοή θείας γαλήνης. Τα τρία ταύτα δώρα ήθελε να μεταδώση εις όλους όσοι προθύμως τα δέχονται.

Εισήλθεν εν πρώτοις εις εν αρχοντικόν μέγαρον. Είδεν εκεί το ψεύδος και την σεμνοτυφίαν, την ανίαν και το ανωφελές της ζωής ζωγραφισμένα εις τα πρόσωπα του ανδρός και της γυναίκος, και ήκουσε τα δύο τεκνία να ψελλίζωσι λέξεις εις άγνωστον γλώσσαν. Ο Άγγελος επήρε τα τρία ουράνια δώρα του, και έφυγε τρέχων εκείθεν.

Επήγεν εις την καλύβην πτωχού ανθρώπου. Ο ανήρ έλειπεν όλην την εσπέραν εις την ταβέρναν. Η γυνή επροσπάθει ν' αποκοιμίση με ολίγον ξηρόν άρτον τα πέντε τέκνα, βλασφημούσα άμα την ώραν που είχεν υπανδρευθή. Τα μεσάνυχτα επέστρεψεν ο σύζυγός της· αυτή τον ύβρισε νευρική με φωνήν οξείαν, εκείνος την έδειρε με την ράβδον την οζώδη, και μετ' ολίγον οι δύο επλάγιασαν χωρίς να κάμουν την προσευχήν των, και ήρχισαν να ροχαλίζουν με βαρείς τόνους. Έφυγεν εκείθεν ο Άγγελος.

Ανέβη εις μέγα κτίριον πλουσίως φωτισμένον. Ήσαν εκεί πολλά δωμάτια με τραπέζας, κ' επάνω των έκυπτον άνθρωποι μετρούντες αδιακόπως χρήματα,

παίζοντες με χαρτία. Ωχροί και δυστυχείς, όλη η ψυχή των ήτο συγκεντρωμένη εις την ασχολίαν ταύτην. Ο Άγγελος εκάλυψε το πρόσωπον με τας πτέρυγάς του διά να μη βλέπη κ' έφυγε δρομαίος.

Εις τον δρόμον συνήντησε πολλούς ανθρώπους, άλλους εξερχομένους από τα καπηλεία, οίνοβαρείς, και άλλους κατερχομένους από τα χαρτοπαίγνια, μεθύοντας χειροτέραν μέθην. Τινάς είδε ν' ασχημονούν, και τινάς ήκουσε να βλασφημούν τον Αϊ-Βασίλην ως πταίστην. Ο Άγγελος εκάλυψε με τας πτέρυγας τα ώτα, διά να μην ακούη, και αντιπαρήλθεν.

Υπέφωσκεν ήδη η πρωία της πρωτοχρονιας, και ο Άγγελος διά να παρηγορηθή, εισήλθεν εις μίαν εκκλησίαν. Αμέσως πλησίον της θύρας είδεν ανθρώπους να μετρούν νομίσματα, μόνον πως δεν είχαν παιγνιόχαρτα εις τας χείρας· και εις το βάθος, αντίκρυσεν έναν άνθρωπον χρυσοστόλιστον και μιτροφορούντα ως Μήδον σατράπην της εποχής του Δαρείου, ποιούντα διαφόρους ακκισμούς και επιτηδευμένας κινήσεις. Δεξιά και αριστερά άλλοι μερικοί έψαλλον με πεπλασμένας φωνάς: Τον Δεσπότην και αρχιερέα! Ο Άγγελος δεν εύρε παρηγορίαν. Επήρε τα πτερόεντα δώρα του –το άστρον το προωρισμένον να λάμπη εις τας συνειδήσεις, την αύραν, την ικανήν διά να δροσίζη τας ψυχάς, και την ζωήν, την πλασμένην διά να πάλλη εις τας καρδίας, ετάνυσε τας πτέρυγας, και επανήλθεν εις τας ουρανιας ασίδας.

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, στο Τα Σκοτεινά Παραμύθια του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, εισαγωγή - επιλογή

διηγημάτων -σχόλια
Στρατής Πασχάλης,
εκδ. Μεταίχμιο, 2005

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Για ποιο σκοπό κατέβηκε ο άγγελος από τον ουρανό;
- 2** Γιατί δεν μπόρεσε να προσφέρει τα δώρα του και γύρισε άπρακτος;

Κείμενο 2 [Το παιχνίδι του εύκολου κέρδους]

Σε λίγο καιρό πρόκειται να κυκλοφορήσει ένα καινούριο λαχείο, το ξυστό – αυτό δηλαδή που ξύνοντάς το γνωρίζεις αμέσως αν κέρδισες ή όχι. Έρχεται να προστεθεί στα τόσα άλλα που κυκλοφορούν, όπως το Λαϊκό, το Εθνικό, το ΛΟΤΤΟ ή το ΠΡΟΠΟ, το Σουίπ-στεϊκ, και να συμπληρώσει τη φρενιασμένη αναζήτηση στο κυνήγι της τύχης στον ιππόδρομο, στο καζίνο, στις χαρτοπαικτικές λέσχες και τις τζογαδόρικές συντροφιάς. Σ' όλα αυτά λογάριασε και το μεγάλο Κρατικό Λαχείο, που με την κλήρωση του υποδεχόμαστε, έτσι για το γούρι, τον καινούριο χρόνο. Εκατομμύρια άτομα και δισεκατομμύρια χρήματα εμπλέκονται στη διαδικασία του παιχνιδιού. Αμέτρητες ώρες ξοδεύονται στο παίξιμο και απροσμέτρητες ελπίδες γεννιούνται για το πιθανό κέρδος.

Ίσως κάποιος σκεφτεί: «Δεν είναι “χρήσιμο” να προσδοκός ότι με ένα ευρώ, ή έστω κάτι παραπάνω, μπορείς να ζήσεις μια άλλη πραγματικότητα με τη λάμψη του χρήματος, να ξεφύγεις έτσι εύκολα από έναν κόσμο γεμάτο μιζέρια, κακομοιριά, απογοητεύσεις, βάσανα και πιέσεις, να γευτείς όσα η παιδική φαντασία

μας τροφοδοτούσε στην ιδιαίτερα ρευστή εποχή που ζούμε;». Από μια άποψη μπορεί να είναι «χρήσιμο», ιδιαίτερα για άτομα που οι στόχοι τους είναι συγκεκριμένοι και επικεντρωμένοι σε μια υλιστική αντίληψη για τη ζωή, σε μια αντίληψη ότι με το χρήμα μπορείς να κατορθώσεις οτιδήποτε. Ωστόσο, στο κυνήγι των τόσο αβέβαιων προοπτικών, οι κερδισμένοι είναι λίγοι. Για τους πολλούς, τους «χαμένους», η εμμονή στο παιχνίδι της τύχης είναι αποπροσανατολιστική από πιο στέρεους στόχους, οδηγεί ουσιαστικά στην απραξία, μετατοπίζει το χειροπιαστό «σήμερα» στο αμφίβολο «αύριο» και τροφοδοτεί στο τέλος έναν περίεργο συμβιβασμό των προσδοκιών και επιθυμιών με την πραγματικότητα.

[...] Σήμερα, ίσως περισσότερο από άλλοτε, η εύκολη ζωή προβάλλει ως ένα «πρότυπο», που υιοθετείται όλο και περισσότερο από όλο και περισσότερους, που πιστεύουν ότι σε μια κοινωνία με τις μεγάλες κοινωνικές ανισότητες, διαβρωμένη, άδικη και αναξιοκρατική, δε βρίσκει ανταπόκριση, αναγνώριση και ανταμοιβή η προσπάθεια μέσα από την εργασία για το κοινωνικό ανέβασμά τους.

Κούλα Κασιμάτη, Περιπλάνηση στην επικαιρότητα, εκδ. Τυπωθήτω, 1996

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια είναι τα τυχερά λαχεία-παιχνίδια στα οποία μπορεί να παίξει όποιος θέλει; • Πού αλλού μπορεί να «δοκιμάσει» την τύχη του; • Εσείς σε ποια τυχερά παιχνίδια έχετε «δοκιμάσει» την τύχη σας;

2 Ποια θέση παίρνει η συγγραφέας απέναντι στην τάση πολλών να παίζουν τυχερά παιχνίδια; • Ποια είναι η δική σας άποψη;

Κείμενο 3 [Ήθελα να βοηθήσω το φίλο μου...]

Παρασκευή. Μου είχε ετοιμάσει ένα βασιλικό πρωινό, με κεριά στη μέση του τραπέζιού. Το ξέρω, κεριά ανάβουν συνήθως στο δείπνο, και λοιπόν;

Ανάμεσα στα κεριά δέσποζε η τούρτα μου, πρώτη και καλύτερη. Το τσάι άχνιζε μέσα στην τσαγιέρα και τα ποτήρια ήταν γεμάτα πορτοκαλάδα. Υπήρχε ακόμα και ένα μπουκετάκι λουλούδια. Ο Νταβίντ ήταν πανευτυχής με την έκπληξή του. Κι εγώ πίστευα ότι όλα θα διορθώνονταν. Ο μπαμπάς γύριζε την επομένη, θα του μιλούσα για τον Νταβίντ, θα τον βοηθούσαμε.

– Τι σκέφτεσαι, αδερφούλα;

– Τις διακοπές, θα κατασκηνώσουμε κάπου παραθαλάσσια με τον μπαμπά μου. Μπορείς να έρθεις κι εσύ. Θα τα πάτε πολύ καλά, είμαι σίγουρη, θα κάνουμε και ιστιοπλοΐα...

– Γιατί όχι; είπε με ονειροπόλο ύφος.

Το πίστευα πραγματικά ότι όλα θα διορθώνονταν.

Όλο το πρωί διαβάζαμε κόμικς, Αστερίξ και Λούκι Λουκ, τα αγαπημένα μου. Κατά τις δώδεκα, σήκωσε το κεφάλι από το περιοδικό του και είπε:

– Αρχίζω να πεινάω, μπορείς να πας να ψωνίσεις;

Μου έδωσε λεφτά. Κατεβαίνοντας τις σκάλες, σκέφτηκα ότι θα έτρωγα ευχαρίστως μια μακαρονάδα αλά μπολονέζ, αλλά επειδή βαριόμουνα να την ετοιμάσω, προτίμησα μια έτοιμη πίτσα.

Ο ουρανός ήταν συννεφιασμένος, ερχόταν καταιγίδα. Μ' αρέσει η βροχή, τα καθαρίζει όλα.

Πήγα και παράγγειλα μια πίτσα Μαργαρίτα στον τύπο με την καντίνα «Πίτσα-Πατάτες-Αναψυκτικά» στην πλατεία.

– Έτοιμη σε πέντε λεπτά, κουκλίτσα!

Στη διπλανή κολόνα ήταν κολλημένη μια αφίσα, ίδια μ' αυτήν που είχα δει δύο μέρες πριν στη βιτρίνα του μαγαζιού. Μου ήρθε μια ιδέα.

– Τη θες πικάντικη την πίτσα;

Απάντησα ναι, την έβαλε μέσα σ' ένα χαρτονένιο κουτί και την πήρα.

Αντί όμως να πάω κατευθείαν στην γκαρσονιέρα, σταμάτησα σ' έναν τηλεφωνικό θάλαμο με κέρμα-τα, που μάλλον είχαν ξεχάσει να αλλάξουν. Ακούμπησα την πίτσα στο ραφάκι και πήρα τηλέφωνο.

– Καλημέρα σας. Εδώ S.O.S. Ναρκωτικά. Σας ακούμε.

– Μπορώ να μην πω το όνομά μου; ρώτησα.

– Τα τηλεφωνήματα είναι ανώνυμα, δε σας ρωτάμε τίποτε. Σας ακούμε.

Έτσι τους τα είπα όλα, ότι είχα γνωρίσει τον Νταβίντ, ότι έπαιρνε ναρκωτικά. Τους ρώτησα τι έπρεπε να κάνω για να τα σταματήσει. Η φωνή στην άλλη άκρη της γραμμής ήταν πολύ γλυκιά. Μου είπε ότι έκανα πολύ καλά που τους τηλεφώνησα και ότι, αν ήθελα να βοηθήσω το φίλο μου, αυτό που μπορούσα να κάνω, ήταν να του δώσω αυτό το νούμερο και να του πω ότι μπορούσε να τηλεφωνήσει οποιαδήποτε ώρα της μέρας ή της νύχτας. Και μου έδωσε κάποιες διευθύνσεις όπου θα τον βοηθούσαν χωρίς να τον ρωτήσουν το παραμικρό, χωρίς να του δημιουργήσουν προβλήματα.

Τα σημείωσα όλα πάνω στο κουτί της πίτσας. Είπα

ευχαριστώ και το 'κλεισα. Η πίτσα κόντευε να κρυώσει, οπότε βιάστηκα να γυρίσω, αλλά δεν ανέβηκα τις σκάλες τρέχοντας, για να μη μου πέσει το κουτί. Πεινούσα.

Τιερί Λενέν, Συμφωνία με το διάβολο, μτφρ. Μαρία Α. Παπανδρέου, εκδ. Κέδρος, 1998

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1 Ποια έκπληξη προετοίμασε ο Νταβίντ στη φίλη του για τα γενέθλιά της;
- 2 Πώς προσπαθεί η ηρωίδα του αποσπάσματος να βοηθήσει τον Νταβίντ να απαλλαγεί από τα ναρκωτικά;
 - Πώς θα μπορούσατε κι εσείς να βοηθήσετε σε μια παρόμοια περίπτωση;

Κείμενο 4 [Ένα διαφορετικό κείμενο για τη μοναξιά]

Ηλίας Ταμπάκας, περ.
«9», εφημ.
ΕΛΕΥΘΕΡΟ-
ΤΥΠΙΑ, 11/2/04

- 1 Οροσειρά της Απομόνωσης
–Κορυφή του Ανέφικτου Έρωτα
- 2 Οφθαλμαπάτη
- 3 Κοιλιάδα των Ανεπιθύμητων
- 4 Καλαμιά
- 5 Lonely Mountain (από άλλη ιστορία)
- 6 Ο Σταθμός του Μονάχου
- 7 Το Δάσος της Ψευδοπαρέας
- 8 Εδώ φύεται το Γαϊδουράγκαθο Ασμείνουμεφίλοι
- 9 Το Σκυλί στ' Αμπέλι
- 10 Η Ημιτελής Ζεύξις του Ανεκπλήρωτου Έρωτα
- 11 Ο Κόλπος του Ναυαγού
- 12 Εδώ συχνάζει η Μονάχους– Μονάχους
- 13 Βραχονησίδες που δεν Διεκδικεί Κανείς
14. Εκτός από την Μοναξιά υπάρχει και η Επανάσταση

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1 Ποιες είναι οι λέξεις ή οι φράσεις που δείχνουν τη μοναξιά του ανθρώπου;
- 2 Γιατί το κείμενο αυτό «αφιερώνεται» στην επέτειο του Αγίου Βαλεντίνου, τη μέρα των ερωτευμένων δηλαδή;

B ΟΙ ΜΕΤΟΧΕΣ

B1

Οι μετοχές στην ενεργητική και παθητική φωνή

Θυμάμαι ότι:

- ▶ Η μετοχή είναι επίθετο και ρήμα, μετέχει δηλαδή και στα δύο. Ως επίθετο έχει γένος, αριθμό και πτώση. Ως ρήμα έχει φωνή, διάθεση και χρόνους.

Ακούω και μιλώ

Προσπαθήστε να μεταφέρετε τις παρακάτω υπογραμμισμένες φράσεις στον άλλο αριθμό και βρείτε ποιες μετοχές αλλάζουν.

α. Κατεβαίνοντας τις σκάλες, σκέφτηκα ότι θα έτρωγα ευχαρίστως μια μακαρονάδα αλά μπολονέζ. (κείμεν. 3)

β. Στη διπλανή κολόνα ήταν κολλημένη μια αφίσα. (κείμεν. 3)

γ. Ωστόσο, στο κυνήγι των τόσο αβέβαιων προοπτικών, οι κερδισμένοι είναι λίγοι. (κείμεν. 2)

Κείμενο 5 Άνθρωποι και αριθμοί

Κάθε χρόνο ανακοινώνονται νούμερα, στατιστικά στοιχεία, δίνονται στη δημοσιότητα πίνακες και παγκόσμιοι χάρτες «κοκκινισμένοι» εκεί όπου το AIDS διαπρέπει γεννώντας καταστάσεις επιδημίας. Κι όσο πιο μεγάλοι οι αριθμοί, τόσο πιο αριθμολάγνοι γινόμαστε. [...]

Περισσότεροι από 42 εκατομμύρια άνθρωποι παγκοσμίως έχουν μολυνθεί από το AIDS. Το 95% αυτών ζουν σε αναπτυσσόμενες χώρες. Υπολογίζεται ότι 3,1 εκατομμύρια άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων 610.000 παιδιών, πέθαναν από AIDS μέσα στο 2002.

Από τα 42 εκατομμύρια των φορέων, 6 εκατομμύρια χρήζουν επείγουσας θεραπείας για να σωθούν.

Σοφία Ιωάννου, περ. Γιατροί χωρίς σύνορα, τεύχ. 52,
Οκτώβριος-Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2003

Διαβάζω και γράφω

1. Σε ποια ρήματα ανήκουν οι υπογραμμισμένες μετοχές και τι παρατηρείτε σχετικά με τη θέση του τόνου σε συνάρτηση με την ορθογραφία τους;

α. Δεν ανέβηκα τις σκάλες **τρέχοντας**, για να μη μου πέσει το κουτί. (κείμεν. 3)

β. Σε λίγο καιρό πρόκειται να κυκλοφορήσει ένα καινούριο λαχείο, το ξυστό - αυτό δηλαδή που **ξύνοντάς** το γνωρίζεις αμέσως αν κέρδισες ή όχι. (κείμεν. 2)

γ. Το AIDS διαπρέπει **γεννώντας** καταστάσεις επιδημίας. (κείμεν. 5)

2. Διαβάζοντας τις παρακάτω προτάσεις, μεταφέρετε τις υπογραμμισμένες μετοχές στην ονομαστική ενικού στο αρσενικό γένος, εντοπίστε τη χρονική βαθμίδα στην οποία αναφέρονται και γράψτε το χρόνο τους.

• Ποια είναι η κατάληξή τους;

α. Το 95% αυτών ζουν σε **αναπτυσσόμενες** χώρες. (κείμεν. 5)

β. Υπολογίζεται ότι 3,1 εκατομμύρια άνθρωποι, **συμπεριλαμβανόμενων** 610.000 παιδιών, πέθαναν από AIDS μέσα στο 2002. (κείμεν. 5)

γ. Για τους πολλούς, τους «**χαμένους**», η εμμονή στο παιχνίδι της τύχης είναι αποπροσανατολιστική από πιο στέρεους στόχους, οδηγεί ουσιαστικά στην απραξία. (κείμεν. 2)

δ. Δίνονται στη δημοσιότητα πίνακες και παγκόσμιοι χάρτες «**κοκκινισμένοι**». (κείμεν. 5)

Μετοχές	Καταλήξεις	Χρονική βαθμίδα/Χρόνος

3. Στις παρακάτω φράσεις του κειμένου 1 θα βρείτε μετοχές που δεν τις συναντάτε σε σύγχρονα κείμενα. Αν γράφατε εσείς αυτές τις προτάσεις, με ποιες μετοχές θα μπορούσατε να τις αντικαταστήσετε;

α. Ο Άγγελος επήρε τα τρία ουράνια δώρα του και έφυγε **τρέχων** εκείθεν

β. Η γυνή επροσπάθει ν' αποκοίμιση με ολίγον ξηρόν άρτον τα πέντε τέκνα, **βλασφημούσα** άμα την ώραν που είχεν υπανδρευθή.

γ. Ανέβη εις μέγα κτίριον πλουσίως **φωτισμένον**.

δ. Επήρε... και την ζωήν, την **πλασμένην** διά να πάλλη εις τας καρδίας, ετάνυσε τας πτέρυγας, και επανήλθεν εις τας ουρανίας ασίδας.

τρέχων →

βλασφημούσα →

φωτισμένον →

πλασμένην →

Μαθαίνω για τους **τύπους της μετοχής:**

Μετοχή έχουν:

▶ Ο ενεστώτας στην ενεργητική φωνή με κατάληξη -
όντας (π.χ. τρέχοντας) όταν αυτή τονίζεται στην
προπαραλήγουσα και -ώντας (π.χ. γεννώντας) όταν
τονίζεται στην παραλήγουσα.

▶ Ο ενεστώτας σπανιότερα στην παθητική φωνή με
καταλήξεις -όμενος, -η, -ο (π.χ. αναπτυσσόμενες), αλλά
και -ούμενος, -η, -ο (π.χ. μιμούμενος) και -άμενος, -η, -
ο (π.χ. τρεμάμενος).

▶ Ο παρακείμενος στην παθητική φωνή με κατάληξη -
μένος, -η, -ο (π.χ. χαμένοι).

Η ενεργητική μετοχή είναι άκλιτη, ενώ οι παθητικές είναι
κλιτές, έχουν τρία γένη και δύο αριθμούς.

B2

Επιθετική και επιρρηματική μετοχή

Κείμενο 6 [Η μεγάλη περιπέτεια της ζωής μου]

[Η Κωνσταντίνα ζει με τους γονείς της προσωρινά στη Γερμανία. Όταν εκείνοι χωρίζουν, τη στέλνουν πίσω στην Ελλάδα να ζήσει με τη γιαγιά της, τη Φάρμουρ, όπως την αποκαλεί. Για να ξεπεράσει τα προβλήματα που της παρουσιάστηκαν, προμηθεύεται χαπάκια από ένα αγόρι, το Λουμίνη. Τη στιγμή που αισθάνεται ότι την εγκαταλείπει κι αυτός, δοκιμάζει την πρώτη της ένεση ηρωίνης και η γιαγιά της τη βρίσκει λιπόθυμη μπροστά στην πόρτα του σπιτιού της. Φωνάζει σοκαρισμένη το

γιατρό και την περιποιείται με τις φίλες της, τις Ασπασίες. Ο Βασίλης, καθηγητής των Μαθηματικών στο σχολείο, τη συμπαθεί ιδιαίτερα και την επισκέπτεται συχνά με τη φίλη του Μαρίνα.]

Χτυπάει το κουδούνι. Οι Ασπασίες είναι μέσα και πίνουν τον καφέ τους. Ο Βασίλης κι η Μαρίνα δεν έρχονται τόσο νωρίς. Κουκουλώνομαι και κάνω την κοιμισμένη. Ξεσκεπάστηκα όμως αμέσως, γιατί άκουσα τη φωνή της Μαρίνας. Δεν ακούω άλλη φωνή. Περίεργο, ήρθε μόνη της. Την περιμένω να φανεί στο δωμάτιο μου και ανοίγω τα μάτια. Δεν έρχεται. Πιάνει κουβέντα με τη Φάρμουρ και τις Ασπασίες.

- Έρθα να σας μιλήσω για την Κωνσταντίνα.
- Κοιμάται.
- Καλύτερα.

Ανασηκώνομαι στο κρεβάτι και, από το πολύ να τεντώνω τ' αυτιά μου ν' ακούσω, νομίζω πως μεγάλωσαν σαν του φίλου του Πινόκιο, που έγινε γαϊδούρι. Καλύτερα να γινόταν γαϊδούρι κι ο Λουμίνης. Θα 'χε τουλάχιστον μια δικαιολογία που με πρόδωσε.

Η Μαρίνα έχει απαλή φωνή, μα μιλάει καθαρά και δε χάνεις λέξη.

Τα κουβέντιασαν, λέει, με το Βασίλη και συμφώνησαν να έρθει να τους μιλήσει. Στα δεκαεννιά της πέρασε κι εκείνη τη μεγάλη περιπέτεια.

- Ναρκωτικά; ρώτησε η Ασπασία «που στύβει πέτρα».
- Κατευθείαν ηρωίνη, έκανε η Μαρίνα.
- Εσύ!

Άκουσα μια φωνή σαν λυγμό, που έμοιαζε με τη φωνή της Φάρμουρ.

Ήταν, λέει, η Μαρίνα ένα κορίτσι ξένοιαστο. Χωρίς προβλήματα. Σπούδαζε στη Σχολή Καλών Τεχνών. Με τους γονείς της τα πήγαινε μια χαρά... Αρχιτέκτονες κι

οι δύο, δούλευαν πολύ. Έφευγαν το πρωί και γύριζαν αργά το βράδυ. Σ' ένα πάρτι γνώρισε το Νικηφόρο, που μόλις είχε γυρίσει από το Παρίσι, όπου σπούδαζε... Της έκανε εντύπωση, δεν έμοιαζε Έλληνας. Ψηλός, με μαύρα μαλλιά. Έμοιαζε του Μαγιακόφσκι.

- Του Μαγιακόφσκι!
- Του Μαγιακόφσκι!
- Του Μαγιακόφσκι!
- Του Μαγιακόφσκι!

Τέσσερις φωνές γεμάτες θαυμασμό.

Δεν ήξεραν ποιος ήταν αυτός ο Μαγιακόφσκι, μα τις άκουγα τόσο συγκινημένες, λες και είχαν δει μπροστά τους ολοζώντανο τον Μπραντ Πιτ.

Η Μαρίνα συνέχισε.

Όλη τη βραδιά δεν μπορούσε να ξεκολλήσει τα μάτια της από πάνω του. Μιλούσε κι όμορφα, για το Παρίσι, για την τέχνη. Ξαφνικά, χωρίς να το καταλάβει, βρέθηκε δίπλα της. Της είπε πως βαρέθηκε, και, αν ήθελε, να έφευγαν μαζί. Τον ακολούθησε σαν μαγνητισμένη και βγήκαν μαζί στο δρόμο.

– Από κείνο το βράδυ άρχισε η μεγάλη περιπέτεια της ζωής μου, από φόβο μην τον χάσω κι από περιέργεια να γνωρίσω το σύμπαν, όπως μου είχε υποσχεθεί...

Άλκη Ζέη, Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της,
εκδ. Κέδρος, 2002

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε στο προηγούμενο κείμενο μετοχές που λειτουργούν ως επίθετα, π.χ. Κουκουλώνομαι και κάνω την κοιμισμένη.

2. Έχετε βρει τρόπους για να μην αισθάνεστε κάποιες φορές μοναξιά; Στις δικές σας απαντήσεις προσθέστε κι αυτές που δείχνουν τα παρακάτω σκίτσα, αποδίδοντας το νόημά τους με μετοχές του ενεργητικού ενεστώτα.

..... φίλους

Κείμενο 7 Μοναξιά μου όλα...

**Στις άδειες πόλεις που γυρνάς
εικόνες σε ξοδεύουν
αδύναμος να προσκυνάς
αυτούς που σε ληστεύουν.**

**Σαν δαίμονας να κουβαλός
του κόσμου τους χειμώνες
στα μάτια της να κυνηγός
παλιούς πικρούς κανόνες.**

Μοναξιά μου όλα...
Μοναξιά μου τίποτα...
Μη μ' αφήνεις τώρα
που είναι όλα πιο δύσκολα.

Έρωτά μου όλα...
Κι έρωτά μου τίποτα...
Μη μ' αφήνεις τώρα
που είναι όλα πιο δύσκολα.

Τις νύχτες ντύνεσαι μικρός
κάποιον θα ξεγελάσεις
κι ένα κακό που ήρθε χτες
τρέχεις για να προφτάσεις.

Μοιάζουν οι δρόμοι με φωτιά
τα βράδια του θανάτου.
Έρωτας που μυρίζει πια
αρένα στ' άγγιγμά του.

στίχοι: Όλγα Βλαχοπούλου, Φίλιππος Πλιάτσικας μουσική:
Φίλιππος Πλιάτσικας στο δίσκο των Πυξ Λαξ Στίλβη,
Harvest, 1998

Διαβάζω και γράφω

1. Αντικαταστήστε κάποια από τα παρακάτω ρήματα με μετοχές του ενεργητικού ενεστώτα.

• Γράφοντας τις προτάσεις θα χρειαστεί να αφαιρέσετε κάποιες λέξεις.

α. Ακούμπησα την πίτσα στο ραφάκι και πήρα τηλέφωνο.
(κείμεν. 3)

β. Κατά τις δώδεκα, σήκωσε το κεφάλι από το περιοδικό του και είπε:... (κείμεν. 3)

γ. Είπα ευχαριστώ και το 'κλεισα. (κείμεν. 3)

δ. Ξεσκεπάστηκα όμως αμέσως, γιατί άκουσα τη φωνή της Μαρίας. (κείμεν. 6)

α.

β.

γ.

δ.

2. Αφού ακούσετε το τραγούδι του μουσικού συγκροτήματος Πυξ Λαξ, πάρτε την α' στροφή και γράψτε για κάθε ρήμα τη μετοχή του ενεστώτα και του παθητικού παρακειμένου. • Σημειώστε δίπλα της αν λειτουργεί ως επίθετο ή ως επίρρημα.

Ρήμα	Μετοχή ενεστώτα	Μετοχή παρακειμένου

3. Συνεχίστε γράφοντας δικούς σας στίχους με αφορμή το τραγούδι αυτό. • Αλήθεια, τι σημαίνει το όνομα του συγκροτήματος; • Ψάξτε σε ερμηνευτικό ή άλλο λεξικό.

Μαθαίνω για τη **σημασία της μετοχής**

Η μετοχή χρησιμοποιείται:

▶ με επιθετική σημασία, δηλαδή όπως κάθε επίθετο, και λέγεται **επιθετική μετοχή**. Επιθετικές είναι οι μετοχές της παθητικής φωνής.

► με επιρρηματική σημασία, δηλαδή δηλώνει τρόπο, χρόνο, αιτία, υπόθεση και εναντίωση και λέγεται **επιρρηματική μετοχή**. Επιρρηματική είναι η μετοχή του ενεργητικού ενεστώτα.

ΠΑΡΑΣΥΝΘΕΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΛΕΚΤΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ

Γ1

Παρασύνθετα

Ακούω και μιλώ

Θέλετε να περιγράψετε το σκίτσο του Ηλία Ταμπακέα (κείμεν. 4) σε κάποιο φίλο σας που δεν το έχει δει. Θα μπορούσατε να ξεκινήσετε κάπως έτσι: «Το σκίτσο αυτό χαρτογραφεί τη μοναξιά. Μιλάει για...». • Για την περιγραφή χρησιμοποιήστε λέξεις που παράγονται από τις σύνθετες λέξεις που ακολουθούν (οι λέξεις που ζητούνται βρίσκονται μέσα στα κείμενα της ενότητας αυτής): ανταμείβω, απογοητεύω, ανταποκρίνομαι, προσδοκώ, απομονώνω.

Μαθαίνω για τα **παρασύνθετα**:

► Παρασύνθετες είναι οι παράγωγες λέξεις που σχηματίζονται με τη διαδικασία της παραγωγής (δηλαδή παράγονται) όχι από απλές λέξεις, αλλά από σύνθετες.

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετο	παρασύνθετο
καλώς	+ ορίζω	→ καλωσορίζω	→ καλωσόρισμα
καλή	+ καρδιά	→ καλόκαρδος	→ καλοκαρδίζω

► Παρασύνθετες είναι και ορισμένες λέξεις που σχηματίζονται από την ένωση δύο λέξεων (που συνήθως λέγονται μαζί, αλλά δε φτιάχνουν σύνθετη λέξη) και την προσθήκη της παραγωγικής κατάληξης:

λέξη 1		λέξη 2		παρασύνθετο
Αιγαίο	+	πέλαγος	δε φτιάχνουν σύνθετο	→ αιγαιοπελαγίτικος
έξω	+	φρενών		→ εξωφρενικός
Νότια	+	Αφρική		→ Νοτιοαφρικανός
Άρειος	+	Πάγος		→ Αρεοπαγίτης

Μαθαίνω για τη **γνήσια** και την **καταχρηστική σύνθεση**

Αν η διαδικασία της σύνθεσης

επιβάλλει αλλαγές στα συνθετικά, μιλάμε για

δεν επιβάλλει αλλαγές στα συνθετικά, μιλάμε για

γνήσια σύνθεση

Το β' συνθετικό ή το θέμα του συγχωνεύεται με το θέμα του α' συνθετικού:

νύχτα+λουλούδι →
νυχτολούλουδο

καλή + καρδιά →
καλόκαρδος

καταχρηστική σύνθεση

τα δύο συνθετικά απλώς βρίσκονται το ένα πλάι στο άλλο:

Νέα + πόλη → Νεάπολη

Αλεξάνδρου + πόλη →
Αλεξανδρούπολη

Μόνη πιθανή αλλαγή: η μετακίνηση του τόνου

Διαβάζω και γράφω

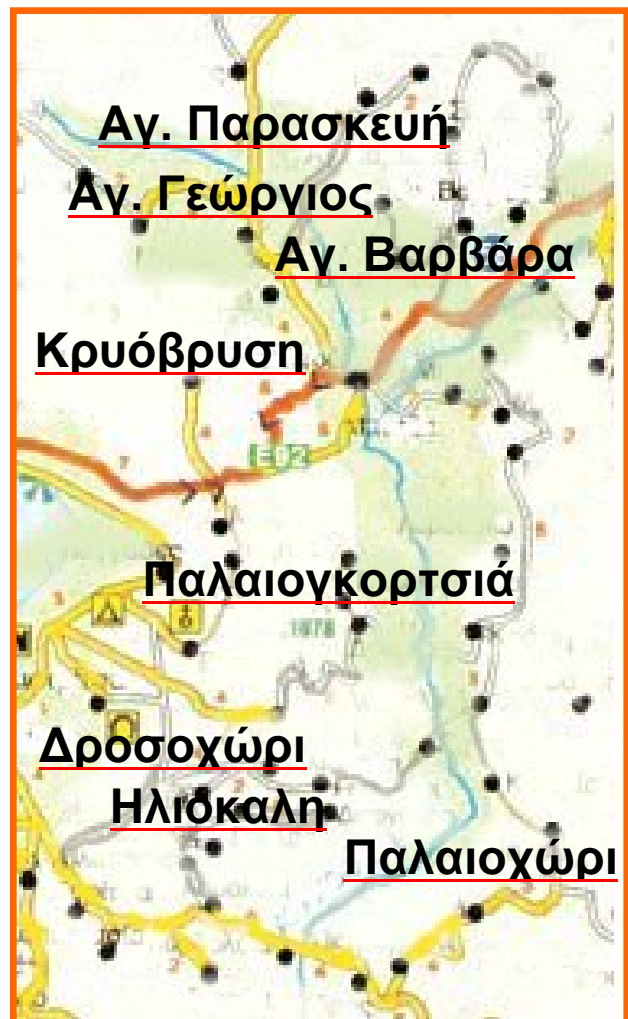
1. Βρείτε τις σύνθετες λέξεις (ή τις λέξεις που συνηθίζεται να λέγονται μαζί) από τις οποίες παράγονται οι παρασύνθετες που εντοπίζονται στα κείμενα της ενότητας αυτής:

	Παρασύνθετη λέξη	Σύνθετη λέξη
κείμ. 2	αντίληψη	αντιλαμβάνομαι
	χαρτοπαικτικός	
	κακομοιριά	
κείμ. 3	ιστιοπλοΐα	

2. Ψάξτε στο ηλεκτρονικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (Τριανταφυλλίδης on-line, <http://www.komvos.edu.gr/dictionaries/diction-line/DictOnLineTri.htm>) τις καταλήξεις -ίτης και -είο.

- Από τον κατάλογο λέξεων που θα σας επιστρέψει το λεξικό, ξεχωρίστε ποιες είναι παρασύνθετες και γράψτε δίπλα σε καθεμία τη διαδικασία παραγωγής της.

3. Από τα τοπωνύμια που υπογραμμίζονται στον παρακάτω χάρτη, σχηματίστε παρασύνθετες λέξεις που δείχνουν τον κάτοικο ή αυτόν που κατάγεται από το συγκεκριμένο μέρος.

Κείμενο 8 [Φταίει και ο καθένας μας]

Πρέπει ν' αντισταθούμε στην καθημερινή μας ασυδοσία. Η συμπεριφορά του ενός απέναντι στον άλλο όλο και χειροτερεύει. Στην κυριολεξία, ο ένας έχει γίνει ο βασανιστής του άλλου. Έχουμε κάνει την καθημερινή μας ζωή σχιζοφρενική, βάρβαρη και σχεδόν επικίνδυνη. Κι αυτά γιατί ο Έλληνας έχει αλλάξει εντελώς νοοτροπία. Δεν τον θυμάμαι ποτέ άλλοτε τόσο ανάλγητο, αγενή, αφιλότιμο, αφιλόξενο, στρεψόδικο, κακό συνάνθρωπο και κακό συντοπίτη. Δε συναισθάνεται και δε θέλει με τίποτα να παραδεχθεί πως για τα πάντα υπάρχει και η ατομική ευθύνη. Για το ότι η Αθήνα, παραδείγματος χάρη, είναι μια απάνθρωπη πόλη δε φταίει μόνον ο άθλιος τρόπος που φτιάχτηκε. Φταίει και το ότι ο καθένας από μας κάνει τις λειτουργικές της συνθήκες τρισχειρότερες. Παραπονιόμαστε πως δε μας σέβονται οι ξένοι, πως δε μας εκτιμούν σαν λαό, αλλά αφού δε σεβόμαστε πρώτοι εμείς, ούτε ο ένας τον άλλο, ούτε τον τόπο μας, γιατί να μας σεβαστούν οι ξένοι;

εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 24/4/1997

Κείμενο 9 [Διαβάζοντας τίτλους εφημερίδων]

TA NEA

Κολέγια: βήμα για Αναγνώριση

Έκθεση σοκ για εμπόριο οργάνων παιδιών

ΤΡΟΦΙΜΑ ΔΗΛΗΤΗΡΙΟ
Σε εστιατόρια,
κέτερινγκ, ξενοδοχεία

ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ (15/7/2003)

Ιατρεία – “μαϊμού” στη Θεσσαλονίκη
Επιχείρηση “σκούπα” από τον ιατρικό Σύλλογο

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

ΑΝΑΖΗΤΟΥΝ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ ΚΛΕΙΔΙ

Κείμενο 10 [Η γυναίκα στην πολιτική]

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ**

1952

Εκλέγεται η πρώτη γυναίκα βουλευτής. Είναι η

Ελένη Σκούρα («Ελληνικός Συναγερμός»), που μαζί με τη Βιργινία Ζάννα (Κόμμα Φιλελευθέρων) είναι οι δύο πρώτες γυναίκες υποψήφιες για το βουλευτικό αξίωμα.

<http://www.kethi.gr/greek/apofaseis>

Ακούω και μιλώ

1. Αποπροσανατολιστική (κείμεν. 2), αντιπαρήλθεν (κείμεν. 1): Από πόσα και ποια συνθετικά αποτελούνται αυτές οι λέξεις;
2. Στα δημοσιεύματα των εφημερίδων (κείμεν. 9) οι τίτλοι χρησιμοποιούν μία κοινή τεχνική για να τραβήξουν την προσοχή του αναγνωστικού κοινού. Με ποιο τρόπο και ποια γλωσσικά μέσα το πετυχαίνουν;
3. Στο κείμενο 10 παρατηρήστε το υπογραμμισμένο σύνθετο. • Τι ρόλο παίζει η λέξη γυναίκα στο σχηματισμό του σύνθετου; • Μπορείτε να σκεφτείτε άλλα σύνθετα (που ονομάζονται πολυλεκτικά παραθετικά σύνθετα) με τις λέξεις γυναίκα, άνθρωπος, έκπληξη, σοκ;

Μαθαίνω για τα πολυλεκτικά σύνθετα

Τα πολυλεκτικά σύνθετα είναι τριών ειδών:

- ▶ σύνθετες λέξεις που αποτελούνται από τρία ή και περισσότερα συνθετικά (λέγονται και **πολυσύνθετα**)
μισός + κακόμοιρος (κακή + μοίρα) → μισοκακόμοιρος
- ▶ ονοματικά σύνολα (επίθετο + ουσιαστικό ή ουσιαστικό + ουσιαστικό σε γενική), που έχουν

- παγιωθεί και έχουν αποκτήσει δική τους σημασία (λέγονται και **λεξικές φράσεις**)
- παιδική χαρά = χώρος με κούνιες, τραμπάλες κτλ., όπου παίζουν τα παιδιά (και όχι η χαρά που δείχνουν ή νιώθουν τα παιδιά)
- φακοί επαφής = διορθωτικοί φακοί που φοριούνται πάνω στα μάτια αντί για γυαλιά.
- ▶ δύο λέξεις, συνήθως ουσιαστικά, που συνδέονται χαλαρά μεταξύ τους και γράφονται συχνά με ενωτικό ανάμεσά τους (λέγονται και **παραθετικά σύνθετα**)
- παιδί-θαύμα
- τιμές-έκπληξη
- λέξη-κλειδί
- Πολύ συχνά υπάρχει μεταφορική σχέση ανάμεσα στα δύο συνθετικά: συζήτηση-μαραθώνιος = που διάρκεσε πάρα πολύ.

Διαβάζω και γράφω

Συμπληρώστε τον πίνακα με πολυλεκτικά σύνθετα, όπως στο παράδειγμα, ταιριάζοντας λέξεις από τη στήλη Α με λέξεις από τη στήλη Β.

Στήλη Α	Στήλη Β
σκορ	έκπληξη
άνθρωπος	μαϊμού
έρευνα	δηλητήριο
σχόλια	αστραπή
ταξίδι	σοκ
πτυχία	κλειδί

σκορ που δεν το περίμενε κανείς	σκορ-έκπληξη
ταξίδι που έγινε πολύ γρήγορα	
άνθρωπος πολύ σημαντικός για κάτι	
έρευνα που προκάλεσε έντονη και δυσάρεστη έκπληξη	
σχόλια πολύ πικρά και δηκτικά πλαστά πτυχία	

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ

Ακούω και μιλώ

1. Παρακολουθείτε μια τηλεοπτική συζήτηση στην οποία η συγγραφέας του κειμένου 2 διατυπώνει τα επιχειρήματά της για τα τυχερά παιχνίδια (ΛΟΤΤΟ, ΠΡΟΠΟ κτλ.). Πόσα και ποια επιχειρήματα χρησιμοποιεί για να υποστηρίξει την άποψή της;
2. Ας υποθέσουμε ότι είστε ένας συνομιλητής στην παραπάνω τηλεοπτική συζήτηση ο οποίος έχει διαφορετική άποψη για το θέμα αυτό απ' αυτήν της Κ. Κασιμάτη. Με ποια επιχειρήματα θα «στηρίζατε» τη δική σας διαφορετική θέση;
3. Μια συμμαθήτριά σας διάβασε αργά και καθαρά το κείμενο 1. Στη συνέχεια ο καθηγητής ζητάει από τέσσερις μαθητές να παρουσιάσουν τους λόγους για τους οποίους ο άγγελος έφυγε από το αρχοντικόν μέγαρον, την καλύβην πτωχού ανθρώπου, το μέγα κτίριον πλουσίως φωτισμένον και την εκκλησίαν.

Μαθαίνω ότι:

- ▶ με πολύ απλά λόγια το επιχείρημα είναι το «σύνολο των λογικών προτάσεων με τις οποίες υποστηρίζουμε μια πεποίθηση ή μια θέση».
- ▶ για την υποστήριξη μιας πεποίθησης ή μιας θέσης ή την αντίκρουση μιας άλλης μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ένα ή περισσότερα επιχειρήματα. Αυτή η χρήση επιχειρημάτων στην έκφραση των απόψεων μας ονομάζεται **επιχειρηματολογία**. Σε κάθε επιχείρημα υποστηρίζουμε μια θέση με βάση κάποιους λόγους. Τις προτάσεις με τις οποίες διατυπώνουμε αυτούς τους λόγους τις ονομάζουμε **προκείμενες** και την πρόταση που υποστηρίζεται από τις προκείμενες την ονομάζουμε **συμπέρασμα**.

Κείμενο 11 [Ποιοι παίζουν τυχερά παιχνίδια;]

«Θα ρωτήσει κανείς: Ποιοι παίζουν; Ποιας κοινωνικής κατηγορίας άτομα εναποθέτουν την επιτυχία στη ζωή σε εξωγενείς παράγοντες – την τύχη; Χωρίς να είναι εύκολη η απάντηση, θα λέγαμε όλοι. Οι φτωχοί για να αποκτήσουν όσα μόνο ένα “λαχείο” θα μπορούσε να τους εξασφαλίσει, ενώ οι πλούσιοι για να ζήσουν την ένταση της αναμονής και της προσδοκίας, ή για να προκαλέσουν τη μοίρα τους, ή ακόμα και να διασκεδάσουν την ανία και τη χωρίς ιδιαίτερο νόημα ζωή τους. Γι’ αυτούς είναι ένα περιστατικό κι όταν ακόμα κερδίσουν, ενώ για τους φτωχούς είναι ένα γεγονός που κάποτε μπορεί να τους αλλάξει πραγματικά, να τους ανοίξει νέους ορίζοντες».

Κούλα Κασιμάτη, Περιπλάνηση στην επικαιρότητα,
εκδ. Τυπωθήτω, 1996

Διαβάζω και γράφω

Στο παραπάνω κείμενο υπογραμμίστε τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί η συγγραφέας για να υποστηρίξει την άποψή της ότι άνθρωποι όλων των κοινωνικών κατηγοριών, πλούσιοι και φτωχοί, «παίζουν» τυχερά παιχνίδια.

- Είναι πειστικά ή όχι αυτά τα επιχειρήματα;
- Για να απαντήσετε σ' αυτό το ερώτημα, εξετάστε αν όσες ιδέες περιέχονται στα επιχειρήματα αυτά ανταποκρίνονται στην αλήθεια.

Κείμενο 12 [Η πολύπλευρη προσφορά της γυναίκας]

Η προσφορά της στην κοινωνία είναι εμφανής και αξιοθαύμαστη. Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει το ρόλο της ως μητέρας. Είναι αυτή που δημιουργεί οικογένεια και μεγαλώνει τα παιδιά της. Επιπλέον, εργάζεται έξω από το σπίτι με αξιοσημείωτη αποδοτικότητα, παρ' όλη την άνιση μεταχείριση που συχνά αντιμετωπίζει. Δρα κοινωνικά και αγωνίζεται σε όλους τους τομείς της παραγωγής, της εκπαίδευσης, χωρίς πάντα την ανάλογη νομική προστασία και χωρίς την αναγνώριση και την αντικειμενική αξιολόγηση της προσφοράς της. Μορφώνεται και μπορεί να σταδιοδρομήσει σε οποιαδήποτε επιστήμη. Μπορεί να συμμετέχει στα κοινά. Διαπρέπει στο χώρο της τέχνης, έχοντας ως βοηθό την ευαισθησία της. Γενικά, προσφέρει σε όλους τους τομείς της ζωής με το πρακτικό μυαλό της, τη διαίσθηση, την ευαισθησία και το πείσμα της. [...]

Κείμενο-παρέμβαση μαθήτριας στη Βουλή των Εφήβων
<http://www.vouliefivon.gr>

Κείμενο 13 [Τα παιδιά των φαναριών]

Τα παιδιά των φαναριών ή αλλιώς παιδιά του δρόμου, όπως ονομάζονται, υπολογίζονται σύμφωνα με τη Unicef περίπου σε 100 εκατομμύρια και αποτελούν μια καθημερινή πραγματικότητα των σύγχρονων κοινωνιών. Στην Ελλάδα ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια γινόμαστε μάρτυρες της παγίωσης και ανάπτυξης μιας νέας κοινωνικής κατάστασης στην οποία ανήλικα παιδιά, καθημερινά σε ολοένα και μεγαλύτερους αριθμούς, ωθούνται στην εργασία σε διάφορους χώρους (φανάρια, βραδινά μαγαζιά κτλ.). Είναι τα παιδιά που εγκαταλείφθηκαν, διώχθηκαν, απήχθηκαν ή επέλεξαν να ζουν με τον τρόπο αυτό και αποτελούν ένα παγκόσμιο φαινόμενο –ένα κρίσιμο κοινωνικό πρόβλημα– και ταυτόχρονα στίγμα για τον πολιτισμό στην εποχή μας.

Λάμπρος Κανελλόπουλος, «Παιδιά του δρόμου. Ο καθρέπτης των σύγχρονων κοινωνιών», Σύγχρονοι προβληματισμοί, Ημερολόγιο 2003, εκδ. Εκπαιδευτηρίων Δούκα, 2003

Ακούω και μιλώ

1. Συζητήστε τις θέσεις που υποστηρίζει η μαθήτριά στο κείμενο 12 και τα επιχειρήματά της.
2. Μια άλλη συμμαθήτριά σας στη Βουλή των Εφήβων διατύπωσε τη θέση ότι: «Η γυναίκα σήμερα, παρά την προσφορά και τη βελτίωση της θέσης της, εξακολουθεί ν' αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα». • Αναζητήστε με τους συμμαθητές σας επιχειρήματα που υποστηρίζουν την άποψή της.

3. Εντοπίστε στο κείμενο 13 τα στοιχεία εκείνα που παραθέτει ο συγγραφέας για να γίνουν οι θέσεις του πειστικές.

- Με βάση την ίδια τακτική επιχειρηματολογήστε υπέρ ή κατά της άποψης «Πρέπει να δίνουμε βοήθεια στα παιδιά που συναντούμε στα φανάρια».
- Χωριστείτε σε δύο ομάδες και η καθεμία να παρουσιάσει τα επιχειρήματά της.

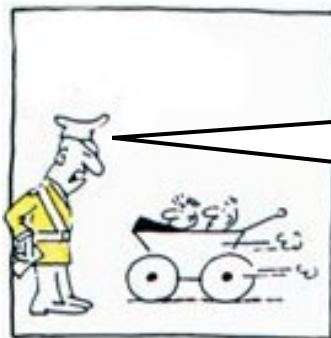

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Είναι καλό να παρουσιάζουμε τις σκέψεις μας με λογική σειρά, ώστε το συμπέρασμα να είναι λογικό επακόλουθο των προκείμενων.
- ▶ Είναι σημαντικό να προσέχουμε οι προκείμενες που επιλέγουμε να είναι αξιόπιστες και να ανταποκρίνονται στην αλήθεια.
- ▶ Για να υποστηρίξουμε ότι ένα επιχείρημα είναι ορθό, πρέπει πρώτα να δούμε αν είναι σωστά δομημένο και αν το συμπέρασμα είναι λογικό επακόλουθο των προκείμενων. Ύστερα πρέπει να κρίνουμε/ελέγξουμε αν οι προκείμενες είναι αληθείς ή όχι.

Κείμενο 14 [Μια απίθανη δικαιολογία!]

**ΓΙΑΤΙ ΜΩΡΕ ΔΕΝ
ΣΤΑΜΑΤΑΤΕ ΣΤΑ
ΦΑΝΑΡΙΑ;**

Κώστας Μητρόπουλος, από το βιβλίο 'Έλληνες γελοιογράφοι του 20ού αιώνα, επιμ. Γήσης Παπαγεωργίου, εκδ. Άστραία, 2002

Ακούω και μιλώ

Με αφορμή το παραπάνω κείμενο, συζητήστε με ποιους τρόπους ο γελοιογράφος πετυχαίνει να προβάλλει το μήνυμά του.

Ε ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Στο κείμενο 2 βρίσκουμε τις λέξεις της α' στήλης. Αντιστοιχίστε τες με τις συνώνυμές τους της στήλης β'.

α

αναγνώριση ●
 ανταμοιβή ●
 συμβιβασμός ●
 μιζέρια ●
 προσδοκία ●

β

● φτώχεια
 ● διαπίστωση
 ● αναμονή
 ● ανταπόδοση
 ● εξομάλυνση

2. Βρείτε σε ένα λεξικό λέξεις που ανήκουν στην ίδια ετυμολογική οικογένεια με τις παρακάτω λέξεις του κειμένου 4:

μοναξιά:

απομόνωση:

έρημος:

3. Στις τρεις πρώτες παραγράφους του κειμένου 1 βρείτε λέξεις που σας θυμίζουν άλλες που συναντάτε στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών από το πρωτότυπο.

Κείμενο 15 [Τι είναι τελικά τα κοινωνικά προβλήματα;]

Ο κόσμος που ζούμε απέχει ακόμη πολύ από το να είναι ένας κόσμος της ειρήνης, της ασφάλειας, της δημοκρατίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης.

**Πώς γίνεται φανερό αυτό;
Από το γεγονός ότι, ενώ σε**

μερικές κοινωνίες μεγάλο μέρος του πληθυσμού έχει εξασφαλίσει δικαίωμα στην εργασία, στην εκπαίδευση, στην ελευθερία της έκφρασης, στην υγεία και την ασφάλεια, στην κατοικία κτλ., σε άλλες κοινωνίες ή σε κάποιο τμήμα του πληθυσμού των ίδιων των κοινωνιών τα δικαιώματα αυτά δε θεωρούνται κεκτημένα. Για τα μέλη των κοινωνιών που στερούνται αυτών των βασικών αγαθών και υπηρεσιών, ο κόσμος μας είναι κόσμος της απελπισίας, της στέρησης και της απειλής.

Τις καταστάσεις που αναφέραμε πριν, οι οποίες

δεν είναι επιθυμητές για μεγάλα σύνολα κοινωνικών ομάδων και για τις οποίες καταβάλλονται προσπάθειες βελτίωσής τους, ώστε να μην προκαλούν αυτού του είδους τα αισθήματα και τη δυσφορία στους πολίτες, θα μπορούσαμε να τις χαρακτηρίσουμε ως κοινωνικά προβλήματα.

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή
Γ' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003

4. Το κείμενο 15 αναφέρεται σε προβλήματα που παρουσιάζονται στην κοινωνία μας. Ξεκινώντας από αυτό, σημειώστε όσα κοινωνικά προβλήματα σας φέρνει στο νου και σκεφτείτε λέξεις ή φράσεις που βοηθούν στην επίλυσή τους (θα σας βοηθήσουν και οι εισαγωγικές ερωτήσεις των συγγραφέων του ίδιου κεφαλαίου που παραθέτουμε παρακάτω).

- Σήμερα όλοι οι κάτοικοι του πλανήτη απολαμβάνουν τα ίδια αγαθά; Έχουν όλοι φαγητό, στέγη, φάρμακα, εργασία;
- Πάνε όλα τα παιδιά σχολείο και κάνουν εμβόλια; Γιατί ορισμένα είναι αποκλεισμένα από τέτοια βασικά αγαθά;
- Γιατί η ρύπανση στο περιβάλλον αυξάνει;
- Γιατί τα ναρκωτικά, τα εγκλήματα, η βία κτλ. θεωρούνται μάστιγες της κοινωνίας;

5. Μπορείτε να σχηματίσετε τη μετοχή παθητικού παρακειμένου σε κάθε ρήμα που υπογραμμίζεται;

- Στη συνέχεια συζητήστε αν σχηματίζεται με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που μάθατε.

1. Το ξέρω, κεριά ανάβουν συνήθως στο δείπνο.

(κείμεν. 3)

2. Ο Άγγελος εκάλυψε το πρόσωπόν του με τας πτέρυγας του. (κείμ. 1)

3. Ανασηκώνομαι στο κρεβάτι μου. (κείμ. 6)

.....

4. Κουκουλώνομαι και κάνω την κοιμισμένη. (κείμ. 6)

.....

5. Κατεβαίνοντας τις σκάλες, σκέφτηκα ότι θα έτρωγα ευχαρίστως μια μακαρονάδα αλά μπολονέζ. (κείμ. 3)

.....

6. Οι Ασπασίες είναι μέσα και πίνουν τον καφέ τους. (κείμ. 6)

.....

7. Ήταν, λέει, η Μαρίνα ένα κορίτσι ξένοιαστο. (κείμ. 6)

.....

8. Τις άκουγα τόσο συγκινημένες, λες και είχαν δει μπροστά τους ολοζώντανο τον Μπραντ Πιτ. (κείμ. 6)

.....

9. Νομίζω πως μεγάλωσαν σαν του φίλου του Πινόκιο, που έγινε γαϊδούρι. (κείμ. 6)

.....

Μαθαίνω ότι:

Οι μετοχές του παθητικού παρακειμένου τελειώνουν σε:

► **-μμένος**

στα ρήματα που έχουν χαρακτήρα χειλικό (π, β, φ), π.χ. ανάβω - αναμμένος.

► **-ωμένος**

α. στα ρήματα που τελειώνουν σε -ώνω, π.χ. κουκουλώνω - κουκουλωμένος

β. σε ορισμένα ανώμαλα ρήματα όπως:

- βλέπω - ιδωμένος,
- λέγω -ειπωμένος,
- γίνομαι - γινωμένος,
- κάνω - καμωμένος,
- πίνω - πιωμένος,
- τρώγω - φαγωμένος.

6. Αξιοποιήστε τις παραπάνω μετοχές σε δικές σας φράσεις που αναφέρονται στα κοινωνικά προβλήματα που συζητήσαμε.

ΣΤ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Παρακολουθήσατε την ομιλία ενός εκπροσώπου μιας θεραπευτικής κοινότητας (π.χ. Ιθάκη, Διάβαση, 18 άνω κτλ.) σε εκδήλωση του Δήμου της περιοχής σας. Στο μεγαλύτερο μέρος της ομιλίας του αναφέρθηκε στις δυσκολίες επανένταξης στην κοινωνία που αντιμετωπίζουν νέα άτομα-πρώην χρήστες οι οποίοι έχουν αποθεραπευτεί. • Ενημερώστε στη συνέχεια την τάξη σας για την ομιλία αυτή και παρουσιάστε τα βασικά επιχειρήματα του ομιλητή.

2. «Κι αν σου κάτσει;» Αυτό είναι το σλόγκαν μιας από τις πολλές διαφημίσεις τυχερών παιχνιδιών που προβάλλονται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Σε ένα διάλογο που θα διεξαχθεί στην τάξη, μία ομάδα μαθητών να επιχειρηματολογήσει υπέρ του διαφημιστικού μηνύματος και των πιθανών αποτελεσμάτων του, ενώ

μία άλλη ομάδα να αντικρούσει τα επιχειρήματα της πρώτης ομάδας.

Όλοι έχουμε κάποιον
στην σκέψη μας

Όλοι μπορούμε
να κάνουμε κάτι

Ενημερωτικό φυλλάδιο του ΚΕ.ΘΕ.Α

Διαβάζω και γράφω

1. Οργανώστε μία συζήτηση στην τάξη στην οποία οι συνομιλητές προσπαθούν να ερμηνεύσουν το φαινόμενο της αύξησης των κρουσμάτων βίας σε ελληνικά γήπεδα.

- Κρίνετε την ποιότητα των επιχειρημάτων που ακούσατε, εξηγώντας γιατί δε σας έπεισαν και στη συνέχεια παρουσιάστε άλλους παράγοντες που προκαλούν τη βία στα γήπεδα.
- Οργανώστε τα επιχειρήματά σας με λογική σειρά και προσέξτε, ώστε το υλικό με το οποίο θα ενισχύσετε την επιχειρηματολογία σας να ανταποκρίνεται στην αλήθεια.

2. Το κείμενο 4 (κόμικς) και το κείμενο 7 (τραγούδι) μιλούν για τη μοναξιά του σημερινού ανθρώπου. Πολλοί από σας, όταν τα διάβασαν, γέλασαν και είπαν ότι «εμείς δε νιώθουμε μοναξιά, όπως οι μεγαλύτεροι, γιατί έχουμε τους φίλους μας». Η θέση τους αυτή έγινε αφορμή να συζητηθεί το θέμα στην τάξη. Εκφράστε την άποψή σας για το θέμα αυτό σ' ένα κείμενο δύο τριών παραγράφων, το οποίο θα είναι βασισμένο στις αρχές ανάπτυξης επιχειρημάτων που μάθαμε παραπάνω.

Διαθεματική εργασία

«Είμαστε αισιόδοξοι για το μέλλον. Δε δειλιάζουμε μπροστά στα προβλήματα» είναι ο τίτλος του πολιτιστικού διήμερου που θα οργανώσει το σχολείο σας στο τέλος του σχολικού έτους. Χωρισμένοι σε ομάδες:

- ▶ Συλλέξτε φωτογραφικό ή οπτικοακουστικό υλικό για προβλήματα που απασχολούν την κοινωνία και τους νέους και κατατάξτε το σε θεματικές ενότητες.
- ▶ Αναζητήστε με τη συνεργασία του φιλολόγου της τάξης λογοτεχνικά κείμενα (ποίηση-πεζογραφία) μέσα από τα οποία «προβάλλονται» τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα.
- ▶ Οργανώστε σε συνεργασία με τον καθηγητή της Μουσικής μια εκδήλωση με μουσική και τραγούδια που αναφέρονται σε σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα.
- ▶ Γράψτε ποικίλα κείμενα (στίχους, θεατρικό κείμενο, διήγημα κτλ.) για το πώς βιώνετε ή αισθάνεστε εσείς απέναντι σε ανθρώπους ή ομάδες που αντιμετωπίζουν προβλήματα, όπως αυτά που συναντήσαμε στην 8η ενότητα. «Αναρτήστε» αυτά τα κείμενα στην ιστοσελίδα του σχολείου σας. Στείλτε τα και επικοινωνήστε με άλλα

σχολεία της Ελλάδας και του εξωτερικού μέσω του διαδικτύου και του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ζητώντας να ανταλλάξετε απόψεις.

Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

<http://www.photo-zone.net> (δικτυακός τόπος για ξενάγηση στο χώρο της φωτογραφίας)

<http://www.okana.gr> (η ηλεκτρονική διεύθυνση του Οργανισμού Κατά των Ναρκωτικών)

<http://www.uefa.com> (δικτυακός τόπος της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου όπου υπάρχει υλικό και για θέματα αθλητικής βίας)

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

▶ Μετοχές έχουν στην ενεργητική φωνή ο και στην παθητική ο και ο

▶ Η μετοχή με σημασία επιθέτου λέγεται επιρρήματος λέγεται

▶ Οι λέξεις καλή και μέρα σχηματίζουν το σύνθετο και το παρασύνθετο

▶ Το ονοματικό σύνολο γυαλιά ηλίου είναι

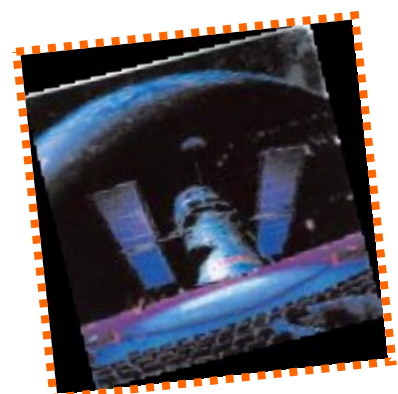
▶ Το σύνολο των λογικών προτάσεων με τις οποίες υποστηρίζουμε μια πεποίθηση ή μια θέση λέγεται

9η ενότητα

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα μιλήσουμε και θα γράψουμε ταξιδεύοντας στον κόσμο του διαστήματος.
- Θα κατανοήσουμε τη σημασία και τεχνική της διατύπωσης ορισμών σε όλα τα μαθήματα.
- Θα μάθουμε να οργανώνουμε τα επιχειρήματά μας με λογική αλληλουχία στα υπόλοιπα μαθήματα του σχολείου.
- Θα εξοικειωθούμε με τη χρήση ποικίλων λεξικών.

Ευγενίδειο Ίδρυμα,
<http://www.eugenfound.edu.gr>

Κείμενο 1 Ανάμεσα στους αστεροειδείς

Βδομάδα με βδομάδα ο Εξερευνητής Ι απομακρυνόταν από τη Γη με κατεύθυνση προς το Δία ακολουθώντας την τροχιά του σαν τρένο πάνω στις ράγες του. Αντίθετα με τα πλοία που όργωναν τις γήινες θάλασσες, δεν είχε ανάγκη ούτε κι από την πιο ασήμαντη αλλαγή πορείας. Η διαδρομή του είχε καθοριστεί σύμφωνα με τους νόμους της παγκόσμιας έλξης και δεν κινδύνευε να συναντήσει ούτε ανεμοστρόβιλους ούτε υφάλους. Δεν υπήρχε ακόμα κίνδυνος να συγκρουστεί με κάποιο άλλο σκάφος γιατί δεν υπήρχε κανένα, φτιαγμένο από ανθρώπινα τουλάχιστον χέρια, ανάμεσα σ' αυτόν και στα απομακρυσμένα άστρα.

Μα το διάστημα μέσα στο οποίο εισέδουε τώρα, δεν ήταν καθόλου άδειο. Τη νεκρή περιοχή, που τα σύνορά της ετοιμάζονταν τώρα να περάσουν την αυλάκωναν οι τροχιές ενός εκατομμυρίου αστεροειδών από τους οποίους οι δέκα χιλιάδες μόνο ήσαν γνωστοί στους αστρονόμους της Γης. Τέσσερις από τους αστεροειδείς αυτούς είχαν διάμετρο μεγαλύτερη από εκατό μίλια. Οι περισσότεροι ήταν βράχοι γιγαντιαίοι που παρέμεναν αιώνια στο κενό. Δεν υπήρχε καμιά άμυνα εναντίον τους. Κι ο πιο μικρός ακόμα μπορούσε να καταστρέψει το σκάφος πέφτοντας πάνω του, με ταχύτητα μερικών δεκάδων χιλιάδων μιλίων την ώρα. Ο κίνδυνος ωστόσο αυτός δεν ήταν μεγάλος. Υπήρχε κατά μέσο όρο ένας αστεροειδής σ' ένα εκατομμύριο κυβικά μίλια κι η πιθανότητα ότι το διαστημόπλοιο θα μπορούσε να βρεθεί στην ίδια θέση την ίδια στιγμή ήταν κάτι που δεν απασχολούσε τον Πουλ και τον Μπόουμαν. [...]

Παρακολουθούσαν με θαυμασμό το χαλίκι αυτό του διαστήματος που ταξίδευε στον ουρανό, με την ίδια συγκίνηση που έπρεπε να είχαν νιώσει οι ναυτικοί όταν έπειτα από ένα μακρινό ταξίδι αντίκριζαν μια παραλία, που δεν μπορούσαν να προσεγγίσουν. Γνώριζαν πως ο 7794 ήταν ένα κομμάτι βράχου χωρίς ζωή κι αέρα. Μ' αυτό δεν επηρέασε καθόλου τα αισθήματά τους. Ήταν η μόνη στερεή ύλη που συναντούσαν πριν φτάσουν στο Δία, έπειτα από διακόσια εκατομμύρια μίλια. [...]

Ο αστεροειδής ταξίδευε με τριάντα περίπου μίλια το δευτερόλεπτο κι οι επιβάτες του Εξερευνητή Ι δε διέθεταν παρά μερικά μόνο λεπτά για να τον παρατηρήσουν από κοντά. Οι αυτόματες συσκευές τράβηξαν αρκετές δεκάδες φωτογραφίες κι οι ήχοι των ραντάρ καταγράφηκαν προσεκτικά για να τους αναλύσουν στο μέλλον. Δεν τους έμενε παρά ο απαραίτητος χρόνος για μια μόνο άμεση εξέταση. Η βολίδα που θα χρησιμοποιούσαν δε θα μετέφερε κανένα όργανο, γιατί κανένα δε θα μπορούσε ν' αντέξει σε μια παρόμοια σύγκρουση. Θα εξαπέλυαν ένα μεταλλικό βλήμα που θα προσέκρουε στον αστεροειδή.

Ο Πουλ κι ο Μπόουμαν, λίγο πριν από την πρόσκρουση, ετοιμάστηκαν να συγκεντρώσουν όλη τους την προσοχή πάνω του. Το πείραμα αυτό, αν κι απλό, θα τους επέτρεπε να ελέγξουν την ακρίβεια των οργάνων τους. Σκόπευαν πραγματικά ένα στόχο μερικών δεκάδων μέτρων σ' απόσταση χιλιάδων χιλιομέτρων.

Ξαφνικά στη σκοτεινή πλευρά του αστεροειδή προκλήθηκε μία εκτυφλωτική έκρηξη. Το μικρό μεταλλικό βλήμα έφθασε με ταχύτητα μετεωρίτη και σ' ένα κλάσμα του δευτερόλεπτου όλη η ενέργεια μεταβλήθηκε σε θερμότητα. Ένας πίδακας από πυρακτωμένα αέρια φάνηκε για λίγα μόνο δευτερόλεπτα μέσα στο διάστημα

και τα διάφορα όργανα, πάνω στο διαστημόπλοιο, κατέγραψαν το φάσμα που γρήγορα εξαφανίστηκε. Στη Γη οι ειδικοί θα το ανέλυαν και θα μελετούσαν την πυράκτωση των ατόμων. Κι έτσι για πρώτη φορά θα γνώριζαν τη σύνθεση της επιφάνειας ενός αστεροειδούς.

Σε μιαν ώρα μέσα ο 7794 ξανάγινε άστρο. Κι είχε εξαφανιστεί όταν ο Μπόουμαν άρχισε πάλι τη βάρδια του.

Έμειναν μόνοι και πάλι. Και θα έμεναν, ώσπου να εμφανιστούν οι εξωτερικοί δορυφόροι του Δία. Μα αυτό θα γινόταν έπειτα από τρεις μήνες.

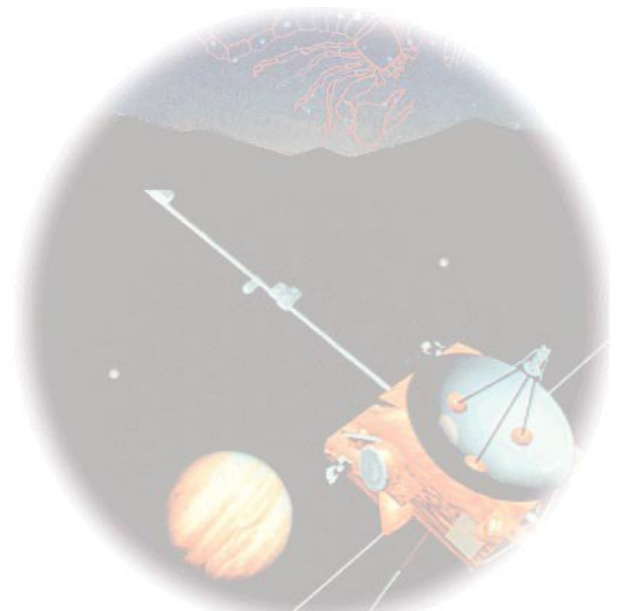
Άρθουρ Κλαρκ, 2001 Οδύσσεια του διαστήματος,
μτφρ. Γ. Αγγέλου, εκδ. Κάκτος, 1977

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Τι ήταν οι αστεροειδείς που θα συναντούσε ο Εξερευνητής I και πόσο επικίνδυνοι ήταν;

2 Με ποιο πείραμα ο Πουλ και ο Μπόουμαν έλεγξαν την ακρίβεια των οργάνων του Εξερευνητή I και παράλληλα πήραν πληροφορίες για έναν αστεροειδή;

3 Ποιες σκέψεις κάνετε διαβάζοντας για τη δημιουργία του κόσμου ή την εξέλιξη του διαστήματος;

Κείμενο 2 [Πώς γεννήθηκε ο Ήλιος]

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τις τελευταίες δεκαετίες μάθαμε τόσα πολλά για τους πλανήτες του Ηλιακού Συστήματος, όσα δεν είχε γνωρίσει ο άνθρωπος σε ολόκληρη την ιστορία του πολιτισμού του. Το καταπληκτικό αυτό επίτευγμα το οφείλουμε στα παράξενα και μοναχικά διαστημικά ρομπότ που εξερεύνησαν και περιεργάστηκαν από κοντά τους διαστημικούς μας γείτονες. Χάρη στα αποτελέσματα των ερευνητικών αυτών εξορμήσεων είμαστε σήμερα σε θέση να γνωρίζουμε λεπτομέρειες που προηγουμένως δεν μπορούσαμε ούτε καν να φανταστούμε. Λεπτομέρειες που μας διηγούνται, για παράδειγμα, τη γέννηση και την εξέλιξη του Ηλιακού μας Συστήματος.

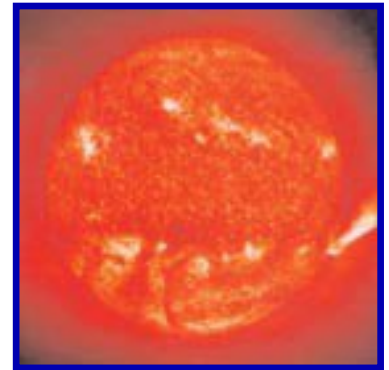
Πριν από πέντε δισεκατομμύρια χρόνια η περιοχή αυτή του Διαστήματος ήταν γεμάτη από άμορφα, πολύχρωμα σύννεφα αερίων και σκόνης. Ύλη σκορπισμένη από κοινά άστρα, ή εκτοξευμένη στην περιοχή αυτή από απόμακρα εκρηγνυόμενα άστρα. Σύννεφα αερίων και σκόνης που πλανιόνταν στο κενό και αναμειγνύονταν με άλλα σύννεφα, σχηματίζοντας έτσι θυλάκους μεγαλύτερης πυκνότητας, που προσέλκυαν όλο και περισσότερη ύλη με τη δύναμη της βαρύτητάς τους.

Εκατομμύρια χρόνια πέρασαν μέχρις ότου κάποια μικρή αστάθεια, που ίσως ήταν η έκρηξη ενός κοντινού άστρου, τάραξε την ισορροπία του νεφελώματος, με αποτέλεσμα τη συμπύκνωσή του προς το κέντρο. Και καθώς η βαρύτητα έσπρωχνε τα άτομα όλο και πιο κοντά το ένα στο άλλο, οι συγκρούσεις τους παρήγαν θερμότητα. Βαθιά μέσα στα σύννεφα αυτά η θερμοκρασία ανέβαινε αργά αλλά σταθερά. Σε ένα πολύ μικρό κομμάτι του νεφελώματος αυτού η βαρύτητα

επενεργούσε και δούλευε ακατάπαυστα, συγκεντρώνοντας όλο και περισσότερη ύλη, για να σχηματίσει αργότερα ένα απλό κιτρινωπό άστρο που μια μέρα θα το ονόμαζαν Ήλιο.

Διον. Σιμόπουλος, «Ήλιε, ήλιε αρχηγέ...», περ. «ΓΕΩ», εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 27/05/2000

Ο Ήλιος και τα διάφορα χαρακτηριστικά του, όπως φωτογραφήθηκε πρόσφατα από το τροχιακό αστεροσκοπείο «SOHO»

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Γιατί τις τελευταίες δεκαετίες μάθαμε τόσα πολλά για το Ηλιακό μας Σύστημα, όσα δεν είχαμε γνωρίσει σ' όλη την πορεία του ανθρώπινου πολιτισμού;
- 2** Πώς φθάσαμε, ύστερα από εκατομμύρια χρόνια, από τα σύννεφα αερίων και σκόνης στη δημιουργία του Ήλιου;

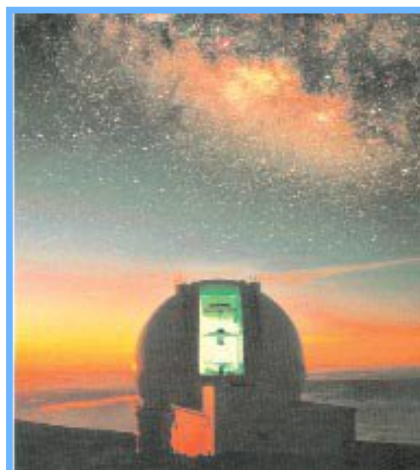
Κείμενο 3 Ταξίδι στο Γαλαξία

Αν δε στηρίξεις το ένα σου πόδι έξω από τη Γη ποτέ σου δε θα μπορέσεις να σταθείς επάνω της Οδυσσέας Ελύτης, Μαρία Νεφέλη, εκδ. Ίκαρος, 1980

A. Ο δικός μας Γαλαξίας

Όλα τ' άστρα, που βλέπουμε κάθε βράδυ στον ουρανό ανήκουν στην ξεχωριστή μεγάλη οικογένεια άστρων του δικού μας Γαλαξία. Και όλα αυτά δεν είναι παρά

τα γειτονικά μας μόνον άστρα. Γιατί ο Γαλαξίας μας αποτελείται από δεκάδες δισεκατομμύρια ακόμα άστρα, που επειδή είναι πάρα πολύ μακριά από μας φαίνονται ότι σχηματίζουν μια γαλακτόχρωμη αμυδρά φωτισμένη λωρίδα που διασχίζει τον ουρανό της Γης από τη μια άκρη στην άλλη. Διά μέσου των αιώνων αυτή η μεγάλη γαλακτώδης ταινία του ουρανού κέντρισε τόσο τη φαντασία όσο και την περιέργεια του ανθρώπινου νου. Γι' αυτό οι πρώτες εντυπώσεις για το Γαλαξία μας, όπως φαίνεται από τη Γη, ήταν παράξενες και άλλαζαν από λαό σε λαό, επηρεασμένες από τα σπουδαιότερα στοιχεία του κάθε πολιτισμού. Σήμερα πάντως ένα διαστημικό ταξίδι στο εσωτερικό της αστρικής αυτής πολιτείας των 100 δισεκατομμυρίων άστρων θα μας αποκάλυπτε περιοχές, όπου στο χωνευτήρι των αέριων νεφελωμάτων δημιουργούνται τα υλικά για τη γέννηση νέων άστρων, νέων πλανητών και αυτής ακόμα της ζωής.

B. Τι είναι το έτος φωτός

Όταν πολλές φορές θέλουμε να αναφερθούμε σε κάτι που έχει τεράστιες διαστάσεις λέμε ότι πρόκειται για έναν «αστρονομικό αριθμό», γιατί στην αστρονομία οι αποστάσεις είναι τεράστιες. Γι' αυτό όταν θέλουμε να μετρήσουμε αποστάσεις στην αστρονομία δε χρησιμοποιούμε το μέτρο ή το χιλιόμετρο ως μονάδα μέτρησης αλλά το έτος φωτός. Το έτος φωτός είναι η απόσταση που καλύπτει μία ακτίνα φωτός σε ένα χρόνο ταξιδεύοντας με την

ταχύτητα του φωτός, που είναι περίπου 300.000 χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο και για την ακρίβεια 299.792,458 χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο. Οπότε το ένα έτος φως είναι ίσο με 9,5 περίπου τρισεκατομμύρια χιλιόμετρα.

Ενημερωτικό φυλλάδιο του Ευγενίδειου
Ιδρύματος, 1999

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ο Γαλαξίας μας έχει μόνο τα άστρα που βλέπουμε κάθε βράδυ στον ουρανό;
- 2** Τι θα μας αποκάλυπτε ένα διαστημικό ταξίδι στο εσωτερικό του Γαλαξία μας;

B ΟΡΙΣΜΟΣ

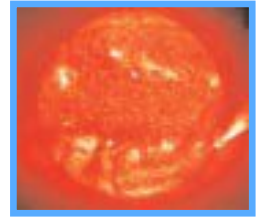
Ακούω και μιλώ

- 1.** Παρακολουθήσατε στην τηλεόραση ένα ντοκιμαντέρ για το Γαλαξία μας. Ανάμεσα στις άλλες πληροφορίες ακούστηκε και ο όρος «έτη φως». Οι γονείς σας σας ζητούν να τους εξηγήσετε τι σημαίνουν οι όροι αυτοί. Προσπαθήστε να το κάνετε αξιοποιώντας το υλικό του κειμένου 3 και κυρίως το φωτογραφικό υλικό που το συνοδεύει.
- 2.** Σε μια επίσκεψη του σχολείου στο Πλανητάριο του Ευγενίδειου Ιδρύματος ακούσατε πώς δημιουργήθηκε ο Ήλιος. Προσπαθήστε να μεταφέρετε αυτές τις πληροφορίες σ' ένα συμμαθητή σας που δεν μπόρεσε να έρθει στην επίσκεψη βασισμένοι στις πληροφορίες του κειμένου 2 και στις φωτογραφίες του Ήλιου που ακολουθούν.

Η φωτόσφαιρα,
η ορατή επιφάνεια
του Ήλιου

Ο φωτεινός δίσκος
του Ήλιου

Το ηλιακό στέμμα στη
διάρκεια μιας ολικής
έκλειψης του Ήλιου

περ. «ΓΕΩ», εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 27/05/2000

Διαβάζω και γράφω

1. Διαβάζοντας προσεκτικά την παράγραφο «Τι είναι το έτος φωτός» (κειμ. 3) υπογραμμίστε τη λέξη έτος φωτός. Με ποια λέξη αρχίζει η παρουσίαση του ορισμού;

- Η λέξη απόσταση που ακολουθεί αναφέρεται σε κάτι γενικότερο;
- Πιστεύετε ότι θα ήταν πλήρης ο ορισμός του έτους φωτός εάν σταματούσαμε σ' αυτή τη λέξη;
- Η πρόταση που ακολουθεί που καλύπτει... του φωτός τι έρχεται να διευκρινίσει;
- Ακολουθώντας τα ίδια βήματα, φτιάξτε ένα δικό σας ορισμό μιας λέξης που έχει σχέση με το διάστημα.

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Με τον ορισμό προσπαθούμε να προσδιορίσουμε μια λέξη-έννοια διακρίνοντας την από όλες τις άλλες.

- ▶ Η απόδοση του ορισμού μιας έννοιας είναι ιδιαίτερα απαιτητική εργασία αλλά πολύ ενδιαφέρουσα και χρήσιμη για τη γραπτή και προφορική μας επικοινωνία.
- ▶ Για την απόδοση ενός απλού ορισμού ξεκινάμε από την έννοια που θα ορίσουμε (την οριστέα έννοια), μεταβαίνουμε σε μια γενικότερη κατηγορία στην οποία εντάσσεται η έννοια (η λέξη αυτή λέγεται γένος) και καταλήγουμε στην παρουσίαση των στοιχείων που διαφοροποιούν την έννοια που ορίζουμε από όλες τις άλλες που ανήκουν στην ίδια κατηγορία. Εντοπίζουμε δηλαδή τη διαφορά που διακρίνει την έννοιά μας από όλες τις υπόλοιπες. Ας δούμε μαζί ένα παράδειγμα:

Οριστέα έννοια	Γένος	Ειδοποιός διαφορά
μικροσκόπιο (είναι)	το όργανο	που μεγεθύνει αντικείμενα πολύ μικρά για να τα δει το ανθρώπινο μάτι

- ▶ Εκτός από τους παραπάνω σύντομους ορισμούς υπάρχουν και οι πιο αναλυτικοί. Πιο συγκεκριμένα, αρχίζουμε με ένα σύντομο ορισμό της έννοιας και στη συνέχεια αναπτύσσουμε χωριστά καθένα από τα χαρακτηριστικά της έννοιας (προσέξτε το κείμενο 1 του Τετραδίου Εργασιών).

2. Διαβάστε τους παρακάτω ορισμούς, υπογραμμίστε τα βασικά τους στοιχεία (οριστέα έννοια, γένος, ειδοποιός διαφορά) και μεταφέρετέ τα μέσα από τα κείμενα στον πίνακα που υπάρχει.

Κείμενο 4 Τι είναι τα ηφαίστεια;

«Ηφαίστεια ονομάζουμε τους σχηματισμούς του εδάφους που δημιουργούνται όταν το μάγμα –δηλαδή το διάπυρο υλικό που βρίσκεται μέσα στη Γη – βγει στην επιφάνεια με τη μορφή της λάβας σχηματίζοντας συνήθως κωνικής μορφής ψηλά ή χαμηλά βουνά».

Γεωγραφία Α' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003

Κείμενο 5 Ένα πολύ μικρό σωματίδιο!

«Το ηλεκτρόνιο είναι ένα σωματίδιο πολύ μικρότερο και ελαφρύτερο, 2.000 φορές περίπου, από το μικρότερο γνωστό άτομο, το άτομο του υδρογόνου».

Φυσική Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003

Κείμενο 6 Ο Αιώνας των Φώτων

«Διαφωτισμός είναι το πνευματικό κίνημα που αναπτύχθηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 17ου και κατά τον 18ο αιώνα στην Ευρώπη για τη βελτίωση του ανθρώπου και την ανάπτυξη της κοινωνίας».

Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη Γ' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003

Κείμενο 7 [Ως αυτόπτης μάρτυρας]

«Τα Απομνημονεύματα είναι ιστορική διήγηση ή έκθεση γεγονότων που ο συγγραφέας τους τα έζησε ως αυτόπτης μάρτυρας ή πήρε ο ίδιος μέρος σ' αυτά».

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ,
2003

Κείμενο	Οριστέα έννοια	Γένος	Ειδοποιός διαφορά
4			
5			
6			
7			

3. Υποθέστε ότι συμμετέχετε σε μια ομάδα της τάξης σας η οποία έχει αναλάβει να φτιάξει ένα μικρό λεξικό με όρους που θα πρέπει να γνωρίζουν όλοι οι μαθητές της τάξης για να κατανοήσουν καλύτερα όλα τα μαθήματα. • Ξεκινήστε προσπαθώντας να ορίσετε τις παρακάτω έννοιες: Σελήνη, σεισμός, φωτόνιο, Μεσαίωνας, ημερολόγιο, θεώρημα (στα Μαθηματικά).

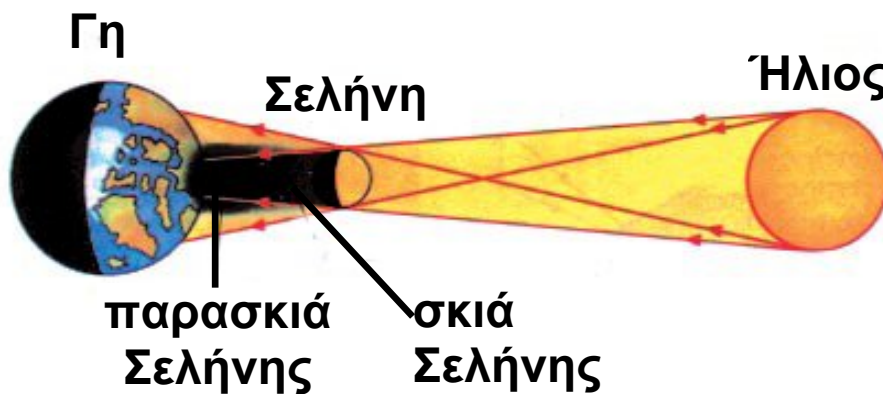
Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΑ ΑΛΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Στην προηγούμενη ενότητα μάθαμε τι είναι το επιχείρημα και μιλήσαμε για την αξία της επιχειρηματολογίας στην παρουσίαση των απόψεων μας. Σ' αυτή την ενότητα θα καταλάβουμε πόσο σημαντικό είναι να παρουσιάζουμε με επιχειρήματα και με λογική σειρά τις σκέψεις μας σ' όλα τα υπόλοιπα μαθήματα του σχολείου.

Κείμενο 8 Η έκλειψη Ηλίου

Η Σελήνη, κατά την περιφορά της γύρω από τη Γη, βρίσκεται ορισμένες φορές σε ευθεία γραμμή ανάμεσα στη Γη και στον Ήλιο. Τότε η σκιά της Σελήνης σχηματίζεται επάνω στη Γη. Γύρω από τη σκοτεινή περιοχή της σκιάς της Σελήνης σχηματίζεται και μια άλλη μεγαλύτερων διαστάσεων, αμυδρά φωτιζόμενη περιοχή. Είναι η περιοχή της παρασκιάς. Η παρασκιά σχηματίζεται, γιατί φτάνει φως μόνο από ορισμένα σημεία του Ηλίου. Όσοι βρίσκονται στην περιοχή της σκιάς της Σελήνης δε βλέπουν τον Ήλιο· λέμε ότι παρατηρούν μια ολική έκλειψη Ηλίου. Όσοι όμως βρίσκονται στην περιοχή της παρασκιάς βλέπουν ένα μόνο τμήμα του ηλιακού δίσκου. Παρατηρούν μια μερική έκλειψη Ηλίου.

Φυσική Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003

Κείμενο 9 Ο ήλιος είναι πηγή ζωής

Ο Ήλιος είναι η πηγή όλων των φυσικών φαινομένων που συμβαίνουν πάνω στον πλανήτη μας. Η ακτινοβολία του ζεσταίνει την ατμόσφαιρα και προκαλεί τους ανέμους και τις βροχές, ενώ ταυτόχρονα με τη βοήθεια των φυτών και της φωτοσύνθεσης συντηρεί τη ζωή. Αν η θερμότητά του μειωνόταν, έστω και ελάχιστα, η Γη θα μετατρέπóταν σε έναν παγωμένο κόσμο, ενώ αν αυξανόταν έστω και λίγο, μεγάλο μέρος των οργανισμών της θα εξαφανιζόταν από την αφόρητη ζέστη.

Γεωγραφία Α' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 1997

Ακούω και μιλώ

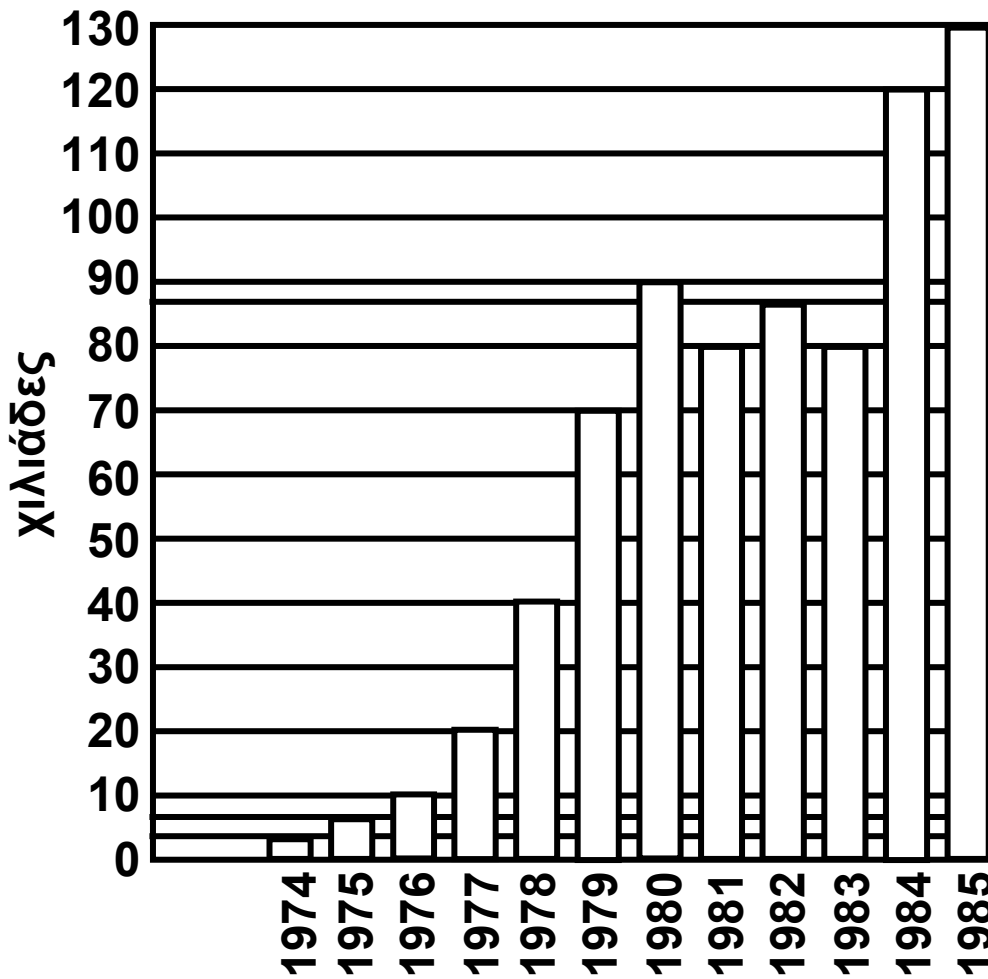
1. Ο καθηγητής της Φυσικής σας ζητάει με βάση όσα συζητήσατε και διαβάσατε στο κείμενο 8 να εξηγήσετε στην υπόλοιπη τάξη γιατί τον επόμενο μήνα θα παρατηρήσουμε μία μερική έκλειψη Ηλίου από την Ελλάδα.
2. Στη Γεωγραφία (κείμεν. 9) έχετε διαβάσει ότι ο Ήλιος είναι πηγή ζωής. Τότε πώς δικαιολογείτε τις συμβουλές των ειδικών «να μην εκθέτετε για πολλή ώρα το σώμα σας στις ακτίνες του ήλιου το καλοκαίρι»; • Απαντήστε σε μια φίλη σας που αγνοεί αυτές τις συμβουλές οργανώνοντας τα επιχειρήματά σας με λογική σειρά.

Κείμενο 10 Ενέργεια από τον ήλιο

Με τη βοήθεια του παρακάτω ραβδογράμματος απαντήστε στα ερωτήματα που ακολουθούν:

ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΗΛΙΑΚΩΝ ΘΕΡΜΟΣΙΦΩΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- α) Πόσοι περίπου ηλιακοί θερμοσίφωνες πουλήθηκαν κάθε έτος; Συντάξτε έναν πίνακα.
β) Ποιες χρονιές παρουσιάστηκε μείωση πωλήσεων σε σχέση με τις προηγούμενες;
γ) Πότε παρουσιάστηκε η μεγαλύτερη αύξηση πωλήσεων σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά; δ) Πότε παρουσιάστηκε η μεγαλύτερη επί τοις εκατό αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά;
ε) Πόσοι ηλιακοί θερμοσίφωνες λειτουργούσαν μέχρι το τέλος του 1986 στη χώρα μας;

Μαθηματικά Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003

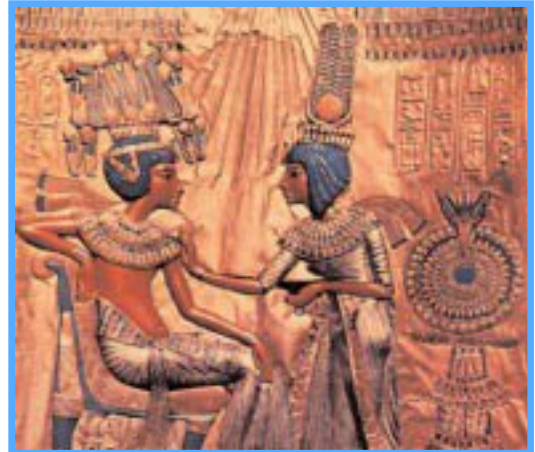
Κείμενο 11 [Ο ήλιος προστάτης]

Ο ήλιος ο ηλιάτορας
ο πετροπαιχνιδιάτορας

από την άκρη των ακρών
κατηφοράει στο Ταίναρο

φωτιά 'ναι το πιγούνι του
Χρυσάφι το πιρούνι του

Οδυσσέας Ελύτης, Ο ήλιος
ο ηλιάτορας, εκδ. Ίκαρος,
1978

Ο θεός Ήλιος προστα-
τεύει τον Τουταγχαμών
και τη βασίλισσα του

περ. «ΓΕΩ»,εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 27/05/2000

Διαβάζω και γράφω

1. Στο μάθημα των Μαθηματικών δόθηκε το παραπάνω ραβδόγραμμα (κείμεν. 10). Προσπαθήστε να το «αποκρυπτογραφήσετε» απαντώντας μεθοδικά στις ερωτήσεις που το συνοδεύουν και συντάξτε μια παράγραφο με στόχο να πείσετε κάποιον ότι τον συμφέρει το άνοιγμα μιας επιχείρησης που πουλά ηλιακούς θερμοσίφωνες.
2. Αντλώντας υλικό από τις ιστορικές σας γνώσεις (Βιβλίο Ιστορίας Α΄ Γυμνασίου) για τον πολιτισμό της Αιγύπτου, προσπαθήστε να ερμηνεύσετε την «κυρίαρχη» παρουσία του Ήλιου στην παραπάνω παράσταση (κείμεν. 11). • Ποια στοιχεία της παράστασης αυτής (χώρος, ένδυμα κτλ.) δηλώνουν την ανώτερη κοινωνική θέση των συγκεκριμένων προσώπων;
3. Ποια εικόνα του Ήλιου μάς δίνει ο Οδυσσέας Ελύτης στο παραπάνω ποίημα;

Κείμενο 12

ο ήλιος (ΟΥΣ.) 1. ουράνιο σώμα που φωτίζει και ζεσταίνει τη γη
Ξύπνησε πολύ πρῶι για να απολαύσει την ανατολή του ήλιου.
2. το φως του ήλιου, καθώς και το μέρος που φωτίζει και ζεσταίνει ο ήλιος
Μ' έκαψε ο ήλιος.
Κάθισε στον ήλιο για να μαυρίσει.

3. κίτρινο λουλούδι που μοιάζει στο σχήμα με τον ήλιο και γυρίζει προς αυτόν
Από τους σπόρους του ήλιου βγαίνει το ηλιέλαιο.
ΣΥΝΩΝ.: ηλιοτρόπιο, ηλίανθος ΣΥΓΓ.: ηλιακός, ηλίαση, ήλιο, λιακάδα, λιάζω, λιαστός, λιακωτό
ΣΥΝΘ.: ηλιοβασίλεμα, ηλιοθεραπεία, ηλιόφως, ηλιοτρόπιο, ηλίανθος, ηλιόσπορος, ηλιόλουστος, ηλιοστάσιο, ευήλιος, ανήλιος, ηλιοκαμένος, ηλιοφάνεια, λιόγερμα, λιοπύρι, λιόφωτο, ανήλιαγος
ΠΡΟΣΟΧΗ: η λέξη ήλιος δεν έχει πληθυντικό αριθμό στην πρώτη και στη δεύτερη σημασία.

Άννα Βακαλοπούλου και Άννα Ιορδανίδου, Το λεξικό του δημοτικού, εκδ. Πατάκη, 1998

Ακούω και μιλώ

1. Δείτε το λήμμα «ήλιος» του λεξικού αυτού που απευθύνεται σε μαθητές του Δημοτικού. Τι τύπου γραμματικές πληροφορίες δίνει για τη λέξη ήλιος;
• Πού τις εντοπίζετε;

2. Το λεξικό καταγράφει τρεις σημασίες για τη λέξη ήλιος. Πώς σχετίζονται αυτές οι σημασίες μεταξύ τους;
3. Τι άλλου τύπου πληροφορίες δίνει το λεξικό για τη λέξη ήλιος;

Μαθαίνω για τα είδη λεξικών

Το λεξικό που είδαμε στο κείμενο 12 είναι ένα ερμηνευτικό λεξικό ελληνικής γλώσσας για μικρά παιδιά και οι πληροφορίες που δίνει είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες των συγκεκριμένων χρηστών. Έτσι, έχουμε χρήστες:

- ▶ με μητρική γλώσσα τα ελληνικά
 - ☛ το λεξικό περιλαμβάνει μόνο ελληνική γλώσσα
- ▶ που είναι μικρής ηλικίας
 - ☛ το λεξικό χρησιμοποιεί απλή και κατανοητή γλώσσα
- ▶ που θέλουν να καταλάβουν τι σημαίνει μια λέξη
 - ☛ το λεξικό επεξηγεί τις σημασίες με ορισμούς, συνώνυμα, αντίθετα, παραδείγματα ...
- ▶ που θέλουν να δουν πώς γράφεται μια λέξη
 - ☛ το λεξικό δίνει την ορθογραφία των λέξεων

Κείμενο 13

ήλιος **1** ο [ílios] 018 γεν. και ηλίου: **1a.** φωτεινό ουράνιο σώμα που αποτελεί το κέντρο του πλανητικού συστήματος στο οποίο ανήκει και η γη: Η Γη στρέφεται γύρω από τον άξονά της και γύρω από τον Ήλιο. Έκλειψη

ηλίου. Καυτός/λαμπερός/μεσημεριανός/ ~. Ο ~ ζεσταίνει / θερμαίνει / καίει / λάμπει. Ο ~ του μεσονυχτίου, φυσικό φαινόμενο των πολικών περιοχών. Ανατολή / δύση ηλίου. Οι ακτίνες του ήλιου. Βγήκε / βασίλευσε ο ~. Η χώρα του ανατέλλοντος ηλίου, η Ιαπωνία. II (μτφ.) σε ένδειξη μεγαλοπρέπειας και μεγαλείου: Ο βασιλιάς 'Ηλιος, ο Λουδοβίκος ΙΔ'. β. (αστρον.) κάθε ουράνιο σώμα που αποτελεί το κέντρο ενός πλανητικού συστήματος.

2. η ακτινοβολία, το φως, η θερμότητα του ήλιου και το μέρος που φωτίζει και το θερμαίνει ο ήλιος: Το σπίτι έχει πολύ ήλιο | το λούζει ο ~. Κάθεται με τις ώρες στον ήλιο, για να μαυρίσει. Μ' έκαψε ο ~. Γυαλιά ηλίου. Τον ζάλισε ο ~. Πριν πέσει ο ~, πριν από τη δύση του. ΦΡ ~ με δόντια, για χειμωνιάτικη ηλιόλουστη αλλά παγερή μέρα. δεν έχει στον ήλιο μοίρα, δεν έχει κανένα στήριγμα, καμιά προστασία στη ζωή. μια θέση* στον ήλιο. ζει πίσω από τον ήλιο, απομονωμένος, μακριά από τον κόσμο. (λόγ.) ηλίου φαινότερον*. (γνωμ.) ο ύπνος* τρέφει το παιδί κι ο ~ το μοσχάρι... [αρχ. ήλιος]

ήλιος² ο: το φυτό ηλίανθος. [< ήλιος¹, επειδή μοιάζει στο σχήμα και στρέφεται προς αυτόν]

Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη, 1999 (1η ανατύπωση)

- προφορά ■ σημασίες ■ διαφοροποίηση σημασίας
- επιστημονικός κλάδος ■ φράσεις ■ ετυμολογία
- δύο λήμματα

Κείμενο 14

ήλιος (ο) {κ. ηλί-ου· -ων, -ους} 1. ο αστέρας που αποτελεί το κέντρο του ηλιακού συστήματος, γύρω από τον οποίο περιστρέφονται οι πλανήτες και από τον οποίο παίρνουν φως και θερμότητα: φάσμα / ακτινοβολία περιστροφή / πυκνότητα θερμοκρασία του ~

2. αυτός ο αστέρας, όπως γίνεται αντιληπτός στη γη, σε σχέση με τη θέση του στον ουρανό, τη θερμότητα που παράγει, το χρόνο κατά τον οποίο γίνεται ορατός κ.λπ.: ο ~ δεν έχει ανατείλει ακόμα // δεν μπορούσε να κοιτάξει τον ~ χωρίς γυαλιά//ο ~ της Ελλάδας//έκλειψη ηλίου (βλ. λ. έκλειψη)· **ΦΡ.** (α) βγαίνει ο ήλιος (i) ανατέλλει, ξεκινά η μέρα: μόλις βγει ο ήλιος, θα ξεκινήσουμε (ii) έχει ηλιοφάνεια (β) η χώρα του ανατέλλοντος ηλίου η **Ιαπωνία** [...] 3. (συνεκ.) το φως και η θερμότητα που εκπέμπει αυτός ο αστέρας: ο εκτυφλωτικός ~ του μεσημεριού // ο ~ έμπαινε γλυκά από το ανοικτό παράθυρο // βγήκε να ζεσταθεί λιγάκι στον ~ // η άμμος έκαιγε από τον ~ ! (καθημ.) **κάθομαι στον ήλιο** κάνω ηλιοθεραπεία, εκτίθεμαι στις ηλιακές ακτίνες: κάθεται με τις ώρες στον ήλιο, για να μαυρίσει [...]

4. (συνεκ.) ο ωραίος, ηλιόλουστος καιρός: σήμερα έχει ~, είναι χαρά θεού έξω 5. κάθε αυτόφωτο ουράνιο σώμα, που αποτελεί κέντρο ηλιακού συστήματος: τα άστρα της νύχτας είναι οι ~ άλλων πλανητικών συστημάτων 6. σχέδιο ή συμβολική αναπαράσταση του αστέρα αυτού, π.χ. ως κύκλου περιβεβλημένου με ακτίνες ή ζωγραφισμένου με ανθρώπινα χαρακτηριστικά προσώπου (μάτια, στόμα κ.λπ.): ζωγράφισε έναν ~ στην άκρη του τετραδίου της // ο ~ της Βεργίνας

7. (μτφ.) (α) οτιδήποτε προσεγγίζει τη λάμψη και την αίγλη του αστέρα αυτού: ο ~ της δικαιοσύνης (ο

Χριστός) (β) (συχνά και ως προσφώνηση αγαπημένου προσώπου): ήλιε μου! 8. το φυτό ηλίανθος και το άνθος του (η κεφαλή του) (βλ. λ.) ← ΣΧΟΛΙΟ λ. δασύνω, συνίζηση, καινός.

[ΕΤΥΜ. < αρχ. +ήλιος / άέλιος < *σᾱφέλιος < Ι.Ε. *sawel-«ήλιος», πβ. σανσκρ. Sūra-, λατ. Sol, γαλλ. Soleil, ιρλ. Skil. γοτθ.sūil, sunno, γερμ. Sonne, αγγλ. sun κ.ά. Παράγ. άπηλιώτης (βλ. λ.)].

Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Κέντρο
Λεξικολογίας, Γ. Μπαμπινιώτη, Ιούλιος 1998
(επανεκτύπωση) (απόσπασμα)

- κλίση ■ σημασίες ■ φράσεις
- επίπεδο γλώσσας □ ετυμολογία

Κείμενο 15

ήλι-ος ηη {18D> (και ή-λιος) {18B}

1. sun: έχω τον ήλιο στα μάτια μου, have the sun in one's eyes. κάθομαι στον ήλιο, sit in the sun. μην κάθεται στον ήλιο / φύγε από τον ήλιο! Come out of the sun. σηκώνομαι με την ανατολή του ~ ου, rise with the sun, τράβα τις κουρτίνες να κλείσεις τον ήλιο / να μπει μέσα ο ήλιος, draw the curtains to shut out / to let in the sun. ο ~ ος του μεσονυχτίου, the midnight sun, καπέλο του ήλιου, sun-bonnet, sunhat. κάσκα του ήλιου, sunhelmet. γυαλιά ~ ου, sunglasses. Ομπρέλα του ήλιου, sunshade. τέντα του ήλιου, sun-awning. Ο θεός - ~ ος the sun-god. (Π.Δ.) ο ~ ος της δικαιοσύνης, the sun of righteousness. θα 'χουμε ήλιο ή βροχή αύριο; will it be sunny or wet tomorrow? η γάτα έψαχνε για λίγο ήλιο, the cat was

looking for a sunny spot / for a suntrap, δεν έχω μοίρα στον ήλιο, have no place in the sun, ουδέν κρυπτόν υπό τον ~ ον*, murder wiil out. 2. βοτ. sunflower.

Λεξικό Oxford, Greek-English Learner's Dictionary, D.N. Stavropoulos & A. S. Hornby, Oxford University Press 1977

■ σημασίες

■ παράδειγμα και μετάφραση του παραδείγματος

■ επιστημονικός κλάδος

Κείμενο 16

417. ΣΥΜΠΑΝ

[...]

418. ΑΣΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΑΣΤΕΡΙΣΜΟΙ

[...]

419. ΗΛΙΟΣ

Ούσ. ήλιος. [ποιητ.] ἄρμα ἡλίου, ἄστρον τῆς ἡμέρας, μύδρος διάπυρος, Φαέθων, Φοῖβος, Φοῖβος Ἀπόλλων, Ὑπερίων | δίσκος τοῦ ἡλίου. [ἡ φωτεινὴ ἐπιφάνειά του] φωτόσφαιρα, φωτοσφαῖρα | κηλίδες ἡλίου, <ἡλιόφως, 770>.

ἀνατολή ἡλίου, κ. λιόβγαλμα | δύσις ἡλίου, δυσμαί, κ. δύση, γέρμα-, γύρισμα- τοῦ ἡλίου, (ἡλιο)βασίλεμα, ἡλιόγερμα.

Ρ.άμ. <ἀνατέλλω, 418>, <μεσουρανῶ, 421>, <δύω, 418>.

Ἐπίθ. ἡλιακός. [ὁ παρά τον ἡλιον] παρήλιος, <ἀνήλιος, 770>.

[...]

ΕΙΔΗ ΦΥΤΩΝ

511. ΚΟΣΜΗΤΙΚΑ

Ούσ. αἰγό-, κ. ἀγιό-κλημα | ἀκακία ἡ φαρνεσιανή, κ.

γαζία | άκακία τής Κωνσταντινουπόλεως, κ.
 γκιουλμπρισίμι | άλθαία ή ροδανθής, κ. δεντρομολόχα |
 άμάραντον, κ. σταθούρι | άνεμώνη, κ. άγριοπαπαρούνα
 | άντίρρινον, λυκόστομο, σκυλάκι | βαλσαμίνη, κ.
 σκουλαρίκια τής βασίλισσας | βατράχιον, κ.
 νεραγκούλα | βεγονία, κ. μπιγκόνια | γαρδενία, κ.
 γαρδένια | γεράνι(ον)! γλαδίολος, κ. γλαδιόλα, γκλαγέλ,
 | δάλεια, κ. ντάλια | δαφνοκέρασος (ή), νήριον, κ.
 ροδοδ-άφνη, -αφνιά, πικροδάφνη | **ήλίανθος, κ. ήλιος |**
ήλιοτρόπιον, κ. λιόδρομο, λιοστρόφι | ίασμος, κ.
 γιασεμί | ίασμος ό άραβικός, κ. φούλι | ίξός, κ. μελιός,
 γκί | ίον το άγριον, κ. γιοφύλλι | ίον το εύοσμον, κ.
 γιούλι | μανουσάκι, μενεξές. [το άνθος] ίανθος (ό) | ίον
 το τρίχρουν, κ. πανσές | ίρις (ή), κ. κρίνος | κάκτος |
 καμέλια | κρίνον, κ. κρίνος | κυκλάμινον, κ. κυκλαμιά,
 λαγουδάκι | λείλιον, λείριον | λευκάνθεμον, κ. αστ-, ασπ-
 ρολούλουδο, άστρο, μαργαρίτα | ματθαιολία, κ. βιόλα,
 βιολέτα | μελία ή άζεδαράχη, κ. πασχαλιά | μήκων ή
 ροιάς, κ. λαλές, παπαρούνα | μιμηλή-, μιμόζα- ή
 αϊδήμων, κ. μή μου άπτου | μυοσώτις, κ. μή με λησμόνει
 | μυρσίνη, μύρτος (ή), κ. (σ)μυρτιά | νάρκισσος, κ.
 ζαμπάκι, μανουσάκι | νοϋφαρ, νυμφαία, κ. ν(ο)ύφαρο |
 άρτανσία, όρτενσία, όρτάντζα | πελαργόνιον, κ.
 άμπαρόριζα | πολυανθές το κονδυλόρριζον, κ. για-, δια-
 τσέντο | πυράκανθα | ροδή, κ. ροδωνιά, τριανταφυλλιά.
 [το άνθος] ρόδον, κ. τριαντάφυλλο. [ποικιλ.]
 έκατόμφυλλον | ροδόδενδρον | σχοϊνος ό μόλλειος, κ.
 (ψευτο)πιπεριά | ταγήτης, ταγίτης, κ. κατιφές τουλίπ-η,
 κ. -α | ύάκινθος, κ. ζουμπούλι | φουξία, κ. φούξια |
 χρυσάνθεμον.
Επιθ. ροδοστεφ-ανωμένος, -άνωτος, -ής | ροδοσκέ-
 παστος | ροδοειδής. [άποτελούμενος έκ ρόδων]
 ρόδιος, κ. τριανταφυλ-λένιος, <ροδόχρους, 782.

- ρήματα σχετικά με τον ήλιο
- παράγωγα επίθετα

Αντιλεξικόν ή Ονομαστικόν της Νεοελληνικής Γλώσσης
του Θεολ. Βοσταντζόγλου, 1990 (2η έκδοση)

Τι μπορώ να βρω στα λεξικά

Υπάρχουν διάφορα είδη λεξικών, που διαφέρουν ως προς τις γλώσσες που καλύπτουν, την οργάνωση του περιεχομένου τους, τις πληροφορίες που δίνουν για κάθε λέξη κτλ.

Τι πληροφορίες μπορεί να βρει κανείς σε ένα λεξικό;

Ανάλογα με το είδος του λεξικού, μπορεί κανείς να αναζητήσει διάφορες πληροφορίες για κάποια λέξη, όπως:

- ▶ ορθογραφία
- ▶ σημασία ή σημασίες
- ▶ συλλαβισμό
- ▶ προφορά
- ▶ ετυμολογία
- ▶ συνώνυμα
- ▶ αντίθετα
- ▶ γραμματικές πληροφορίες [μέρος του λόγου, κλίση, σύνταξη]
- ▶ χρήση [επίπεδο γλώσσας]
- ▶ επιστημονικό τομέα [στο λεξιλόγιο του οποίου ανήκει η λέξη]
- ▶ παραδείγματα χρήσης
- ▶ εκφράσεις, παροιμίες, φράσεις
- ▶ μετάφραση σε άλλη γλώσσα

Διαβάζω και γράφω

1. Δείτε τα λήμματα των λεξικών των κειμένων 13 και 14. Αναλύουν με τον ίδιο τρόπο τις σημασίες της λέξης *ήλιος*; • Πού, κατά τη γνώμη σας, οφείλεται η διάκριση που κάνει το λεξικό του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη σε *ήλιος*¹ και *ήλιος*²;
2. Με ποιο τρόπο κατατάσσει τις δύο αυτές σημασίες το λεξικό του Βοσταντζόγλου (κείμ. 16); • Για ποιο λόγο;
3. Υποθέστε ότι συμμετέχετε στην ομάδα σύνταξης ενός λεξικού. Επιλέξτε μία από τις παρακάτω λέξεις και φτιάξτε το λήμμα της: διάστημα, γαλαξίας, άστρο.
• Χρησιμοποιήστε ως πηγές το βιβλίο της Γεωγραφίας καθώς και άλλα λεξικά (έντυπα, ηλεκτρονικά και διαθέσιμα στο διαδίκτυο).

Ε ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Στα υπόλοιπα μαθήματα του σχολείου δεν αρκεί η κατοχή γνώσεων. Χρειάζεται και η χρήση του κατάλληλου λεξιλογίου. Γι' αυτό, σε συνεργασία σε πρώτη φάση με τους καθηγητές των Μαθηματικών, της Φυσικής, της Ιστορίας και των Θρησκευτικών συγκεντρώστε ειδικό λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται σε κάθε μάθημα.

Μαθηματικά	
Φυσική	

Ιστορία	
Θρησκευτικά	

ΣΤ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Παρακολουθήσατε στον κινηματογράφο μια ταινία επιστημονικής φαντασίας (όπως αυτή στην παρακάτω αφίσα) που σας άρεσε ιδιαίτερα. Παρουσιάστε την υπόθεση του έργου στην παρέα σας και στη συνέχεια σταθείτε ιδιαίτερα στα ειδικά εφέ της ταινίας.

**ΔΕΙΤΕ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ
ΦΟΡΑ ΤΑΙΝΙΑ
ΤΡΙΣΔΙΑΣΤΑΤΗ (3D)
3η ΑΠΟΣΤΟΛΗ
3η ΔΙΑΣΤΑΣΗ
ΤΡΙΣΔΙΑΣΤΑΤΟΙ
ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΙ**

2. Αφού τους αναλύσατε γιατί σας άρεσε η ταινία, η συζήτηση επεκτείνεται στο αν υπάρχει ζωή στο Διάστημα. Χωρισμένοι σε δύο ομάδες, παρουσιάστε η κάθε πλευρά τα επιχειρήματά της.

Διαβάζω και γράφω

1. Στην πόλη σας διοργανώνεται ένας διαγωνισμός για τη συγγραφή διηγήματος επιστημονικής φαντασίας. Θέλοντας να συμμετάσχετε στο διαγωνισμό, γράφετε ένα τέτοιο διήγημα με κεντρικό πρωταγωνιστή τον εαυτό σας.

2. Έπειτα από μια επίσκεψη της τάξης σας στο Πλανητάριο και τη μελέτη αρκετών άρθρων, συζητάτε αν έχει νόημα η εξερεύνηση του διαστήματος και τα ποσά που ξοδεύονται γι' αυτή, τη στιγμή που στη Γη υπάρχουν τόσα προβλήματα (πείνα, φτώχεια κτλ.).

- Σ' ένα κείμενο 2-3 παραγράφων επιχειρηματολογήστε καταγράφοντας τη θέση σας.

Διαθεματική εργασία

► Μετά τη σύντομη περιήγηση (είτε μέσα από κείμενα είτε μέσα από ψηφιακό υλικό) στο μαγικό κόσμο του διαστήματος, αποφασίσατε ως τάξη να οργανώσετε μια έκθεση με θέμα: «Ο μαγικός κόσμος του Σύμπαντος ως πηγή έμπνευσης για τον ανθρώπινο πολιτισμό».

Χωρισμένοι σε ομάδες:

1. Συλλέξτε ποικίλο υλικό (κείμενα, φωτογραφικό υλικό κτλ.) για το πώς «έβλεπαν» το Σύμπαν οι λαοί κατά την αρχαιότητα (Αρχαίοι Έλληνες, Ανατολικοί λαοί κτλ.)

2. Συγκεντρώστε ποικίλο υλικό για τη σχέση του πολιτισμού της εποχής μας με το Διάστημα (λογοτεχνικά κείμενα επιστημονικής φαντασίας, κινηματογραφικό υλικό κτλ.).

3. Οργανώστε μια επίσκεψη στο Πλανητάριο ή στο

Εθνικό Αστεροσκοπείο με βάση τα ενδιαφέροντα των μαθητών της τάξης και τις πληροφορίες που θα αντλήσετε από τους παρακάτω δικτυακούς τόπους.

Ο «Ηλιακός Δίσκος» που απεικονίζει το ηλιακό ημερολόγιο των Αζτέκων

**περ. «ΓΕΩ», εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ,
27/05/2000**

► Χωριστείτε σε ομάδες. Σε συνεργασία με καθηγητές σας διάφορων ειδικοτήτων επιλέξτε ένα κεφάλαιο από το σχετικό σχολικό βιβλίο. • Εντοπίστε τους επιστημονικούς όρους που περιέχονται σε αυτό το κεφάλαιο και καταγράψτε τους. • Στη συνέχεια, δημιουργήστε ένα μικρό λεξικό με τους ορισμούς αυτών των όρων. Ως πηγές μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το ίδιο το βιβλίο σας, λεξικά, έντυπα ή ηλεκτρονικά, και το διαδίκτυο.

Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

<http://www.eugenfound.edu.gr/planitario>

(το Πλανητάριο του Ευγενίδειου Ιδρύματος)

<https://www.noa.gr/institutes/iaadet/> (το

Ινστιτούτο Αστρονομίας και Αστροφυσικής του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών)

<http://www.georama.gr> (περιοδικό με αξιόλογο υλικό για θέματα του διαστήματος)

<http://www.astronomy.com> (διεθνής δικτυακός τόπος για θέματα αστρονομίας) Ελληνικά και δίγλωσσα λεξικά και γλωσσάρια στο διαδίκτυο (ενδεικτικός κατάλογος)

<http://www.komvos.edu.gr/dictionaries/Dictionaries.htm> (τα διαδικτυακά λεξικά του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας)

<http://www.mercury.gr/dictionary/otheren.html>

<http://www.kypros.org/cgi-bin/lexicon-> Κύπρος Νετ

<http://www.gy.com/online/gnol.htm>

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

- ▶ Προσπαθήστε να δώσετε τον ορισμό στην έννοια:

Οριστέα έννοια	Γένος	Ειδοποιός διαφορά
διαστημόπλοιο		

- ▶ Τα επιχειρήματα στη Φυσική, τα Μαθηματικά, την Ιστορία και τα άλλα μαθήματα οργανώνονται με σειρά.

- ▶ Τι είδους λεξικό θα αναζητήσετε, όταν χρειάζεστε να βρείτε:

- την ορθογραφία μιας λέξης →
- τη σημασία ορισμένων λέξεων →
- την ετυμολογία ενός ρήματος →
- τη μετάφραση μιας ξένης λέξης →

A. ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

- **αμετάβατο ρήμα:** το ενεργητικό ρήμα το οποίο δείχνει ότι η ενέργεια του υποκειμένου δε μεταβαίνει σε κάτι άλλο (δεν έχει αντικείμενο)
- **αντικείμενο:** το πρόσωπο ή το πράγμα το οποίο δέχεται την ενέργεια ή την επίδραση του υποκειμένου ενός μεταβατικού ρήματος και αποτελεί συμπλήρωμα της έννοιάς του
- **αποθετικό ρήμα:** το ρήμα το οποίο έχει μόνο παθητική φωνή
- **αχώριστο μόριο:** η λέξη η οποία δε στέκεται μόνη της στο λόγο, αλλά χρησιμοποιείται για την παραγωγή λέξεων
- **διάθεση:** δηλώνει τη σημασία του ρήματος και τη σχέση που έχει με το υποκείμενο του (ενεργητική, παθητική, μέση, ουδέτερη)
- **δίπτωτο ρήμα:** το μεταβατικό ρήμα το οποίο χρειάζεται ως συμπλήρωμα δύο πτώσεις (δύο αντικείμενα). Από αυτά, το αντικείμενο που συνδέεται στενότερα με το ρήμα λέγεται άμεσο, ενώ το άλλο λέγεται έμμεσο, γιατί η ενέργεια του υποκειμένου του ρήματος απευθύνεται έμμεσα προς αυτό
- **έγκλιση:** η μορφή που παίρνει το ρήμα για να φανερώσει πώς παρουσιάζεται το νόημά του από εκείνον που μιλάει (οριστική, υποτακτική, προστακτική)
- **επιθετική μετοχή:** η μετοχή η οποία χρησιμοποιείται όπως κάθε επίθετο

- **επιρρηματική μετοχή:** η μετοχή η οποία χρησιμοποιείται με επιρρηματική σημασία, δηλαδή δηλώνει τρόπο, χρόνο, αιτία, υπόθεση, εναντίωση
- **μεταβατικό ρήμα:** το ρήμα που δείχνει ότι η ενέργεια του υποκειμένου μεταβαίνει σε άλλο πρόσωπο ή πράγμα (που λέγεται αντικείμενο)
- **μονόπτωτο ρήμα:** το μεταβατικό ρήμα το οποίο χρειάζεται ως συμπλήρωμα μία μόνο πτώση (ένα αντικείμενο)
- **παρασύνθετο:** η παράγωγη λέξη η οποία σχηματίζεται με τη διαδικασία της παραγωγής από άλλη σύνθετη λέξη
- **συζυγία:** μια ομάδα ρημάτων τα οποία κλίνονται κατά τον ίδιο τρόπο (πρώτη, δεύτερη)
- **σύνθεση:** η διαδικασία δημιουργίας νέων λέξεων από δύο ή περισσότερες άλλες λέξεις
- **υποκείμενο:** η ονοματική φράση η οποία δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα που ενεργεί ή δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση
- **φωνή:** το σύνολο των τύπων που σχηματίζουν τα ρήματα κατά την κλίση τους και ανήκουν στην ίδια ομάδα (ενεργητική, παθητική)
- **χρόνος ρήματος:** το σύνολο των μορφών τις οποίες παίρνει το ρήμα, για να φανερώσει πότε και πώς γίνεται κάτι

B. ΞΕΝΙΚΟΙ ΟΡΟΙ (από τις διαθεματικές εργασίες)

- **ρεπορτάζ:** η παρουσίαση συλλογής πληροφοριών για κάποιο επίκαιρο θέμα.

- **κόμικς:** αστείες περιπέτειες σε σκίτσο που συνοδεύονται από σύντομο κείμενο.
- **εφέ:** στοιχείο εντυπωσιασμού που χρησιμοποιείται για να προσελκύσει την προσοχή του θεατή ή του ακροατή.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΡΩΝ

- **α' συνθετικό** 66-68 Α'τ., 79 Α'τ., 97-100 Α'τ., 108 Α'τ., 49-50 Β'τ., 109 Β'τ.
- **αμετάβατο ρήμα** 122-124 Α'τ.
- **αντωνυμίες** 18 Α'τ., 20 Α'τ., 98 Α'τ., 100 Α'τ., 126 Α'τ., 19 Β'τ., 39-47 Β'τ., 57 Β'τ., 76 Β'τ.
- **αχώριστα μόρια** 23-27 Α'τ., 37 Α'τ., 43 Α'τ.
- **δίπτωτο ρήμα** 12-129 Α'τ.
- **β' συνθετικό** 65-69 Α'τ., 79Α'τ., 98-99 Α'τ., 23-25 Β'τ., 32 Β'τ., 49-50 Β'τ., 109-110 Β'τ.
- **εγκλίσεις** 55-57 Α'τ., 110-112 Α'τ.
- **ενεργητική διάθεση** 121 Α'τ.
- **ενεργητική φωνή** 91 Α'τ., 93-94 Α'τ. 121 Α'τ., 99 Β'τ., 103 Β'τ., 128 Β'τ.
- **επιρρηματικοί προσδιορισμοί** 69-74 Β'τ., 90 Β'τ.
- **επιχείρημα - επιχειρηματολογία** 35 Α'τ., 104 Α'τ., 116-117 Β'τ., 119-120 Β'τ., 125-128 Β'τ., 140-142 Β'τ., 155 Β'τ., 157 Β'τ.
- **ετυμολογικές οικογένειες λέξεων** 37 Α'τ., 129 Α'τ., 48 Β'τ., 121 Β'τ.
- **θετικός βαθμός επιθέτου** 14-16 Β'τ.

- μέση διάθεση 121 Α΄τ.
- μεταβατικό ρήμα 122-129 Α΄τ.
- μετοχές 20 Α΄τ., 128 Α΄τ., 134 Α΄τ., 13 Β΄τ., 15 Β΄τ., 24 Β΄τ., 71 Β΄τ., 75-76 Β΄τ., 99-108 Β΄τ., 123-128 Β΄τ.
- μονόπτωτο ρήμα 125-129 Α΄τ.
- ορισμός 136-138 Β΄τ., 157 Β΄τ.
- οριστική έγκλιση 55-65 Α΄τ., 79 Α΄τ., 96-97 Α΄τ.,
- ουδέτερη διάθεση 121 Α΄τ.
- παθητική διάθεση 121 Α΄τ.
- παθητική φωνή 91 Α΄τ., 93-94 Α΄τ., 107 Α΄τ., 121 Α΄τ., 99 Β΄τ., 103 Β΄τ., 108 Β΄τ., 128 Β΄τ.
- παράγωγα επιρρήματα 74-77 Β΄τ., 90 Β΄τ.
- παραθετικά επιθέτων, επιρρημάτων 15-16 Β΄τ.
- παραθετικά σύνθετα 114-115 Β΄τ.
- παρασύνθετα 109-111 Β΄τ., 128 Β΄τ.
- περίληψη 69-71 Α΄τ.
- πλαγιότιτλοι 69-71 Α΄τ.
- πολυλεκτικά σύνθετα 114-115 Β΄τ.
- προστακτική έγκλιση 55-57 Α΄τ., 62 Α΄τ., 79 Α΄τ.
- σύγκριση 30 Α΄τ., 35 Α΄τ., 13-15 Β΄τ., 18-20 Β΄τ., 32 Β΄τ.
- συγκριτικός βαθμός επιθέτου 14-20 Β΄τ.
- συζυγίες του ρήματος 96-97 Α΄τ., 103 Α΄τ., 108 Α΄τ.
- συνδετικές λέξεις 70-71 Α΄τ., 105 Α΄τ., 132 Α΄τ., 78-80 Β΄τ., 83 Β΄τ.

- σύνθετα 65-69 Α΄τ., 79 Α΄τ., 97-100 Α΄τ., 15 Β΄τ., 22-25 Β΄τ., 49 Β΄τ., 109-118 Β΄τ., 128 Β΄τ.
- συνοχή κειμένου 131-133 Α΄τ., 137 Β΄τ.
- τρόποι ανάπτυξης παραγράφων 7-35 Α΄τ.
- υπερθετικός βαθμός επιθέτου 13-16 Β΄τ., 32 Β΄τ.
- υποτακτική έγκλιση 55-57 Α΄τ., 62 Α΄τ., 79 Α΄τ.
- χρήση λεξικών 27 Α΄τ., 99 Α΄τ., 30 Β΄τ., 49 Β΄τ., 108 Β΄τ., 121 Β΄τ., 145-153 Β΄τ., 157 Β΄τ.
- χρόνοι του ρήματος 57 Α΄τ., 61-62 Α΄τ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 2ου ΤΟΜΟΥ

5η ΕΝΟΤΗΤΑ Συζητώντας για την εργασία και το επάγγελμα	5
A. Εισαγωγικά κείμενα	6
B. Οι βαθμοί των επιθέτων– Η σύγκριση	13
B1. Οι βαθμοί των επιθέτων και των επιρρημάτων	13
B2. Η σύγκριση	18
Γ. Το β΄ συνθετικό	20
Δ. Οργάνωση και συνοχή της περιγραφής και της αφήγησης.....	25
Ε. Λεξιλόγιο.....	28
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου.....	30
Διαθεματική εργασία	31
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	32
6η ΕΝΟΤΗΤΑ Παρακολουθώ, ενημερώνομαι και ψυχαγωγούμαι από διάφορες πηγές (ΜΜΕ, διαδίκτυο κτλ.).....	33
A. Εισαγωγικά κείμενα	34
B. Οι αντωνυμίες.....	39
B1. Οι αντωνυμίες.....	39
B2. Οι προσωπικές αντωνυμίες.....	41
B3. Οι άλλες αντωνυμίες	44
Γ. Ετυμολογικές οικογένειες λέξεων	47
Δ. Λεξιλόγιο	50
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	51
Διαθεματική εργασία	55
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	57

7η ΕΝΟΤΗΤΑ Βιώνοντας προβλήματα της καθημερινής ζωής	58
A. Εισαγωγικά κείμενα	59
B. Τα είδη των επιρρηματικών προσδιορισμών	69
Γ. Παράγωγα επιρρήματα	74
Δ. Οι συνδετικές λέξεις και φράσεις	78
Ε. Λεξιλόγιο	81
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	84
Διαθεματική εργασία	87
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	90

8η ΕΝΟΤΗΤΑ Συζητώντας για σύγχρονα κοινωνικά θέματα	91
A. Εισαγωγικά κείμενα	92
B. Οι μετοχές	99
B1. Οι μετοχές στην ενεργητική και παθητική φωνή	99
B2. Επιθετική και επιρρηματική μετοχή	103
Γ. Παρασύνθετα και πολυλεκτικά σύνθετα	109
Γ1. Παρασύνθετα	109
Γ2. Πολυλεκτικά σύνθετα	112
Δ. Αξιολόγηση και διατύπωση επιχειρημάτων	116
Ε. Λεξιλόγιο	121
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	125
Διαθεματική εργασία	127
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	128

9η ΕΝΟΤΗΤΑ Ταξίδι στο μαγικό κόσμο του διαστήματος	129
A. Εισαγωγικά κείμενα	130
B. Ορισμός	136
Γ. Η επιχειρηματολογία στα άλλα μαθήματα	140
Δ. Χρήση λεξικών	145

Ε. Λεξιλόγιο	153
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	154
Διαθεματική εργασία	155
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας.....	157
ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΟΡΩΝ.....	158
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΡΩΝ.....	160

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.